

Poštnina plačana v gotovini

GLASILO PLANINSKE ZVEZE
SLOVENIJE

LETNIK • XI • LV

8

AVGUST • 1955

VSEBINA:

Vilko Mazi: Rombon	385
Mitja Šarabon: Visoki Razor v neurju	394
Ivan Gams: Goričko — Prekmurske Alpe	395
Stazika Černič: Aiguille d'Argentière	399
Ivan Tominec: Mutius vitez pl. Tommasini	407
Krista Kraiger: Dopust v Lienških Dolomitih in Salzburških Alpah	409
Uroš Župančič: Po okrajkih, gredah in policah	411
Mladi pišejo: Pavlina Slapernik: Izlet na Kuk	413
T. O.: Vladko Fajgelj	414
Društvene novice	415
Iz planinske literature	433
Razgled po svetu	437

Priloga: Dr. Tone Krisper: Pihavec
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Prepričajte
se o kvali-
teti naših
izdelkov

Ljubitelji narave!

Vse športne rekvizite, šotore vseh
vrst, krušnjake, nahrbtnike itd.
Vam izdelava

**PODJETJE ZA IZDELAVO IN POPRAVILA TELO-
VADNEGA ORODJA IN ŠPORTNIH POTREBŠČIN**

ŠPORT-OPREMA

LJUBLJANA, VIŽMARJE 1

Vilko Mazi:

ROMBON

ombon (2208 m) ali kakor ga špeciјalka PZS vidneje označuje z imenom Veliki vrh,¹ je moj stari znanec še iz prve svetovne vojne.

Ko so nas jeseni leta 1915 po krvavem spopadu v eni od mnogoštevilnih vijug globoko ugreznjenega Dnjestra naložili na dolg tovorni vlak, smo radovedno ugibali, kam neki nesemo zdaj svojo kožo naprodaj. To ugibanje je postajalo tem bolj napeto, čim se je vlak izmotal iz tesnih dolin Karpatov in se preko šiirne Ogrske nizine bližal Budimpešti. Zdaj sta ostali samo še dve možnosti: srbska ali pa italijanska fronta? — Se smo se vozili naprej proti zahodu. Čudovito lep sončni zahod nas je našel ob Blatnem jezeru.

Kakor da ni za nami že tucat stotin kilometrov neudobne vožnje, nas je mahoma prevzelo radostno razpoloženje, ko smo se predramili v zeleni Dravski dolini onkraj Maribora. Ne konca ne kraja ni bilo prešernega vriskanja, da po tolikih mesecih in tolikih tegobah gledamo spet enkrat domačo zemljo in domače obraze! Nikomur ni bilo več mar, da nas peljejo morda v še hujšo klavnico. Še na uši, ki so nas vso pot neusmiljeno grizle, smo pri priči pozabili. Kakšno veselje šele, ko so nas izkrcali nekje tam pod Beljakom (mislim, da v Brnici) in namestili po prijaznih vaseh okrog Baškega jezera! Tu ni bilo treba več poslušati tistega stereotipnega odvracanja, ki se ti je tolikokrat oglašalo iz bornih galiških halup: »Moskali zabrali!« Zdaj smo bili med svojimi ljudmi, resnično, kakor doma. Marsikoga je že zajel občutek, da bomo nemara kar tu počakali konca vojne in jo po najbližji poti ucvrli čez Karavanke.

Vse prekmalu nas je vrglo iz teh prelepих sanj povelje, da smo morali nekega dne spet oprtati in odriniti proti Trbižu. Ustavili smo se šele pred rudnikom v Rablju. Tam so nas v malih skupinah spuščali na dno globokega jaška, od koder smo jo drug za drugim pobirali po dolgem, temačnem rovu, dokler se ni na koncu prikazal svetel izhod in za njim bajna gorska pokrajina — Log pod Mangrtom. Nikdar poprej je nisem videl, nikdar poslej je nisem mogel pozabiti, pač zato, ker se mi je bila tako nenadoma odkrila. Da ni vsenaokoli odmevalo od topovskega ognja, bi se ne bil dal premotiti, da gledam pravljіčni privid...

Bilo je že v drugi polovici oktobra, ko smo se nekega večera težko oprtani pomikalj doli ob Koritnici. Mesec je osvetljeval staro trdnjavske poslopje v Klužah, kjer so nam naložili še suhe hrane za teden dni. Tu smo šele izvedeli, da gremo na Rombon, koder poteka

¹ Vem, da je že Tuma forsiral to ime, ki je tako splošno, da pravzaprav ne pove nič. Tuma sam našteva v svojem »Imenoslovju Julijskih Alp« kar devet različnih Velikih vrhov, nekaj jih najdemo tudi v Karavankah in drugod po Sloveniji; na Blokah je celo vas s tem imenom. V Bovcu poznajo samo Rombon in nikake druge označbe zanj, zato je vsako prekrščevanje nepotrebno.

še neustaljena fronta. Zato se bo moral pač vsak sam oskrbovati za ta čas, da pride nova zamena. Poučili so nas še, kako ravnati na poti, da dospemo kar najbolj varno na določena mesta. Nato so nas razpostavili v gosji red za start. Štrma stena koj ob cesti je mahoma oživela. Zmerom više je ropotalo po njej ter se mešalo s smehom in kletvami. Kam pri hudiču? smo zijali tam zadaj, zakaj videti ni bilo nič, dokler smo sami stali v mesečini. Šele ko smo se primaknili bliže in stopili v senco, je bilo opaziti, da lezejo ljudje kakor po nekaki lestvi. Bile pa so le železne skobe, vdelane v steno, kakor so z njimi opremljeni tovarniški dimniki. Za marsikoga je bila to kaj nenavadna telovadba, pa še s tako težo na plečih in v temi.

Hrušč v steni pa se ni polegel, dokler ni nekje visoko v zraku prečudno zacvillilo, kakor da se pomika težko obložen voz na osušenih oseh. Nekaj podobnega, kakor je cvillil stari ljubljanski tramvaj pred pošto. Zmerom bliže je prihajalo in se jelo izpreminjati v besen lajež, naposled pa je pošastno treščilo onkraj trdnjavskega ozidja v globoko dno Koritnice. Zabobnelo je od vseh strani, kakor da se svet podira. Bila je težka rušilna granata iz laške Neveje, kakršne so v daljših presledkih padale na Kluže skoraj sleherno noč, toda brez vsake škode. Nam, ki smo jo prvič slišali tako od blizu, pa je le našpičila ušesa, zakaj take »muzike« tam v Galiciji pač nismo poznali.

Bolj kot tista suha pridiga na startu, je zalegel ta opomin, da smo potem zares tiho nadaljevali pot, ki se je vlekla v neskončnih okljukih med drevjem in skalami više in više. Vse preskopi so bili odmori za trudna pleča in še trudnejše, goram nevajene noge. Šele po polnoči enkrat smo prihomotali v odprt svet, kjer smo morali počakati toliko časa, da se je mesec skril za gore. To je bilo najbolj nevarno mesto, kota 1313, ki si jo mogel prekoračiti samo v temi ali v megli, da nisi prišel na muho laškemu opazovalcu. Pa še takrat je včasih usekala tja kaka granata na slepo srečo. Zato so nas spuščali tod čez posamezno in v daljših presledkih. Kajpak je vsak pohitel, kolikor je le mogel in videl, k tovarišem, ki so se zbirali za varnim robom. Skrivaj prižgane cigarete so migotale tam kakor junijske kresnice in nakazovale smer vsakemu novemu prebežniku. Dolgo, dolgo je trajalo, preden je bilo te dirke konec. Med tem so včasih zaregljale strojnice spodaj na Ravelniku, tam okoli Krna je zalajal kak top, tu in tam je zarisala svetlobna raketa žarečo parabolo. Po vesinah nad nami se ni zganilo nič, dokler se nismo pritipali do naših straž. Ko so nas razmeščali po robu globoke grape, se je ta ali oni spotaknil ali po nerodnosti izprožil kamen po bregu. Koj so se oglasile puške z druge strani grape in vsakomur hitro pomagale najti primeren prostor.

Prekletu dolg je bil tisti prvi teden! Edina sreča, da je podnevi še kar toplo prigrevalo, zato pa so postajale noči vse hladnejše in jutra ledeno mrzla. Nobenega zavetja, nikjer koščka lesa, da bi si mogel zanetiti vsaj pohleven ogenjček. Samo kamenje in nekaj borne ruše vmes. Ves dan se nisi mogel nikamor ganiti, ampak

nepremično ždeti za kako skalo, če ti je bila dovolj blizu, sicer pa sključen za zidcem, ki si si ga mogel ponoči zložiti iz večjih kosov kamenja. Pa taka neznosna žeja! Kako tudi ne, po samih mesnih konservah in siru. Saj je vselej proti jutru prinesel slokonogi Bosanec kotliček neke rjave brozge na plečih. Nihče ni vprašal, jeli to kava ali čaj, samo da ne bi zmanjkalo zanj. Ali prav to se je kaj rado zgodilo. Najbližji so si napolnili čutare do vrha, nekateri pa niso dobili niti kaplje. Seveda smo poskrbeli, da so prišli ti naslednje jutro prvi na vrsto, a kako daleč je bilo do tega jutra...

Ko so nas po dveh tednih odmora v Logu spet poslali tja gor, je bilo že dosti bolje. Našli smo kar dobra zaklonišča, prekrita z deskami in strešno lepenko. Šotorno platno v tem času ne bi bilo nič izdalo. Jesenski nalivi so se menjavali z viharji in meglo, kak dan so že zaplesale goste snežinke. Gorska zima s svojim neusmiljenim bičem je stala na pragu. Nobeden od nas je do takrat še ni poznal. Le slutili smo, da ima še vse drugačne registre, kakor so nam orglali po karpatskih gozdovih. Zato se nihče ni upiral, četudi je bilo treba kdaj po neprespani noči na tisto zloglasno koto 1313 po nove deske in drug material, ki so ga do tja navlekli ljudje iz rezerve.

V tistem tednu so jeli tudi na naši strani glodati dolgi jekleni svedri minerjev v pripravne pečine. Eksplozija za eksplozijo je bruhala klade skalovja, da so tako nastajale globoke kaverne. V teh nam tudi zima ni mogla do živega. V kavernah smo si mogli pripraviti toplo hrano, pa še to in ono, čemur se je takrat lahko reklo udobje. Odpadlo je tisto pogosto in nevšečno preseljevanje v dolino in spet nazaj, prejemale smo redno pošto, dolge noči nam je krajšala petrolejka, kasneje celo imenitna karbidovka. Tudi slame in odej ni manjkalo. Nazadnje smo dobili še harmoniko... kaj češ še več! —

Že skraja je bilo kazno, da Lahom ni dosti do Rombona. Imeli so preveč opravka doli na Krasu. Pa tudi oni so vedeli, da se mi ne bomo zaletavali vanje, dokler nas je tako malo. Ostali smo torej vsak na svojem, izrazita pozicijska vojna. Le tu pa tam je počila puška ali zaropotala strojnica, bolj za šalo kakor za res. Edino na vrh in na koto 1313 so imeli slej ko prej hudo piko. Tako smo se polagoma kar lepo udomačili in si preganjali čas, kakor je pač kdo vedel in znal. Če je bil lep dan, sem že našel kako pretvezo, da sem se po varnih ovinkih splazil prav gori na vrh. Da, tudi v snegu, čeprav sem ga moral kdaj globoko gaziti. Čudovito čisti razgledi so me bogato odškodovali za ta trud. Večkrat sem jo po kozjih stezah tam zadaj mahnil v Možnico, kjer je bilo vse tako mirno, kakor da vojne ni več. Skok tja dol mi je bil samo zabaven sprehod, dasi se je bilo treba ponekod prebijati čez globoke prepade. Od časa do časa sem se s kakim pretkanim izgovorom mogel za nekaj dni izmuzniti tudi v zaledje.

Tako sem nekoč javil starešini, da sem izgubil naočnike na nočnem obhodu postojanke. Kje pri vragu jih boš iskal, da jo pri tem še stakneš v glavo. Kar do bataljonskega zdravnika v Log, ta pa me je s potrebnim papirjem poslal do optika v Beljak. Pa kaj bi

jaz iskal v Beljaku, ko me je vse bolj vlekle v Rateče k dekliču . . . Saj nisva bila skupaj že več ko leto dni, zdaj pa taka lepa priložnost!

Polprazen senik ob cesti pod Strmcem me je gostoljubno prenočil. Kako prijetno je bilo poslušati enakomerno škrabljanje dežja po pločevinasti strehi in oddaljeno hrumenje topov, dokler me ni zazibal spokojen sen. Tu notri sem bil spot enkrat čisto sam in prost vsake odgovornosti . . . Nič ne vem, ali so tudi tisto noč tolkle granate na Predel, kakor je bilo to običajno. Spal sem, kakor bi me ubil. Zgodaj zjutraj sem bil že srečno mimo tistih razvalin in globokih rup na cesti. Dolga pot me je še čakala od Rablja preko Trbiža, pa kaj to! Dan je bil lep in neslo me je kakor na perutih.

Malo pred Ratečami mi pride nasproti nek podpolkovnik. »Kam pa, kamerad?« me prijazno ustavi. Jaz pa mu v zadregi bleknem, da grem obiskat očeta, ki je tu v službi. Mislim sem, da bo s tem opravljeno, toda ne. Zanimalo ga je, kdo je moj oče? »Nadučitelj Zupančič,« mu odgovorim tako odločno, kakor da me je sama resnica. »Tako?« se čudi on, »saj kolikor vem, ima nadučitelj Zupančič še prav majhne otroke . . .« Jaz pa, ne bodi len, ga koj prestrežem, da sem iz prvega zakona. »Mhm, to pa že, to,« mi pravi in še naroči za očeta lep pozdrav, pa sva se razšla.

V šoli sem izvedel, da imajo prost dan, pa da je moja Dulcineja odšla v Kranjsko goro k šivilji in se bo vrnila šele proti večeru. Smola! Stopim v pisarno k nadučitelju. Nisem mu še do kraja povedal tiste dogodivščine pred vasjo, ko je potrkalo na vrata. Vstopil je vojak, se obrnil koj k meni in javil, da moram nemudoma z njim na štacijsko poveljstvo. Grom in strela, zdaj sem si jo pa skuhal! —

Podpolkovnik me je besen nadrl, naj se mu legitimiram. Pa zakaj da sem ga nalagal? Videl sem, da bo najbolje, če mu brez vseh ovinkov povem resnico. In prav sem storil tako. Mož se je takoj pomiril in dobrodušno pripomnil: »To pa vendar ni taka reč, da bi jo moral mlad fant komur koli prikrivati.« Ponudil mi je stol in cigareto ter v očetovskem blagem tonu nadaljeval: »V kolodvorski restavraciji sem se hotel še postaviti z novico, da sem pravkar srečal nadučiteljevega sina, ki ga je prišel obiskat s fronte. Oni pa v smeh, češ, da jih vlečem, saj vendar vedo, da Zupančič nima nobenega takega sina in tudi nikoli vdovec ni bil. Vidite, mladi moj kamerad, kako ste mi jo zagodli? Če bi hotel, bi jo zdaj jaz vam še drugače. Ampak takole bova napravila: Ker vaše neveste (pri tem je pomenljivo pomežiknil) še ne bo tako kmalu nazaj, ne boste nič zamudili, če stopiva skupaj tja v restavracijo, pa bomo še tam kakšno rekli na ta račun.« In smo jo res, da ni bilo smeha ne konca ne kraja . . .

Pri moji veri, lepi spomini! Kdo bi jih le mogel pozabiti? — Kdo, ki je štel takrat blaženih šestindvajset let! —

☆

Moral sem vam povedati vse to, saj bi drugače ne mogli razumeti, s kolikšnim hrepenenjem sem si želel stopiti vsaj še enkrat na Rombon, »pogledat prejšnjega veselja mesto«. Kajti tudi tisto, kar

Černjala — Ribežnov vrh — Rombon

Foto Boris Ostan

je bilo tam zoprnega, je čas odel s pisanim plaščem prešerne mladosti, ki »pozabi koj nesreč prestanih škode...« Štirideset dolgih let se je paslo to hrepenenje v meni. Vselej, kadar koli sem zagledal to mojo ljubo goro s Triglava ali s kake druge strani, pa tudi, če jo je le kdo vzcl v misel, me je znova spreletelo neko nedopovedljivo ugodje, kakor spomin na prvo ljubezen. Čisto po pravici, zakaj Rombon mi je tudi prvi odprl pot v gore, ki bi je sicer morda nikoli ne bil našel.

Večkrat po osvoboditvi sem mu bil že prav blizu, pa mi ni šlo vkup s časom ali pa je kaj drugega prišlo vmes. Vznevoljile so me

tudi tiste nevšečnosti, ki jih prinaša tako imenovano »gibanje v obmejnem pasu«. Jaz pa ljubim v gorah čisto sproščenost in sem prav zato zahajal vanje najrajši samcato sam. Na Rombonu, kjer sem se moral že takrat »gibati« ob nenehnih omejitvah, pa sem si še posebno želel, da ga oblezem enkrat po mili volji in v nemotenem miru. To mi je uspelo šele lani, ko sem se za teden dni nastanil v Bovcu, da hkrati izkoristim sindikalni popust na vožnji. Sicer pa tudi takrat še ni šlo brez »dozvole«, ki sem jo zlahka dobil že v Ljubljani, pa so mi tudi povedali, da je to le formalnost za vsak primer. Ni mi več kazalo odlašati, zakaj leta teko in obljuba dela dolg...

Bovec leži tako tesno pod Rombonom, da ga od tam kaj slabo pregledaš, vrha pa mu sploh ne vidiš. Zato sem jo koj prvo jutro mahnil prek polja v Čezsočo, od tam pa še naprej v breg nad Slateniško grapo. Izredno lep dan je bil in ozračje tako čisto, da sem lahko tudi brez daljnogleda zasledoval sleherno grapo in polico od Kanina pa tja do Bavškega Grintovca. Planina Goričica (1333 m), mimo katere naj bi me vodila zaznamovana pot, je bila od tu dobro vidna. Enako tudi spomenik na Čuklji (1766 m), ki se zdi iz Bovca višja kakor Rombon sam, pač zato, ker ga zakriva tam dosti nižja polica Kraljišče (1753 m). Svet po Kraljiščem je docela odprt, porasel s travo in preoran od številnih grap ter večjih in manjših skokov. Tam nekje je potekala fronta, zato sem si izbral to stran za sestop na Ravni laz, to je k raztresenim hišam nad Koritnico, ki so bile takrat še na naši strani. Ostale so mi v dobrem spominu, ker me je večkrat zaneslo do njih na poti v Koritnico, po opravih ali pa tudi kar tako za kratek čas.

Načrt je bil torej izdelan, ko bi le še naslednji dan ostalo tako vreme! Stari pastir, ki sem ga dobil po tem ogledu nekje na koncu Slateniške grape, me je večče zagotavljal, da bo držalo še nekaj dni, pa se je hudo uštel. Še tisto popoldne se je ulila nad Bovcem besna ploha in je zdržema deževalo vso noč pa še naslednji dan. Nato čemerne megle, ki so se leno vlačile sem in tja. Kaj bi rinil vanje! Že sem mislil, da me bo tudi tokrat opeharilo. Šele predzadnje jutro je bilo podobno, da lahko odrinem brez skrbi.

Ni se še dobro zdanilo, ko sem bil že v klancu nad cerkvijo. Rad bi, da me čim kasneje ujame avgustovsko sonce, ki ga bo na tistih goličavah še tako preveč. Skromna tablica na razpotju mi je povedala, kam naj krenem, druga taka je kazala na Kanin. Markacije prav redke in obledele, da jih še ob belem dnevu težko opaziš. Prav tam, kjer bi bile najbolj potrebne, zaman stikaš za njimi. Je še nekaj hiš više gori na Ušju in med njimi pota na vse strani. Ljudje so še spali, pa sem se moral kar sam brihtati, kako naprej? Šele pri studencu pod bregom sem naletel na žensko, ki me je začudeno pogledala tako samega in ob tej zgodnji uri. Malo prej sem tudi opazil na skali rdeči krožec z belo piko, vseeno sem poprašal, ali grem prav.

Vrhovi nad mano so bili že vsi ožarjeni, ko sem se vzpenjal v strmo reber. Preden sem stopil v senčno bukovje, so tudi mene dosegli prvi sončni prameni. Vse do planine Goričice me je potem spremljal prijeten hlad. Precej obsežen pastirski stan sem našel prazen in hudo zanemarjen. Tako bujnih kopriv, kakor so rasle tam naokoli, zlepa še nisem videl. Pravi eldorado za revmatičnega človeka! Segale so mi ponekod do vratu, pa si lahko mislite, kako previdno sem se jih moral otepati, da mi niso opeklo golih kolen. Iskal sem kak napis, ki bi bil tu na križišču tolikih potov močno potreben. Toda zaman. Ko bi bile vsaj markacije v redu! Eno samo in skoraj svežo sem našel tik plota na skali, daleč naprej nobene več ne na levo ne na desno. Vedel sem, da na levo od planine, to je proti zahodu, ne smem, koj na desno pa tudi ne, čeprav me je vabila tja široka, zložna pot, nemara nekdanja mulatiera. To pot priporoča že Tuma v popisu svoje ture na Rombon (PV 1905), ampak to je bilo pred petdesetimi leti. Naša nova špecialka jo ima sicer začrtano vzhodno mimo Čuklje in potem naravnost na vrh Rombona. Rdeče označena pa je druga in vzporedna pot, zahodno od Čuklje. Po tej bi moral prav tako od zahodne strani in po velikem ovinku doseči vrh. Toda sem zaman iskal odcepa, ki sem ga po karti pričakoval kakih 300 m nad planino. Pobiral sem jo še naprej po zložnem žlebu, kjer sem namesto okroglih markacij sledil starim črtastim znamenjem. Svet je tu z obeh strani gosto porasel s cvetjem. Žleb je usmerjen naravnost proti Črnelskim vršičem, ki sem jih imel ves čas pred sabo. Morda je tako minilo pol ure in še več, ko sem sprevidel, da tu samo čas zapravljam.

Menda me je premotil sam vrag ali kaj, da nisem maral spet na Goričico, ampak sem jo rajši ubral kar po cvetju naravnost k Čuklji, ki mi jo je dovolj vidno označeval spomenik na vrhu. Hotel sem si tako prihraniti znaten ovinek, pa sem si le nakopal bridko pokoro. Iz konte v konto sem opletal prek zverženega vejevja, se lovil med potuhnjenimi škrapami in se tako dodobra seznanil z vso morfologijo visokih kraških podov. Roke in noge so imele na pretcek opravka, preden sem se izmotal iz tega divjega labirinta. Še dobro, da sem odnesel le nekaj poštenih prask na kolenih. Kar debelo uro sem bil zapravljen s to peklensko telovadbo, da sem naposled dosegel stezo, ki me je kmalu privedla k številnim rovom pod samim vrhom Čuklje. Vse polno zarjavele šare se je valjalo tam: preluknjane čelade, razjedene konzervne škatle, na pol razpadli kolobarji bodeče žice, šaržerji in celo nekaj debelih, nerazpočenih granat. Tu nekje je mogel biti postavljen tisti možnar, ki smo ga na koti 1313 toliko preklinjali. Kdo ve, kako je končal? Za tem robom mu je bilo pač težko priti do živega. Prečkal sem strmo melišče, kjer je sameval že močno naglodan laški bajonet. Samo še košček lesa se je držal ročaja, kovina pa je bila pokrita z debelo rjo. Že sem ga hotel zadegati dol med drugo navlakto, da bo imel vsaj družbo, pa sem se premislil: nekaj moram le odnesti za domači planinski muzej, naj bo pa to. In sem ga vtaknil za pas.

Po oblem, travnatem pobočju na vzhodni strani sem dosegel razgledni vrh, ki pa je pravzaprav le izrazita vzboklina v Rombo-novi gmoti, enako kakor bližnje Kraljišče. Piramida, zgrajena iz obdelanega kamna, je v razpadanju. Kovinska plošča, ki je bila vdellana vanjo, leži na tleh, kakor v posmeh bombastičnim besedam, ki so jih ji nekoč obesili. Sic transit gloria mundi... Nič ni koristilo zemlje lačnemu tujcu, da je v svoji oholosti prišel oskrunjat še ta tihi kotichek našega gorskega sveta. Samo ti bedni madeži so ostali za njim, sramotna priča zlagane civilizacije in kulture. Priroda sama se jih bo otrešla prej ali slej; kaj je njej sto ali tisoč let!

Nisem se dosti mudil tam gori, zakaj sonce je že neusmiljeno žgalo in ura se je pomikala na enajsto. Imelo me je že, da bi jo kar po ravnem pobral na Kraljišče in tam poiskal sledove naših nekda-njih položajev. Prav gotovo bi se bil odločil za to, če bi bil pogledal na karto in ugotovil, da imam do vrha Rombona še najmanj pol-drugo uro vzpona. Toda premotiti sem se dal golemu videzu in imel že koj bližnji kucelj za teme Rombona, do koder je moglo biti največ pol ure. E, to pa ni taka reč, da bi zaradi te pol ure opustil prvotno zastavljeni cilj. Torej na vrh!

Spustil sem se na blizki preval, iz katerega se pne na drugo stran strmo pečevje. Koj nad njim se mi je z leve strani odprla prostrana krnica, polna vsekrižem razmetanega skalovja. Tu sem zagledal spet nekaj markacij v smeri proti krnici, naprej pa nobene več. K vragu z njimi, kar po grebenu jo bom ubral! Prikobacal sem po melišču do kaverne, odprte naravnost proti Čuklji, torej italijan-ske. Tako blizu pod vrhom Rombona... da so jim naši to le pustili? — Splczam po skrotju nad kaverno, pa vidim više gori še eno, toda nedokončano. Vražji tiči, dosti so si upali! Plezam naprej še kake četr t ure, pa spoznam, kako debelo sem se uštel. Svet se je položil v drn, kje je bil še vrh! — Nič ne pomaga; je, kar je, nazaj ne bom lezel.

Silna žeja se me je lotevala. Steklenica črne kave, ki sem jo bil vzal na pot, dobro vedoč, da gori nikjer ne bom našel vode, bi mogla zadoščati za normalno potrebo. Računal sem, da bo do vrha največ štiri ure (Tuma pravi, da jih je še tri preveč, ampak to je mogel reči samo on!), pa sem jih že do zdaj porabil dvakrat toliko s tisto ne-srečno blodnjo in iskanjem poti. Lakote še nisem občutil, steklenico pa sem že izpraznil do polovice, dasi sem se premagoval, kolikor se je največ dalo. Zadovoljeval sem se le s prav skromnimi požirki, tako da sem tekočino čim dlje prevračal po ustih. Marsikdo te ko-ristne umetnije ne pozna in meni, da se moreš odžejati samo z izdat-nim lokanjem. V resnici te to le še bolj užeja, ker te sili k še moč-nejšemu znojenju. Vir žeje ni toliko v želodcu kakor v ustni sluznici, če se nisi obložil s preslano jedjo.

Spet sem nalletel na zaznamovano pot, ki se je nisem tu na vzhodni strani prav nič nadejal. Po njej sem končno pririninil na vrh šele okrog ene popoldne. Sproščeno sem se zleknil v senco za naj-bližjim balvanom. Vsaj eno uro oddiha si moram privoščiti! Pa me

ni vzdržalo niti deset minut. Vstal sem in se hitel razgledovat, zakaj od Kanina so se jele vlačiti goste megle. Vse zahodno in deloma tudi južno obzorje je bilo že zaprto. Za trenutek sem še videl Poliški Špik in sosednji Viš, potem pa mi je ostala le še severna in vzhodna stran, v kolikor se niso tudi tu že tkali megleni zastori. Zaman sem čakal, da bi se mi pokazal Triglav. Najlepše sem pač zamudil. Sicer pa tako bogatih razgledov z Rombona, kakor sem jih bil deležen v tisti daljni zimi, zlepa kdo ne bo užival...

Vpisna knjiga iz leta 1952 priča o dokaj bornem obisku. Komaj kak tucat na leto. Med drugimi sem bral tudi ime našega znanega muzika in planinca M. L., nekaj Mariborčanov in celo nekega inženirja iz Nemčije, domačinov pa prav malo. Sam se nisem mogel vpisati, ker sem spotoma izgubil svinčnik, skrinjica pa ga tudi ni premogla. Blazinica za štampiljko je bila vsa izsušena. Pošteno sem jo moral opljuvati, da sem dobil vsaj za silo čitljiv odtis.

Oblezel sem ves široki vrh z cnega konca do drugega. Še je tam polno sledov vojne, ki jih čas ne bo mogel tako kmalu zabrisati. Še trohni kje kako okostje v tistih dolgih kamenitih ogradah, ki so jih kdo ve kolikokrat premetale težke granate in viharji, pa so jih morali ubogi ljudje vselej spet na novo postavljati. O, tam gori je bil dostikrat pravcati pekel. Le malokdo mu je ušel s celo kožo. Nas, ki smo se potikali doli po pobočjih, niso zmerjali po krivici z »letoviščarji« ...

Kar dve uri sta mi potekli, da sam nisem vedel kdaj. Ni me še dovolj izučilo dopoldne, da se na sam videz ne smeš zanašati. In tako me je spet premotil pogled v dolino, ki se je zdela še bliže, kakor sem računal. Tri ure nimam kaj do tam, torej bom še pred mrakom spodaj. Spustil sem se po mehki ruši med kamenjem naravnost proti Kraljišču. Tam so me zanimale dolge vrste zidov, ki sem jih opazoval že z vrha, pa sem si jih hotel spotoma še pobliže ogledati. Toda preden sem priracal dol, me je prestregel globok skok, ki sem se mu moral umikati daleč na desno v skrotje, da sem dosegel dno. Velika reč je morala biti tam naokrog, cela naselbina, ki pa je zrasla šele po našem odhodu z Rombona. Nemara je bila prav sem speljana žičnica, o kateri so mi kasneje pripovedovali in ki je zanamce rešila mučnega prenašanja tovorov iz doline.

Pod Kraljiščem sem se prerinil skozi mlado cretje, zasledujoč že skoraj povsem prerasle strelske ograde. Na tratah pod cretjem je mrgolelo najlepših očnic v spokojni družbi zarjavelih izstrelkov. Nad vse prijetno pa me je iznenadilo, ko sem nekje zagledal v črepinji velike granate cel šopek planik. Kako čudovita igra prirode! Granato, ki jo je človeška zloba pripravila za ubijanje, si je nepokvarjena narava izbrala za zibelko najiminentnejši planinski cvetici. Tako duhovito se zna samo ona pošaliti s »krono stvarstva« ... Zares žal mi je, da nisem imel s sabo fotografskega aparata, tako dragocenega tihožitja ne najdeš v nobeni razstavi na svetu. Mikalo me je, da bi bil vse skupaj odnesel v dolino. Nak, prevelik greh bi bil storil!

Več, kakor bi bil smel, sem pretikal za mestom, kjer je potekal naš frontni odsek. Kaverna za kaverno se je vrstila, nekatere še polne preperelih pogradov in drugih ostankov, iz grape v grapo se je lomilo. Kje pri vragu boš našel, kar iščeš in kar je morda že davno izbrisano... Noge so se mi že močno utrudile od nezanesljivih stopov, hiše na Ravnem lazju pa se še niso približale. Sonce je že zašlo, jaz pa še tako visoko. Kaj sem morda pozabil, da ni bilo včeraj, ko me je nazadnje neslo tod doli kakor na perotih? Pozabil, da je od tega že dolgih, predolgih štirideset let...

Šele v mraku sem našel nadelano in zaznamovano pot preko debelega grušča. Gotovo drži v Bovec, o tem ni dvoma! Kaj bi zato lazil še niže doli k hišam in od tam na cesto? Bliže mi bo tukaj, samo če me ne ujame tema. Pohitel sem, kar sem mogel. Dolgo je šlo skoraj po ravnem, potem pa se je naglo obrnilo navzdol. Še sem srečaval markacije, dokler me ni zaneslo v smrekov gozd. Zdaj pa imaš zlodja! Le zakaj sem se tako dolgo obiral na vrhu? Vsaj pol ure prej bi se bil moral odpraviti. Pa kaj bi zvonil po toči! — Kar po umu sem se pretipal skozi temo, dosegel nek sadovnjak in se skozenj vendarle srečno izkobacal na cesto, tik pod cerkvijo. Šele naslednji dan sem opazil tam tablico z napisom, da je to višinska sprehajalna pot k zgornji trdnjavi v Klužah. Škoda, da nisem imel več priložnosti za ta gotovo prav prijetni sprehod, ker sem bil še tisto popoldne namenjen naprej v Trento in od tam domov.

Mitja Šarabon:

VISOKI ROKAV V NEURJU

*Skrivnost življenja pase brez pastirja
ozvezdij zlatih trope, ki na nebu
nikdar jim smrt ne zazvoni k pogrebu
in groza vpraševanj jih ne vznemirja.*

*Poti žarečih, tisočernih krogov
usodnih srečanj in oddaljevanj,
samotnih ognjev, daljnih trepetanj,
bogatih polj svetlobe, sončnih logov —*

*ne bo nikoli ranil dvom v nemir.
O vse drvi naprej in vse se spaja
v svetov molčečih valovito čredo!*

*Duha in kri mi temni strah razkroja,
ko svoje majhnosti občutim bedo
in vem, da sem le njej ubog pastir.*

1954

Ivan Gams:

GORIČKO-PREKMURSKE ALPE

e hoče kdo v kratkem času spoznati Goričko, mu svetujem, da se zapelje z vlakom v osrčje pokrajine, v Mačkovec. Od te vasi, ki si je našla prostor v dolini Mačkovskega (niže doli ga imenujejo po Puconcih) potoka, bo v četrte ure na slemenu med Mačkovskim in Bodonskim potokom. Po njegovem ravnem hrbtu je speljana skozi gozd prijetna cesta. V Vidoncih pa se odpre razgled na vse strani. Če stopite do razglednega mesta pri kapeli (402 m), boste zagledali tipično podobo Goričkega: dolga, nedogledno dolga gozdnata slemena, ki se kot prsti odpirajo proti jugu, proti murski ravnini, med njimi pa prav tako dolge doline, kjer so ljudje nekoliko bolj na široko izkrcili svet in postavili med sadno drevje svoje domove. Ko jih gledate, te majhne prekmurske domove, se nehote spomnite pesnika: »Hiše so hišice, okna so okenca...«

Od Vidonec naprej se cesta spet skriva v gozd. Še malce navkreber in že ste na cnem najvišjih goriških vrhov, na Križarki (414 m), ki je povsem porasel z gozdom in zato brez razgleda. V kakih desetih minutah pridete po cesti proti severu do kraja, kjer vas občestna tabla opozarja, da je v bližini, na vaši levi strani, planinska koča Tromejnik na Doliču. Če sedaj krenemo po kolovozni poti na levo, se po kakih 200 m odpre v borovem gozdu jasa in v njej pogled na — najnižje ležečo planinsko kočo v Sloveniji (štampljka sicer pravi, da leži »Planinska koča 'Tromejnik' na Doliču, Prekmurje«, 400 m visoko. Dejansko pa je ta koča, ki leži slabo uro od tromejnika na avstrijsko-madžarsko-jugoslovanski meji pri Tvrčkovi, v Doliču oziroma na Doliškem Koglu, v višini okrog 363 m. Sicer pa, kdo bi verjel štampljkam!). Vkljub tej nizki nadmorski legi (med morjem in to kočo je le malo manj višinske razlike kot med Kredarico in Triglavom!) pa moram priznati, da ima človek vtis, da je nekje v gorah. K temu menda ne pripomore samo oblika lesene stavbe — mursko-soboško društvo jo je prevzelo kot logarsko kočo od gozdne uprave — marveč tudi vse drugo, tišina in mir v širokem gozdu, kamor le redkokdaj dospo glasovi iz oddaljenih naselij, pa tudi voda, ki si jo morajo zbrati med deževjem s strehe, ne nazadnje pa tudi to, da človek nima razgleda na nizko gričevnato okolico. Gorohodci se pogosto na raznih vrhovih jezimo, zakaj pustijo, da jih zarašča gozdno drevje prav do vrha, tako da je z njih, nekoč slovečih razglednih točk, razgled samo še po nebu. Tukaj pa se nam zdi krivo, če bi podrli borovo zaveso, da bi skozi njo zasijal sosednji grič. Tako je laže sestiti pred kočo za mizo, srebati kavo, dihati sveži gozdni zrak in si ob šumenju borov domišljati, da si precej visoko v gorah, najmanj tisoč metrov nad kraji, kjer se nam odvija vsakdanje življenje. Menda so imeli podobne občutke Andričevi travniški musli-

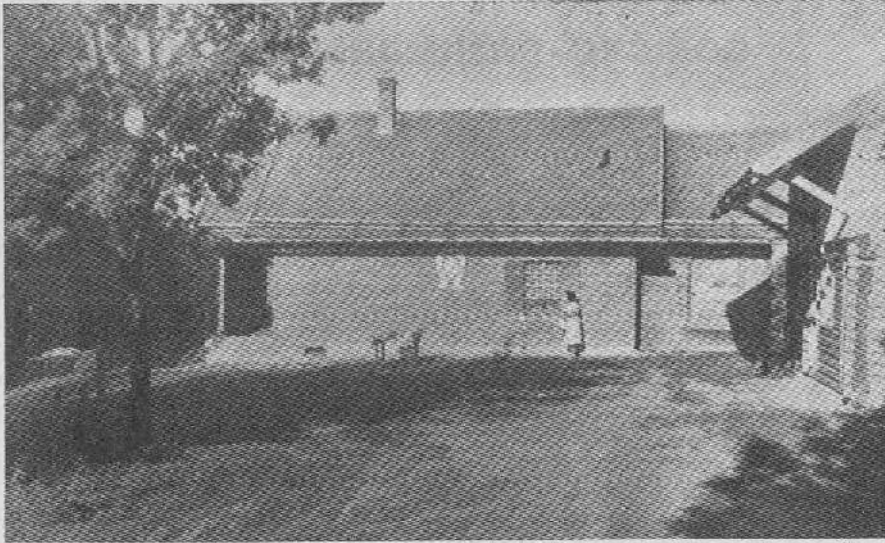

Foto Ivan Gams

Planinska koča »Tromejnik« v Doliču (Goričko). Levo Srdički, desno Sotinski breg. Vmes soteska

manski meščani, ki so s prekrizanimi nogami šrebali na mostu nad šumečo Drino črno kavo in se predajali svetu domišljije . . .

Če smo že v koči, nikar ne zamudimo iti na Srebrni breg. Do njega (ne na njega, kajti to je le skoraj neopazna višinicica na ravnem slemenu) je dobre pol ure po lepi cesti. Srebrni breg je visok samo 405 m, a ima zavidanja vreden razgled. Brez dvoma je z njega najlepši razgled po Goričkem. Ko gledaš z razglednega stolpa Goričko, se spomniš Slovenskih goric. Vendar je med obema pokrajinama nekaj razlike. Ob pogledu na Slovenske gorice se ti zazdi, da vidiš pred seboj rahlo razburkano morje, ki je vanj zaorala burja in dvignila nad morskovo površino na tisoče drobnih valčkov. Na Goričkem pa dobiš vtis, da gledaš dolge valove jugovine, ki si neutrudno slede v vzporednih oblih gubah. Tudi mi smo na temenu enega od teh valov, ki mu s pogledom sledimo daleč na vzhod in zahod in po katerem teče na vzhodu jugoslovansko-madžarska, na zahodu pa v glavnem jugoslovansko-avstrijska meja. Križarka je na drugem vzporednem valu. Oba pa veže sleme, po katerem smo pravkar prišli in ki je razvodje med Ledavo, ki teče preko Goričkega v glavnem proti jugu, in V. Krko, ki teče skraja proti vzhodu, potem pa, kot da bi ji bilo žal, da je zašla na Panonsko nižino, zavije na jug proti Muri. Težko je ugotoviti na pogled, kje se dvignejo ti valovi najvišje. Nič laže ni, če to skušamo dognati na topografskih kartah. Največ kart pravi, da se dvigne Goričko najvišje v »Rdečem bregu«, ki ima višino 418 m (drugod 416 m). Večina opisovalcev potem pravi, da ima naj-

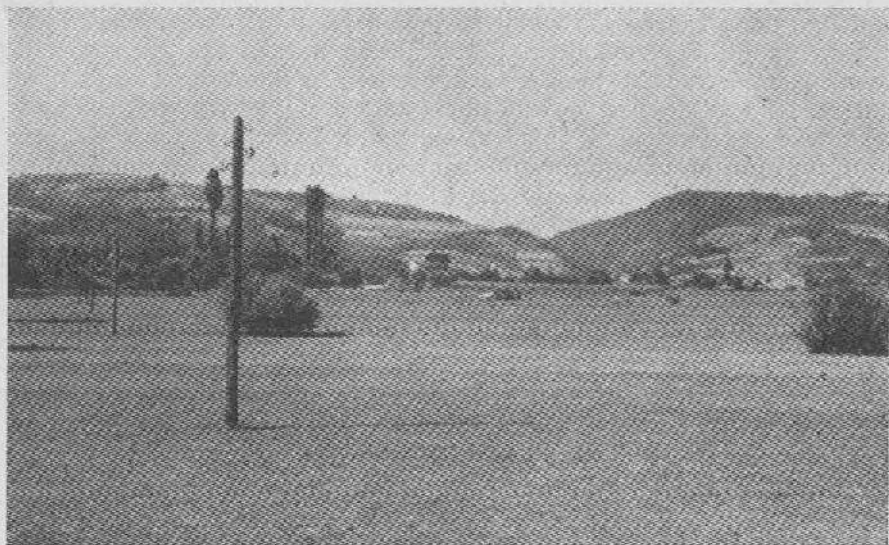

Foto Ivan Gams

Kugelj, skozi katero priteče z avstrijskega ozemlja Ledava

višja vzpetina Prekmurja višino 418 m, kar pa ni povsem zanesljivo. — Mimogrede, domačini temu vrhu ne pravijo Rdeči breg. Kmetije na njem in neposredno pod njim zanj nimajo posebnega imena. Bolj oddaljeni okoličani ga imenujejo Srdički breg, po vasi Srdici. Nekateri pišejo »Serdica« in »Serdički« breg. V izgovarjavi domačinov je med prvima dvema črkama imena polglasni e. Če smo črko »e« za ta glas vrgli iz drugih slovenskih besed, zakaj je ne bi še iz tega imena? Torej na tem Srdičkem bregu sem bil dvakrat, a sem oba-krat nameril z altimetrom višino 408 m. Vprašanje, kako visok je najvišji prekmurski hrib, pustimo v dokončno rešitev geodctom. Zapišimo rajši domnevo, da je morda najvišji vrh že omenjena Križarka (čitatelj bo na kartah zaman iskal hrib s tem imenom). Na nekaterih topografskih kartah ima ime Boreča. Domačini ga imenujejo veči-noma Križarka, kar pomeni v dialektu križišče. Na njem se namreč razhajajo ceste v vse smeri, v V. Petrovec na vzhod, v Vidonce na jug, proti Gradu na jugovzhod in proti nam, ki smo na Srebrnem bregu, proti severu. Redki še Križarko imenujejo Kamenec ali Ka-menek. Križarko kot številne druge vzpetine na Goričkem sestavlja kremenčev prod, ki je pogosto daleč naokrog edini »kamen«. Kako to, da je ta prod predvsem na vrhu vzpetin?

Številni geološki opisi slovenskih pokrajin se pričenjajo nekje z zemeljskim srednjim vekom (mezozoikom), če ne s starim vekom. Za Goričko nam (v veselje bralcu, ki ga ne bo utrujal dolg geološki opis) ni treba iti dalje v preteklost kot v sredo mladega zemeljskega veka, terciara. Smo namreč že v območju Panonske kotline, kjer se

je dolgo dobo zadrževalo morje in jezero in je bila zato doba mlade sedimentacije. Na zapadnem Goričkem so na površju kamenine iz mladega miocena. Ob meji med miocenom in pliocenom, to je pred kakimi 14 milijoni let, je bila obala takratnega morja nekako tam, kjer teče čez Goričko v južni smeri potok Ledava. Od zapada prihajajoče reke so odlagale v plitvem morju in nato še na obali, ki se je odmikala proti vzhodu, ilovice, gline, pesek, prod in prav na vrhu debele plasti samega čistega kremenčevega proda. Ko je Goričko postalo kopno, ga je zajelo vulkansko delovanje. Svoj center je imelo že onstran meje, v Gleichenberškem področju, svoj odmev pa je našlo tudi na našem ozemlju, pri Gradu in severno od Srđice. Tako so danes pri Gradu na površju bazaltni tufi, že omenjena Srđički in Sotinski breg pa sta sestavljena v glavnem iz škriljcev, ki so jih dvignile tektonske žile. Oba hriba je ločila Ledava s sotesko Kugel, v kateri je odkrila magmatske kamenine, ki jih, ker drugje nikjer ni kompaktnega kamna, lomijo za cesto i. dr.

Današnjemu površju so dale obliko tekoče vode, Raba, Krka, Ledava in drugi murški pritoki. Znižale so površje in vrezale ploske doline, vendar skoraj nikjer ne mnogo več kot 100 m do 150 m globoko. Najmočnejše se upira odnašanju kremenčev prod, ki je tako ostal na višinah. Od tod toliko imen Kamenec za prekmurske vzpetine. Na kremenju se počasi tvori tudi prst, ki je plitva in slaba, tako da je dobra le za gozdno drevje in še to komaj za bor. Ker je tod okoli Križarke in Srebrnega brega obilo tega proda, so tu tudi najobširnejši prekmurski borovi gozdovi. V celem pa so goričke kame-nine slabo ali nič sprijete in tudi zato so pobočja položna, doline široke in ploske. In na teh pobočjih in v teh dolinah mestoma tudi po slemenih žive in garajo prekmurski Goričanci. Kdo jih ne pozna? Ne srečujemo jih toliko v hribih ali letoviških krajih, najdemo pa jih pri cestnem delu in pri gradnjah, raztresene po Sloveniji in ostali Jugoslaviji. Če bi kdo hotel zbirati snov za pisanje o Goričancih, naj pride v goričansko planinsko kočo. Pravim »goričansko«, kajti ta kočja je včasih res ljudska. Sem prihajajo, ko se vračajo v pozni jeseni iz širnega sveta s »parabe« (gradbenih del) ali z »repe« (sezonskega dela v kmetijstvu), v kočji si poiščejo družbe, če jim je doma dolg čas v nedeljo. Že po govorici jih lahko spoznaš, od kod so, ali so Bomeci (iz Boreče, Ženavelj, Šulincev itd.) ali so Bakare (Kuzma, Grad, Rogaševci) ali »pravi Goričanci« (iz Tvrđkove). Če ne razumeš, kaj pomeni n. pr. »vancar« (viničar), lahko povprašaš po madžarsko, nemško, francosko ali angleško, saj je v vsaki družbi vsaj eden, ki je bil v teh deželah na sezonskem delu in je večč tega jezika.

Iz razmišljanja o teh slovenskih Panoncih nas na razglednem stolpu vzdrami škrtanje lopate, ki koplje ob hribu kremenov prod in žvenket kose, ki jo kleplje nekdo nekje v bližnjih hišah. Zastremo si oči in pogledamo, kakor daleč se pogledati da.

Na zapadu se nam kažejo komaj do 600 m visoki vrhovi okrog Gleichenberga in Stradena kot prave gore. Škoda, da ni bolj jasno. Videlj bi lahko graški Schlossberg, za njim pa dolgo kopasto Golico.

Proti jugovzhodu se je drži Kobansko in Pohorje. Če razčisti ozračje dolgo deževje ali močan veter, pa izza teh kopastih gora Centralnih Alp pogledajo sive ali bele konice Visokih Tur oziroma, za Pohorjem, slovenskih Alp. Na jugu naš pogled obstane ob dolgem slemenu, ki se vleče proti vzhodu od Boča preko Ivanjščice.

Vse to so Alpe. Mi pa stojimo že v panonskem svetu, tam, kjer se stikajo narodi in meje alpskih in panonskih ljudstev in držav. Po severnem pobočju Srebrnega brega odhiti deževna kaplja že v Rabo in v njej proti severovzhodu v osrčje Panonske nižine. Ne vpraša, če sme preko sveže pograbljene prsti, ki so jo naši panonski sosede na meji odkrili izpod ruše zato, da bi v več metrov širokem pasu ugotovili, kdo in kaj je šlo čez »železno zaveso« (mi s Srebrnega brega jo vidimo kot črno preprogo, ob kateri je izkrčen svet in rjavi stražni stolpi). Le človek, ki obdeluje to zemljo, ne sme preko te meje, oče iz Tvrdkove ne v svoj gozd, ki je ostal »na oni strani«, mamica iz Dolenjcev ne v Monošter po sol in šibice in sinček ne k sorodnikom kje v Seniku, Stankovcih, Ritkarovcih, Andovcih, Stevanovcih, Otkovcih ali Slovenski vasi. Zaman iščem z očmi te vasi. Vse so skrite v obširnem gozdu in še dim iz dimnikov ne izdaja slovenskih ognjišč.

Onstran Rabe in Krk tonejo goriški valovi v ravno polje, se tu in tam še dvignejo nad ravnino, nato pa počasi izginejo v Panonski nižini, ki se izgublja v sivi daljini.

Počasi se vračamo s Srebrnega brega. Spoznali smo Prekmurce, Kranjčeve »male ljudi« in Goričko, male Alpe na robu širnega nižavja.

Stazika Černič:

AIGUILLE D'ARGENTIÈRE

Deževno poletje 1954.

Chamonix.

Vse prejšnje dni je deževalo. Danes pa se je zdelo, da bo močan veter razgnal sivino. Morda bo jutri edini lepi dan v vsem mesecu? Bila bi pač ironija usode, če bi me tak dan zatekel v dolini.

In tako sedaj grizem z vsem svojim bremenom v breg.

Po nebu se podijo veliki, toda raztrgani oblaki. S časa na čas posije sonce in tedaj zažarijo vse barve tega razcevelega pobočja. Visoki grmi rododendrona z ogromnimi cvetovi, sočna zelena trava, žamet gostih macesnovih iglic.

Pravzaprav se mi ne mudi. Toda še nikoli nisem bila tu; poti ne poznam, na ledeniku gotovo ni nobenih sledov in skrbi me, kako bom našla kočo. Zlasti danes, ko na vsej poti najbrž ni nobene druge žive duše.

Pred mano je gostišče Lognon. Izognem se mu; sto metrov nad njim, še vedno na poti, sedem v travo in založim nekaj kalorij.

Še dolg morenski hrbet; še nekaj zlizanih kamnov, ki kažejo, kje se ljudje spuste na ledenik.

Potem pa nič več; razen samote, tišine in nepoznanega ledenika. Na nebu podivjani oblaki.

Na koncu vseh koncev — dan je dolg. Če ne najdem kože, se do noči še zmerom lahko vrnem.

In vendar mi je nekam tesno. Čutim, da ostaja spet enkrat vse za mano in da stopam v tisti skrivnostni svet samote, ki me je vedno tako privlačeval — morda ravno zato, ker mi je bilo ob njem tesno v duši . . .

Le s težavo si iščem prehode preko labirinta, ki ga tvorijo razpoke in seraki s krajno počjo. Tu stara lestvica s polomljenimi prečkami, tam nekaj zabrisanih sledov, pa skok čez križno razpoko na drugo stran, za katero ne vem, če je prava. Pač neznan svet.

Vsega tega ne bi niti opazila, če bi bil le še kdo tu. Ta zveržena pot bi bila povsem preprosta — toda tudi brez mika. Tako pa je vsak korak doživetje neznanega.

Razmišljam o tem. Ne, letos nisem prišla v Chamonix brez družbe — in le naključje je nanesclo, da sem tokrat spet sama. Toda globoko nekje v podzavesti sem temu naključju hvaležna — z vsem srcem si želim samote sredi bleščočih vesin, svobodnega vetra na visokem grebenu — brez prič. Kot da sva se že lani zmenila za ta sestanek.

Pa saj ne bo vremena! Saj že vse poletje v višinah divjajo snežni viharji.

V teh mislih sem prebrodila del ledenika in pred mano je sedaj velika bela planja, pokrita z novim snegom. Kot miren tok ogromne reke tik pred zatvornico. Brez večjih težav se ob njenem levem bregu prebijam počasi dalje.

Toda kaj bo z vremenom? Neba in divjih oblakov na njem ne vidim več; med visoke bregove mojega ledenega veletoka so se ujele megle. Prerivajo se in vro kot v velikem loncu. Vedno več jih je.

Vem, da ne smem preko ledenika prej kot v višini kože. Jaz pa ne vidim nič drugega kot led pod nogami in belo meglo vschnokrog.

Toda na to sedaj ne mislim. Nekaj čudnega se dogaja okoli mene.

Bele megle so se naenkrat umirile. Ne, niso se dvignile; le nekam redkejše so postale. In skoro neopazno dobiva njihova prej neprijetna difuzna svetloba topli, živ nadah. Bilo je, kot da zrak okoli mene ni več zrak; kot da je moje veselstvo oblilo nekaj eteričnega, pa vendar otipljivega, nekaj pastelnega, kar ima v sebi modrino neba, ki proseva skozi to redko, toda nizko meglo in topli žar zahajajočega sonca, ki se odbija od še nevidnega, rdečerjavega ostenja Chardonneteta.

Kaj takega nisem doživela še nikoli in nikjer. Bilo je, kot da ni s tega sveta.

Nikjer nič realnega; in nič oprijemljivega. Stene, pod katerimi hodim, so ostale nevidne; le slutim jih. Tudi tla pod nogami se mi zdijo tako čudna (čež čas sem sicer z vso realnostjo ugotovila, da ne brez vzroka . . .). Najbolj čuden pa je pogled na drugo stran, tja, kjer

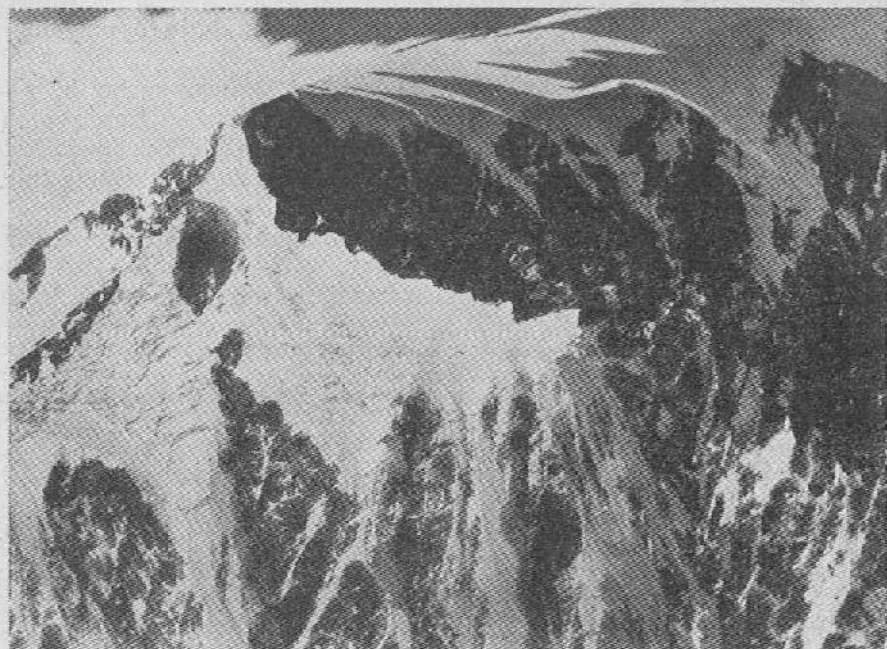

Foto A. Boyer

Osrednji del ledenega Kiklopskega zidu: Aiguilles Droites in Aiguille Verte

se skozi prosojne megle orisuje obris od sonca pozlačenega, rdečejavega ostenja Chardonneta.

Ali ni to le fata morgana?

Tam za meglenim zasterom, rahlim kot dih, stoji ogromen grad, ki z nešteti stolpi in stolpiči kipi proti vrhu in proti nebu. Kljub zastrti sliki je vsak posamezen ostro ločen od vsega ostalega, saj tista nevidna megla ovija vse in vsak kamen posebej. Neverjetna globinska ostrina daje pravljicni sliki še bolj nerealen videz.

Ne vem, če ne bi kot slepec odpotovala za to fato morgano, da ni zahajajoče sonce počasi stopilo čarodejno meglo ne samo okoli stolpov in stolpičev Chardonneta, ampak tudi okoli obronkov Aiguille d'Argentière, tako da sem kar naenkrat, tam daleč preko ledenika, odkrila Refuge d'Argentière kot pločevinasto škatlico, zgubljeno sredi kamenja.

Aha, tam torej moram čez ledenik!

Od barv in lepote še vedno zaslepljene oči so začele iskati najboljše prehod. Pa saj ni problemov, saj je ledenik še vedno kot bela poljana.

Pogumno sem krenila z varnega brega proti sredini bele reke.

Nerealnost preteklih trenutkov je izpuhtela. Sedaj so bile moje misli že osredotočene na kočjo onkraj ledene reke in na ledenik pod nogami. Same oprijemljive stvari.

Pa sem kljub temu še enkrat doživela občutek, da je to, na čemer stojim, kaj malo oprijemljivo.

V hipu sem namreč zagledala, da je plast južnega snega, ki pokriva ledenik, na nekem mestu kot prerezana. Čudno. — Tamle je pa za lonec velika luknja; v njej — vsaj od tu — ne vidiš drugega kot črn nič. In tu spet luknja za dlan, tam napoka. Pošteno zbegana sem obstala na mestu.

»Punca, tole je pa največja neumnost, kar si jo kdaj v hribih tvegala,« se je oglasila vest.

Hudirja, zdaj pa vendar ne grem nazaj, ko me od kočice loči le še nekaj sto metrov!

Skušala sem trezno presoditi položaj.

Človek bi rekel, da v tem delu ledenika ne more biti globokih razpok. — Kako pa več, saj ga še nikoli nisi videla razkritega! Tu so vsa presenečenja možna.

Ne! Tok ledenika je tu skoro raven in hudega res ne more biti! sem se po dolgem obotavljanju odločila in v širokem razkoraku, previdno in nerodno počasi napredovala.

Spotoma mi je prišlo do zavesti, da hodim naprej, da pa s koncem očesa gledam tisto veliko luknjo na levi — nekako tako, kot gleda človek renčečega psa čuvaja, mimo katerega mora, pa ne ve, ali je priklenjen ali ne. Kljub kritični situaciji sem se morala zasmejati.

Končno! Spet čutim tla pod nogami. Toda pošteno sem se spotila. In že pobiram zadnje metre vzpona tik pod bajto.

»Dober dan! Od kdaj so pa tudi med dekletki samohodci?!«

Neprijetno presenečena dvignem glavo; naslonjen na ograjo stoji neznanec, ki me gleda na pol začudeno, na pol — zdi se mi — posmehljivo.

»Ja, ja! To je pa druga plat zvona, ki na oni tako lepo poje,« z grenkobo pomislim, po slovensko zamrmram »dober dan« in se mimo njega izmuznem v bajto.

☆

Veža prazna, obednica prazna in hladna. Odložim nahrbtnik, ogrnem veston. Potem pa ne vem več, kaj bi.

Končno grem iskat oskrbnika, da me vpiše in da mi skuha juho.

Tudi on me pogleda začudeno, najprej mene, nato mojo planinsko izkaznico.

»Sama?«

»Da,« odgovorim suho.

»In kam nameravate jutri?«

Ne vem, ali je vprašal iz radovednosti ali iz dolžnosti — toda vprašal je prijazno in jezik se mi je odtajal.

»Ali mi vi lahko poveste, kakšne so snežne razmere v višinah? Ali drži? Nameravam na Aiguille d'Argentière, pa se bojim, da ga bom gazila do beder.«

Foto A. Boyer

Tudi to je samo majhen del celote: Le Triolet in Aig. Courtes, desno zadaj
Grandes Jorasses

Oskrbnik me je potolažil s pojasnilom, da letos še nihče ni bil gori in da mi zato tudi ne more dati nobenih podatkov. »Sicer sta pa še dva v bajti, ki tudi nameravata jutri zjutraj tja gori.«

In tako me je v hipu minilo tisto prekipevajoče veselje do jutrišnje ture.

☆

Prosila sem oskrbnika, da me zbudi še v trdi noči. In ko je že mene budil, je zbudil še ona dva — ter tako za ta dan svojo dolžnost opravil, saj smo bili edini trije turisti v vsej bajti.

Za zajtrk nam je seveda postavil laterno samo na eno mizo. Tako smo zajtrkovali skupaj.

Saj jima ni bilo kaj očitati. Toda ukradla sta mi tolikanj zaželeno samoto! Bolj, kot če bi nas bilo za isto smer deset.

Zato sem ostala redkobesedna in ko smo — ker smo bili pač istočasno pripravljene na odhod — skupaj odšli iz bajte v noč, smo bili samo — molčeči tuji.

Noč je bila mrzla, žametni svod posejan z redkimi zvezdami. Kaj bomo res imeli srečo z vremenom?

Skupaj smo iskali prehod čez grušč, čez skalovje in moreno. In že smo stali v dnu osrednjega ledenika, ki priteka prav z grebena pod vrhom Aiguille d'Argentière (3907 m).

Ne morem se ubraniti primerjave tega ledenika s planiško skakalnico. Z grebena doli se spušča z izredno strmino, v sredi nekje je presek z veliko ledeniško razpoko; od tam dalje je strmina čim dalje manjša, dokler se ne izlije v širok iztek. Prav tako kot pri planiški skakalnici pa se ta iztek okrog in okrog še enkrat prevesi — z zelo strmo, popolnoma ledeno, nekaj metrov visoko strmino, ki predstavlja čisto debelino ledenika.

Tu spodaj smo se torej znašli in treba je bilo nekako prekobaliti ta led.

Navezali smo dereze.

Ona dva sta poiskala in našla najmanjši naklon; toda tam je bil led vprav steklast. Jaz sem jo ubrala raje naravnost navzgor; naklonina je bila sicer precej večja, zato pa je bil led hrapav in dereze so kar dobro prijemale.

Na vrhu sem ju počakala. Stara navada, saj smo skupaj odšli iz bajte.

Potem pa se je pred nami odprla taka prostranost, da smo jo brez pomisleka ubrali vsak po svoje.

Snežne razmere so bile začuda idealne. Sneg trd, zbit, se ni udal niti za prst. Za nami so ostajale samo sledi derez, komaj zaznavne v tem belem, nedotaknjem prostranstvu.

Vriskaj in joči, srce!

Moje je vriskalo v prebujajoči se dan.

V ledeni sencji smo še bili tostran, ko so prvi žarki pozlatili vrhove gorâ na drugem bregu.

Obstala sem — kajti šele v tem trenutku, v tej višini in v tej svetlobi sem odkrila vso svojsko lepoto ledenika Argentière in njegovih levih vazalov.

Od Mont Dolenta, ki kraljuje v zatrepu doline, preko Trioleta pa vse do Aiguille d'Argentière en sam ogromen, nedotakljiv kiklopski zid iz ledene dobe. Ti, skoro bi rekel navpični ledeniki, žlebovi, kamini, ta skalnata rebra, vtisnjena vanje — to je pogled, ki v svoji svojski impozantnosti nima primere v vsej Chamoniški skupini.

In pogled navzdol, čeprav s te plati, ki je veliko manj strma od one, je kot pogled v globoko belo brezdno.

Potem pa oči nehote iščejo po ledeniku tista dva, s katerima sem odšla iz bajte. Hura! V svojem prekipevajočem navdušenju sem jima ušla za toliko, da ju vidim tam dolj le še kot dve črni piki na belem polju.

Sedaj je torej vse to bleščeče bogastvo res samo — moje!

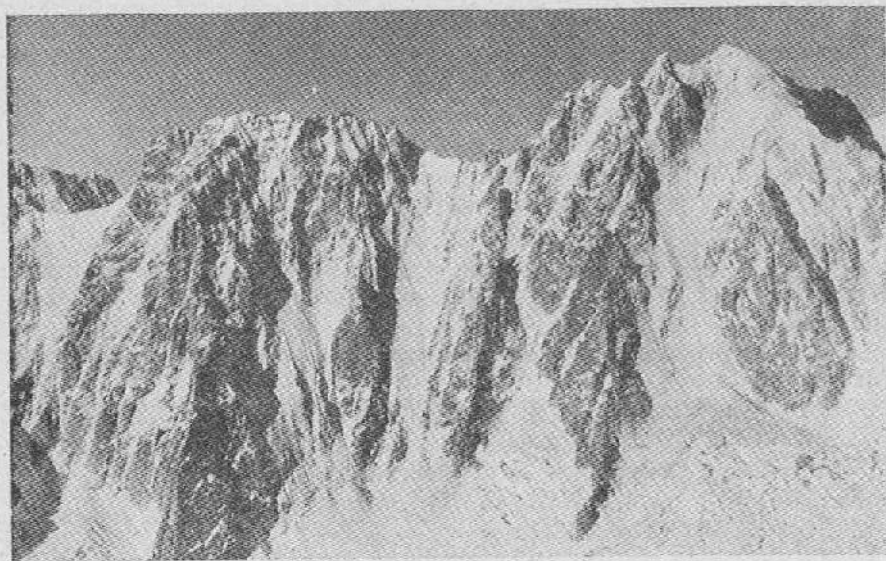
Končno se mi je izpolnila želja, ki sem jo sanjala lani na Mont Blancu: snežne vesine v sončnem odblesku — toda nedotaknjene in čiste. Nobene sledi pred menoj, nikogar za mano. Sestanek s soncem in vetrom na grebenu — brez prič.

Sedaj jima hitim v objem!

Tudi nerodna »rimaille« ne zaustavi moje vneme. Zato jo pa tem bolj uspešno zaustavlja čim dalje hujša strmina, ki se stromi proti grebenu.

Zdi se mi, da je že prav pošteno strmo in spomnim se, da bo pri sestopanju najbrž še bolj. Toda kje je še to!

Še nekaj metrov in že dosegam sedlo grebena, ki ga z one strani zlati sonce. Samo pokukala sem čez greben — nanj tako ne bi mogla, ker je bil oster kot nož — pa me je razposajeni veter objel tako burno, da bi me skoro odnesel s seboj.

Pogled v belo brezdno

Foto A. Boyer

Zato sem se na tej strani najprej temeljito ukopala, nato pa na drugo stran grebena zasadila cepin do glave.

Sedaj pa kar objemaj, razposajenec! Poljublaj, jarko sonce — kolikor hočeš!

Pod menoj leže v soncu trije ledeniki — Saleinaz, Le Tour in Plateau du Trient — kot bi bil en sam. Čudno je, kako ima vsak chamoniški ledenik svoj poseben čar. Tale tu, iz te višine, je kot arktična pokrajina; grebeni, ki sicer ostro ločujejo tri samostojne ledenike, se kar izgube v njej.

Vse pa obliva bleščeče sonce z jasnega, plavega neba.

Sreča ter občutek širine in brezmejne svobode kar vreta v meni. Zakaj?

Ali res samo zato, ker sem se prikobalila na tale nepomemben grebenček po neuhojenem, strmeh snegu in sama?

Ali zato, ker je svet okoli mene tako lep?

Kaj vem! Pa me to sedajle tudi prav nič ne briga.

Pijem, pijem opoj sonca in svobode.

Šele ščipajoča bolečina v prstih rok in nog me opomni, da je treba naprej.

Toda kam?

Sedlo veže dva vrhova, približno enako visoka, približno enako oddaljena od tu. Le kateri je pravi?

Ker se mi je zdel levi bolj priljuden in bolj sončen, sem se odločila zanj. Prav s težavo sem se tik pod grebenom pomikala dalje in navzgor in se končno le prigoljufala na vrh.

Tu šele mi je postalo jasno, kaj se dogaja v gorah, kadar v Chamonixu poleti dežuje — tako, kot je deževalo ta mesec. Kratek skalnat greben, ki pripelje na vrh s severozapada, je zasnežen kot sredi zime. Presneto trdo delo bi čakalo tistega, ki bi se hotel v teh razmerah prebiti z Glacier du Chardonnet na Aiguille d'Argentière — če bi mu sploh uspelo. Edini možni pristop je bil pač Glacier du Milieu, ki me je brez skalnih odstavkov pripeljal iz dna pa prav do vrha.

Pasje mraz je. Toda meni se le ne dá nazaj. Doživela sem goro v samoti, sedaj pa lahko počakam svoja sopotnika, ki pravkar lezeta na greben.

Ko sta prišla na vrh, smo se drug drugemu toplo nasmehnili. Menda prvič.

Pa saj je bilo tako lepo!

Bil je tak mraz, da jima skozi ozko odprtino francoske čutare voda ni hotela priteči, ker je — zmrznila. Z veseljem sta sprejela moj kakao.

Zdaj pa kar hitro v dolino!

Ponudila sta mi, da se za resnično neroden prehod z vrha do sedla navežem na njuno vrv. Sprejela sem, saj smo na tej lepi poti, čeprav smo jo hodili vsak zase, postali tovariši; morda celo prijatelji.

Toda šlo je preveč počasi. Po prvi dolžini sem se jima zahvalila in jo — spet prosta — ubrala navzdol. Spočetka previdno in počasi, potem pa z manjšajočo se strmino vedno hitreje; polovico poti sem gotovo pretekla, v prekipevajoči sreči čudovitega dne.

Modro chamoniško nebo je bilo še vedno brez oblačka, razgled po tem nepopisnem gorskem svetu kristalno čist.

Ta dan — prvi in edini v mesecu dežja in snežnih viharjev — je bil darilo bogov.

☆

V dnu ledenika sem šarila po toplih skalcah in čakala na svoja sopotnika, da se skupaj vrnemo v bajto.

Ko sta prišla, nisem več mogla krotiti njune radovednosti. Kdo, od kod, kaj? Njuna vztrajnost pa moja prekipevajoča dobra volja sta končno odtajali molk.

V velikansko začudenje nas vseh se je izkazalo, da smo vsi trije — kemiki. Eden od njiju celo strokovnjak za iste probleme, ki tudi meni režejo kruh.

In tako se je v tem blagoslovljenem dnevu na toplih skalah v dnu Glacier du Milieu razvila vroča debata o premogu in koksu. Moj šef, če bi me bil videl in slišal, bi me bil najbrž vesel; toda chamoniški velikani naj mi oprostite.

Na terasi pred bajto smo potem še dolgo in prisrčno debatirali o marsičem. Toda šele na razstanku sta mi moja sopotnika priznala in odpustila edino senco današnjega sončnega dne: »da je bilo grenko hoditi — po ženskih stopinjah.«

Ivan Tominec:

MUTIUS VITEZ PL. TOMMASINI

ulius Kugy nam je lepo in pristrčno predstavil znamenitega tržaškega botanika Mutiusa Tommasinija, čigar floristično delo je tesno povezano tudi z našo zemljo in našimi Alpami.

Takole beremo v Kugyjevi knjigi »Aus dem Leben eines Bergsteigers«:

Bilo je nekako ob istem času, poleti 1877, ko me je moj stari pokrovitelj Tommasini dal poklicati k sebi. Pripovedoval mi je o neki vrsti iz rodu *Scabiosa*, ki da jo je mojster Hacquet skoraj pred sto leti našel v trentskih gorah in jo, ker je bila čisto tuja in neznana, natanko popisal in imenoval *Scabiosa Trenta*. Mnogi znameniti botaniki da so jo od tedaj iskali, a nihče je ni več našel. Tudi sam da jo je pred leti iskal. Prinesel mi je staro Hacquetovo delce (*Plantae alpinae carniolicae*, Balthasar Hacquet, Viennae 1782) in bral sem: »Primam deprehendi in montibus circa Trenta et in parte occidentali Terglou in declivibus, infra montem Ziperie et Trachim Verch et super Mischelem Verch« (Prve sem odtrgal na gorah okrog Trente in na zapadnih strminah Triglava, med goro Ciperje in Draškim vrhom ter na Mišelj vrhu). Dodal je še naslednji opis rastline: »Tota planta glabra est, flos unicus, calix communis componitur ex squamulis albis membranaceis, mucronato aristatis, corollae albae, stamina alba, antherae flavae (Vsa rastlina je gladka, eno socvetje, skupna čaša sestoji iz belih luskastih listov z resami, venčni listi beli, prašne niti bele, prašnice rumene).

Nato je odprl mizo in prvič sem videl njeno podobo. Tiha in skromna, z rahlim nadihom nečesa tujega in pravljijnega, je bila upodobljena na orumenem pergamentu in z nadvse skrbne in lične risbe je odsevala nežna ljubezen in pristrčno veselje, s katerim jo je bil mojster — najditelj ustvaril. *Scabiosa Trenta*!

Ko sem bil pripravljen, me je duhoviti stari gospod ostro in prodirno pogledal, če se čutim dovolj moča, da rešim trnjulčico iz stoletnega spanja. Sam da verjame, da sem izvoljen in da utegnem biti rešilni vitez. Še nikoli nisem rekel »da« z veselejšo gorčnostjo kakor takrat v učenjaskovi delavnici.

Ta prizor dobro označuje starega, izkušnega prirodoslovca Tommasinija in takrat mladega Kugyja, vsega v ognju za trentske gore in njih cvetno lepoto.

Mutius Tommasini je zanimiva in prikupna osebnost v zgodovini kranjske in sploh slovenske floristike; za nas je ta vneti častilec narave zanimiv tudi zato, ker ga moramo šteti med botanike, na katere je blagodejno vplival naš Franc Hladnik, ki je bil po svojem občernem znanju, vdanosti botanični vedi, vplivu na številne učence, ki jih je vzgojil in so ponesli njegovo slavo v svet, v prvih desetletjih prejšnjega stoletja centralna osebnost v generaciji botanikov tistega časa pri nas: Andrej Fleischmann, Henrik Freyer, Sigmund

Graf in Mutius Tommasini spadajo med drugimi v število njegovih prijateljev in učencev.

»Tommasini je prišel v Ljubljano, kjer je bil Hladnik tedaj prefekt tamkajšnje gimnazije. Tommasiniju so bili Hladnika toplo priporočili in ta ga je ljubeznivo sprjel. Tako se je v Tommasiniju zgodaj prebudil dremajoči smisel za čare rastlinskega sveta in se ob genialnem učitelju zavedel,« pravi o Tommasiniju njegov biograf (Neilreich, Mutius Ritter von Tommasini. Österreichische botanische Zeitschrift, XVI. Jahrgang, 1866, Nr. 1).

Mutius Tommasini se je rodil 8. junija 1794 v Trstu bogatemu trgovcu. Na Dunaju, kjer je študiral medicino, se je seznanil z botanikom Hostom in Jacquinom. Medicinske študije pa je opustil, ker se je zdel njegovim staršem zdravniški poklic zanj prenaporen, ko je o počitnicah na Reki leta 1811 prebolel tifus. Zato je začel študirati pravo. Po končanih študijah v Gradcu je postal leta 1817 konceptni praktikant pri okrožnem uradu za Istro v Trstu. Naslednje leto je bil postavljen za okrožnega sekretarja v Splitu in kmalu nato za koncipista pri guberniju v Zadru. Ko se je vrnil v Split kot okrožni komisar, ga je prelepa okoliška narava vrnila botaniki, ki jo je bil opustil, a ji je ostal odslej zvest do smrti. Leta 1827 je postal okrožni komisar v Kotoru, bil pa še istega leta poklican v Trst kot asesor magistrata. V Trstu je ostal do smrti. Leta 1839 je bil imenovan za predsednika magistrata. Leta 1850 je bil poklican za svetnika k namestništvu, kmalu nato pa je bil izvoljen za župana. To je ostal do upokojitve leta 1861. Umrli je 31. decembra 1879.

Tommasini je preiskal rastlinstvo pokrajine od Julijskih Alp do krajnih otokov v Kvarneru, torej tudi lep kos slovenske zemlje. Do leta 1840 je obhodil Bohinj, Črno prst in Trento, da bi našel Hacquetovo Scabioso Trenta, kar pa mu je prav tako malo uspelo kot poznejšim iskalcem te dvomljive rastline, ki ji je alpinist in botanik dr. Julius Kugy posvetil eno najlepših poglavij svoje znamenite knjige »Aus dem Leben eines Bergsteigers«. Da bi našel zagonetko Scabioso, se je Sendtner leta 1841 dne 9. avgusta povzpел na Mangrt, 12. in 13. pa na Triglav, se mudil nato tri ali štiri dni v Trenti, seveda brez uspeha. Scabiosa Trenta je ostala uganka, dokler ni botanik Kerner dokazal, da je Hacquetova Scabiosa Trenta istovetna s Scabioso (Cephalaria Schrader) leucantho Linné (Österreichische botanische Zeitschrift 1893, 113-117).

Vredno je opozarjati na vse take nadrobnosti, ker kažejo, s koliko ljubeznivo so botaniki tiste dobe iskali redke in neznane rastline.

Med takimi vztrajnimi popotniki in služabniki botanične znanosti je bil tudi Mutius Tommasini. Desetkrat se je povzpел na Nanos z raznih strani. Leta 1841 je z dr. Sendtnerjem prepotoval Notranjsko preko Postojnc, Planine in Cerknice, bil na Slivnici, kjer je našel poleg drugih rastlin tudi *Pedicularis acaulis*. Dne 27. junija sta se vzpela s strani Cerkniškega jezera na Javornik, da bi našla od Hacqueta v »Reise durch die Dinarischen und Julischen Alpen«, 1. Band, str. 57 omenjeni *Pedicularis*; bilo je brez uspeha.

Botaniku Freyerju je pošiljal Tommasini prispevke za njegovo »Kranjsko floro«, ki je ostala žal nedovršen rokopis. Na svojih botaničnih izletih je nabral Tommasini ogromno materiala. Njegov herbarij v 300 močnih fasciklih obsega celotno floro Primorja in Istre z 2400 rastlinskimi vrstami, razen tega pa še ogromno število evropskih in tudi izvenevropskih vrst.

Tommasini je užival med sodobnimi učenimi botaniki velik ugled, številna prirodoznanska društva so ga imenovala ob njegovi osemdesetletnici za častnega člana.

Tudi v zgodovini botanike na Slovenskem mu gre častno mesto. Hvaležnost terja od nas, da se spomnimo včasih tistih, ki so pred nami preučevali našo zemljo, hodili po naših gorah, utirali poti, odkrivali lepote in tako pripravljali doživetja, ki bogatijo naše življenje.

Slovenskega planinstva še dolgo zatem ni bilo, ko so hodili in plezali po naših gorah vneti prirodoslovci, predvsem botaniki. Med temi je bil tudi med širšimi krogi naših planincev malo znani Mutius Tommasini.

Literatura o Tommasiniju:

Neilreich, Mutius Ritter v. Tommasini. Österr. bot. Zeitschrift, XVI. Jahrg., 1866, Nr. 1.

Marchesetti, Commemorazione di Muzio Tommasini. Buletino della Societ. adriat. di scienz. nat. in Trieste. Vol. V, fasc. 2, 1880.

Marenzeller, Mutius Ritter von Tommasini. Nekrolog. Verh. der k. k. zool.-bot. Ges. in Wien, XXX. Bd., 1880; Wien 1881, S.-Bd., str. 35.

Voss W., Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain. Jahresbericht der Staats-Ober-Realschule in Laibach für das Schuljahr 1884, 1885.

Krista Kraiger:

DOPUST V LIENŠKIH DOLOMITIH IN SALZBURŠKIH ALPAH ✓

8. avgusta ob 11,08 smo se odpeljali iz Maribora z brzovlakom proti Avstriji. Ker smo dobili prav malo šilingov, smo bili primorani natrpati si nahrbtnike s hrano za 14 dni.

V Brucku smo takoj presedli na drug vlak, ki nas je popeljal preko Leobna, Judenburga, Celovca in Beljaka do Špitala. Tu smo se morali ponovno presesti. V Lienz smo dospeli ob desetih zvečer. Kar blizu postaje, na nekem vrtu, smo si postavili šotor ter ob enajstih že legli k počitku. Seveda posebno utrujeni nismo bili, saj smo se samo vozili. Drugo jutro smo pustili šotor in odšli na ÖAV, da dobimo potrebne informacije, saj se planinskih priročnikov tudi tu ne dobi. Na planinskem društvu so nas zelo ljubezljivo sprejeli, nam dovolili, da lahko shranimo nepotrebno prtljago in proviant pri njih, ter nam dali vse potrebne informacije.

Kosilo, ki je bilo istočasno tudi zajtrk, smo si skuhali kar v šotoru. Ob dvanajstih pa smo se odpeljali z avtobusom do Triestachersee, od koder je držala naša pot v Lienške Dolomite.

Po pol uri odmora smo nadaljevali pot. Pred nami sta bili še dobri dve uri hoda, ura pa se je pomikala na štiri. Sicer za ta letni čas to nič hudega, toda pričelo je rahlo pršiti. Blizu potoka v gozdu smo si postavili hišico ravno v pravem času, dokler zemlja ni bila razmočena. In že je brnel naš

bencinski kuhalnik. Drugo jutro je še bolj lilo, tako da smo bili prisiljeni počivati in lenariti še dalje. No, proti poldnevu se je malo izboljšalo, tako smo se lahko pomaknili dalje do našega končnega cilja — do Karlsbaderhütte v osrčju Lienških Dolomitov. Tu smo kaj kmalu našli teren za taborjenje ob bistrem potoku in zelenem travniku.

Naslednji dan smo odšli na ogled. Po nadelani poti smo se podali na Lasserzo ter pod ostenje stolpa Torer. Ker smo imeli vrh s seboj, sta jo Milan in Miran mahnila na vrh Roter Turma. Plezarije je komaj za pol ure. Z Metko pa sva jo mahnili po ozki poti pod južno ostenje Lasserze. Po nekaj urah smo se vrnili v naš domek.

V Lienške Dolomite zahaja prav mnogo planincev. Vredno je pripomniti, da je med njimi zelo mnogo starejših ljudi, preko 40—50 let, in da grede še vsi na plezalne ture. Sicer si ne izbirajo posebno težkih plezalnih smeri, so pa vsaj zvesti svoji mladostni dejavnosti.

Drugi dan, to je 12. VIII., smo šli Milan, Miran in jaz ponovno na Roter Turm, od koder smo prečili čez vse vrhove do Lasserzkopfa. Tam smo se spuстили po strmem kaminu nizdol in po precej dobrem terenu v bivač. Večer smo prebili z delom, to je s kuhanjem, umivanjem, šivanjem in pospravljanjem. Pripomniti moram, da sužnji kuhanja nismo bili. Vse je šlo na hitro in čim bolj preprosto. K vsaki jedi smo pač jedli čebulo, tako da nas apetit tudi po 14 dneh taborjenja ni minil.

13. VIII. sva z Milanom odšla v severno steno Teplizerspitze. Smer drži delno po kaminu, delno v odprti steni v zadnji polovici navpično navzgor. Bila sva res plezalsko razpoložena, tako da naju še danes ponovno vleče v ta lepi planinski kotiček.

Miran in Metka pa sta šla pod ostenjem imenovanega vrha na sedlo Kerschbauer, kamor sva se tudi midva spustila iz Teplizerspitze po zapadni steni in pod ostenjem do sedla, kjer sta naju čakala, tako smo spet vsi štirje prišli proti večeru v naš bivač.

14. VIII. smo pustili Metko v bivaču, Milan, Miran in jaz pa smo šli plezalno na Östlicher Wildsender. To je prav lepo plezanje delno po kaminu delno v odprti steni. Miran je vsakokrat, ko je pogledal v globino, videl mavrico, saj je celotna smer zelo zračna. Morda si je v srcu večkrat zaželel, da bi bili čimprej na cilju. Ko smo na vrhu ugotovili, da se moramo po isti smeri vračati, smo se kar za glavo prijeli. Nekam sočutno me je gledal, ko sem ga spuščala nizdol. Vendar je šlo zelo hitro in lepo, naenkrat smo se znašli v zajedi sredi plat in že na sedlu pri Metki, ki nam je prišla nasproti. To je bila naša zadnja tura in zadnji večer v Lienških Dolomitih.

Naš namen je bil, da si ogledamo in vsaj malo prehodimo tudi Salzburške Apeniške Alpe.

Zato smo v nedeljo dopoldne podrli naš šotor.

V Salzburgu smo se komaj znašli.

Tudi tu smo na planinskem društvu prejeli vse potrebne informacije.

Spali smo v »Jugendherberge«. V moških spalnicah je bilo bolj razburljivo, ko so se Nemci in Italijani začeli pripraviti za odeje. Kakšni očitki so padali! Ostale narodnosti, Angleži, Holanci, Belgijci in mi smo molčali.

Iz Salzburga smo se odpeljali v ponedeljek zjutraj. Do Mittelfeldalm je tri in pol ure hoda. Po 4 urah hoje smo prispeli na cilj. Naslednji dan smo pa ugotovili, da bi se lahko peljali preko Bischofshofna z avtobusom ter bi imeli do cilja samo pol ure.

19. VIII. proti poldnevu smo se odpravili proti Hochkönigu. Od našega bivaka do vrha računajo dobre tri ure. Mi smo bili prepričani, da ni tako daleč. Hochkönig je visok 2938 m in ima na vrhu lepo planinsko kočjo. Koča je oskrbovana do septembra, v zimskih mesecih pa vsako soboto in nedeljo, saj so tu prekrasni smučarski tereni za visokogorsko smučanje.

20. VIII. smo se odločili, da preplezamo greben vseh stolpov Mandlwände. Odšli smo vsi trije po južnem pobočju pod ostenje ter predelali dva stolpa. Vendar je na tej strani tako poraslo s travo, da nismo našli v tej plezariji pravega užitka.

21. VIII. sva šla z Milanom v severno steno Mandlwände. Prvotno sva nameravala plezati zajedo, ki se vleče po sredini stene. Ko sva prišla do vstopa, ta smer ni bila videti plezalna, razen tega se je po malih poličkah sprehajalo kar 6 gamsov, ki so prav vztrajno rušili kamenje. Zato sva se umaknila v desno v kamin ter delno po kaminu delno po severozapadni steni na sedlo in na vrh na enega izmed stolpov Mandlwände. Plezanje je bilo zelo eksponirano, stena krušljiva tako, da sva prišla na cilj kar nekam utrujena.

S tem dnem smo zaključili bivanje v Alpah. Zvečer smo si pripravili vse, da zjutraj čimprej krenemo v dolino. Ponoči je nastal pravi vihar, tako da smo bili že v skrbeh, da nam podere šotor. Toda hišica je vzdržala.

Kljub lepotam v tujini, katere smo si ogledali, smo se srčni vračali v svojo domovino.

Uroš Župančič:

PO OKRAJKIH, GREDAH IN POLICAH

Sklad na skladu se dviguje...

Chomolungmi pravijo Strcha sveta in Tretji zemeljski pol. Za Sinjolhu menijo, da je najlepša gora sveta. Nekateri se navdušujejo nad Cerro Fitz Royem v veri, da je to najtežje dostopna gora na svetu, drugi ne morejo prehvaliti Civette, kraljestva šeste stopnje, oči premnogih se navdušujejo nad zermattskim levom — Matterhornom in občudujejo zloglasno severno steno Eigerja ter v led in sneg ukovani granitni skalni zid v Grandes Jorasses.

Vendar se je meni budilo domotožje, ko sem stal na raznih Aiguille, Hornih, Picih, na ledenih morjih, užival lepoto tujih gorskih skupin in se divil fantastično izoblikovanim stolpom v Rosengartnu, v Selli in v Dolomitih.

V svetu so gore morda večje, bolj mogočne, presekanе in preklane od vrha do tal s silnimi grapami, tokavami, žlebovi in kamini, ki se drzno in neizprosno poganjajo od vznožja do neba. Ukovane so v led in sneg.

Naš planinski svet pa je drzno in fantastično izoblikovan, krasi ga lepo izoblikovani stebri, razi in grebeni. Povsod orjejo mogočne stene v silnih brazdah žlebovi in kamini. Poleg tega so okrajki, grede in police bogastvo našega planinskega sveta. Police kličejo in vabijo, ponujajo radodarno roko, da izbrane srečnike vodijo pod mogočnimi stebri, tik nad prepadi vse bliže in bliže k srcu gora, k prečudežnim skrivnostim in neizmernim veličinam.

Povsod je lepo — doma je najlepše, tako sem zaključil, ko sem se srečen vračal v objem domovine. Številni svetovni poznavalci gorskega sveta so morali z laskavimi besedami pritrditi: »Naša dežela je lepa, mogočne so gore tudi v drugih deželah, — vaša domovina pa je lepša in bogatejša«. Vsi bi morali ob tem spoznanju in priznanju prisluhniti in pritrditi Kurentovim besedam, ki mu jih je dal na jezik Ivan Cankar, ko je stopil na prag in se zazrl v prečudežno bogati svet pod Triglavom...

Dolga je pot, ki sem jo prehodil preko naših gora. Vije se v dolgih ključih skozi desčletja, hiti preko pisanih polj ob žuborečih potokih mimo zelenih travnikov, skozi bogastvo gozdov visoko v skalni planinski svet. Vzpenja se v okrešljc in krnice, skozi tokave in žlebove hiti z neučakanimi koraki nezadržno vedno više in više. Ustavlja se pri drvarjih, gozdarjih, lovecih, pastirjih in planšarjih, pri tropih ovac in pri kozarjih. Vijugasta pot se izgublja v meleh in gruščih pod stenami. Poganja se do poslednjih macesnov-viharnikov, zavija skozi ozebničke in stene h grebenom, špikom in vršcem. Se vesi preko okrajkov in poganja v stebre, išče zavetja pred slapovi in plazovi pod skalnimi bolvani in previsi, hrome jo skalni skoki, ki se neusmiljeno poganjajo v temnih previsih proti modremu nebu, na grebenih in vrhovih pa se rokujem in pozdravljam z novimi cilji, na obzorju se rišejo in čredijo nove gore, ki se v mogočnih in nepreglednih rajdah izgubljaajo v čadu megla in sončne luči. Tam za gorami so polja, zlata radodarna polja, vinorodne gorice, vasi in mesta, jezera in morja, doline, po katerih se pretakajo srebrni in lesketajoči trakovi rek — vse to in še mnogo več — to je moja domovina.

Tudi v meni je bilo pred leti toliko sile in zagnanosti, da sem šestokrat hitel slep mimo vseh teh lepot. Niti počitki na razglednih vrhovih me niso zadržali in umirili.

V zanosu mladostnih sil in na krilih radodarne sreče smo hiteli naprej — navzgor, mimo vseh drugih lepot in posebnosti.

Ni bilo časa za počitek, hiteli smo neučakano in nezadržno naprej, razgreta mladostna kri je iskala svojega odvoda, krotili smo jo v strmih plateh, snežnih ozebnikih, v temnih prevesah, v skalnih stebrih in razih.

Pozneje so nam jeli prijati počitki na vrhovih. To so bila posebno praznična doživetja. Sredi sten so nas hromile prevese, vedno pogosteje smo hvaležno sprejemali pomoč gred, okrajkov in polic. Pokazale so nam pot do novih nepozabnih doživetij. Spoznavali smo jih in proučevali na razglednih počivalih sredi skalnih okrešljev in krnic. Povsod, v Šitah, Triglavu, Škrlatic, Prisojniku, Travniku, Lipnici, Rjavini in Ojstrici, v Kanjavcu, Podrti gori in Rakovi špici se razkošno kažejo sredi zime kot ožarjeni srebrni trakovi, sončijo se v morju luči sredi poletja kot čudovite poti, ki se vijejo sredi skalnih zidov tik nad brezni in prepadi. Grede in police so tudi drznim plezalcem lahko najboljši prijatelji in zavezniki, po njih lahko napreduješ, na desno lahko obideš nepremagljiva, skrajno težka prevesna mesta, na levo te vodijo po lažjem in ugodnejšem prehodu do uspeha in zmage.

Po gredah, okrajkih in policah plezamo in hodimo vedno v prazničnem razpoloženju med drzno izoblikovanimi strmimi in nebo prebadajočimi stebri, tik nad prepadi, ki se greze v globine. Grede in police so šestokrat tesno vklesane v skopo odmerjeni skalni zid, privite so k steni nad pomoli in nudijo komaj prostora za stop in oprimek. Na drugih mestih se moraš spoštljivo prikloniti nad nizko obokanim skalnim slojem. Drže iz temnih žlebov in tokav mimo cvetnih blazinic, po bogatih preprogah na razgledna in sončna počivala. Neslišno se poganjajo navzgor skozi trdnjave previsov in v drznih skokih padajo preko okrajkov v algaste tokave. Tik nad skopo odmerjenimi prehodi se stebri v vsaj bogato izraženi veličini in strmini poganjajo navzgor do višin, ki se stapljajo z modrino neba. Skalni zid šestokrat z vso težo grozi nad polico in jo hoče uničiti. Na policah in gredah veličina gorskega sveta vpliva s podvojeno silo na občudovalca. Pri hoji in plezanju po policah sredi gora stoji pred nami vedno polno nerešenih vprašanj, sprašujemo se, od kod in kam nas vodijo, vse bliže in bliže k srcu gore, ki ga čutimo in slišimo utripati. Vijejo se pod balkoni, tik ob okrajkih iz krnic in okrešljev preko žlebov, vežejo robove, stebre in raze. Vzbujaajo na vsakem koraku in ob vsakem oprimku radovednost in negotovost. Nad plezalcem prete in žugajo gladke plati, ki niti mislim in željam ne nudijo možnosti prehoda, na robu pa se ozek okrajek poganja v blaznem skoku v prepad, ki je videti kot obrnjeno nebo. Plezanje po policah je povsem nekaj drugega kot plezanje v navpični steni, police nudijo polno prijetnih presenečenj, imajo več ključnih mest in vrat, ki jih ne odpirajo vsem. Na policah ne moremo hiteti, šestokrat obstanemo pred mogočno izraženo veličino in pustimo, da z vso zgovornostjo spregovori gora, čudimo se skopo odmerjenemu mostu okrajka, ki je drzno zgradil most preko zevajoče, potuhnjene globine.

Veliko gred in polic so naši drzni plezalci že zgodaj spoznali, prehodili in preplezali. Ponosno se jim je širilo srce v neskalskem zadovoljstvu, ko so plezali Zlatorogove police, radost jim je prepevala in vriskala v vsi sreči, ko so se veselili po policah severne stene Ojstrice, bilo jim je tako, kot da so preživeli najsrečnejši dan, ko so prvič preplezali police v veliki Mojstrovki in Travniku, sreča jim je pritrkavala, ko so reševali problem polic in gred v severni steni Škrlatice in Rakove špice, navduševali so se nad policami v severni steni Rjavine, na gredah in policah Prisojnika in Kanjavca pa smo zgradili planinske poti, ki odpirajo vrata k skrivnostim teh mogočnih gora.

Meni so bile planinske poti po gredah in policah užitki in doživetja posebne vrste. Zdi se mi, da sem na policah, gredah in okrajkih sredi naših najmočnejših sten doživljal najlepše dni svojega življenja in da sem bil med najsrečnejšimi ljudmi. Če goram ne morem biti za nič drugega hvaležen, jim moram biti za to.

Pavlina Slapernik:

IZLET NA KUK

(Prosti spis)

V bližnji okolici mojega domačega kraja ni hribov, ki bi bili tega imena vredni. Nobene znamenite izletniške točke ni in tudi noben turistični priročnik ne poje slave tem krajem. Za njihovo tiho lepoto vemo le mi, ki smo tu doma in dovolj gibčni in čvrsti, da se nam ljubi oblesti vse te koticke. Vsi domačini nimajo navade hoditi na izlete. Tu se trudijo le kosci, ki sami pri sebi preklinjajo strme senožeti in skale, ki štrle iz najbolj nepripravnih mest iz tal.

A mi naj bi vzdržali doma na tak pomladni dan, ko je narava tako vabljliva? Kar hitro je bila sestavljena mala družba, ki se je strinjala glede poti in cilja in glede tega, kaj naj se vzame v nahrbtnik.

Prvi cilj je bila »gobja dežela«. Za njo prav gotovo ne veste. Odkrili in poimenovali smo jo mi tako, ker smo našli tam neverjetne množine gob. Tja prideš mimo Počivala. Za Počivalo ve vsak Kanalčan, ki je le kdaj šel na Kanalski vrh. Nekaj brun, strnjjenih ob poti, tvori dolgo klop. Tam se mora vsak odpočiti, če noče kršiti običaja. Blizu tam na levo drži steza malo gor in dol in spet gor in že se odpre pogled na lepe travnate gričke — tam na obzorju se vidijo prve breze.

Šli smo naprej, ker smo vedeli, da bomo prišli v lepše kraje — namreč v »Brezov gaj«. Položno pobočje je poraslo z mladimi vitkimi brezami. Spomladi težko, da najdeš kaj lepšega. Prišli smo v deželo šmarnic. Vredno je priti sem, da si ogledaš to lepoto. Šmarnica pri šmarnici, kamor pogledaš! Gaziti smo morali to nežno cvetje. Njih sladki vonj nas je obdajal kot oblak. To pobočje je bilo prizorišče težkih bojev iz prvc svetovne vojne. Tukaj se križajo strelski jarki in vse polno je jam, ki so jih izkopale bombe. Vse te jame so bile porasle s šmarnicami. Koliko trpljenja so videli ti travniki, macesni in ti samotni bori! In tu rastejo šmarnice, kdo ve komu v spomin. Kot bi narava sama hotela zabrisati vse težke spomine preteklosti!

Šli smo naprej z velikim šopi šmarnic v rokah in kmalu prišli pod vrh Kuka. Pokrajina je vedno lepša, ozri se — kamor koli. Tu je slikovita skupina brez, tam pa sameva mogočni temni bor. Še malo se vzpnemo in že smo na vrhu. Tu je prelep razgled. Ogledali smo si lahko obe strani. Najprej smo šli pogledat po Soči navzgor. Modro se svetli Soča v lepih vijugah. Ob njej drži drobna bela erta — cesta. Tam nekje pri Mostu se skrije našim očem. Na obeh straneh se dviga gričevje. Na desni kot na dlani pa Banjška planota z vasicami. V ozadju se belijo »prave« planine še pod snegom. Šli smo na južno stran. Ker je bil dan čist, smo videli preko Goriške in Furlanske nižine morje, tisti del našega morja, ki ni več naše. Spomladi, ko tega še nismo vedeli, smo napanjali oči in se trudili, da bi ga videli čim več, v nadi, da ga bomo videli kmalu od blizu.

Sonce je zašlo. Kar povprek smo se spuščali čez hribe in doline proti Kanalu. Noge so bile lahke, nahrbtniki prav tako.

VLADKO FAJGELJ

V nedeljo, 26. junija okoli 8. ure zjutraj je celjske planince pretresla novica, da se je v Stajerski Rinki smrtno ponesrečil mladi geograf in biolog Vladko Fajgelj, navdušen alpinist, jamar in ljubitelj narave. Bil je star komaj 22 let.

Že v gimnaziji je pokazal svoje izredno lepe sposobnosti. Bil je marljiv, natančen in vztrajen učenec, bister in razgledan, poln duha, ves prežet z voljo do znanja in napredka. Akademski študij si je izbral že v gimnaziji, v kateri ga je predvsem mikal študij zemljepisa in prirodoslovja.

Na univerzi je v kratkem času razvil svoj smisel za znanstveno proučevanje. Prvo delo je posvetil svoji preljubi Savinjski dolini, delo, ki si ga je določil kot maturant leta 1951. Sistematično je obdelal planšarstvo od Klemenče jame do Golt. Izvlečke je objavil v Planinskem Vestniku, celotno delo pa je izšlo v Geografskem Vestniku. Odlikujejo ga vse tiste vrline, zaradi katerih smo Vladka cenili in čislali. Tudi svoje diplomsko delo je posvetil proučevanju Savinjske doline. Nekaj dni pred tragično smrtjo se je s kolesom podal v Luče, od tam pa na Korošico, kjer je nameraval zbirati gradivo za diplomsko nalogo iz geomorfologije. Študijsko delo pa je hotel združevati s plezanjem, ki se mu je posvetil že v sedmi šoli.

Pokojni Vladko je bil mlad človek, toda človek izrednih kvalit, izredno zrel in jasen v svojih nazorih, plemenit in čist v svojih čustvih. Bil je neizrečeno dober in pošten. Bolela ga je vsaka krivica, neodkritost in nečimernost. Med mladimi alpinisti je bil edini, ki je resno razmišljal o idejni vsebini alpinizma, ga študiral in mu skušal dati boljšo smer in bogatejšo duhovnost. Dasi mlad, je že posegal v javno življenje, ne zato, da bi se uveljavljal, marveč zato, ker je bil zavzet in vnet za stvar. Kar mu je narekoval njegov čut za poštenje in čast, to je zagovarjal in ni odnehal. Iz mladega alpinističnega rodu se je dvigal kot vzgled resničnega humanista, ki svoje prirojene in privzgojene lepe lastnosti združuje z najlepšimi humanimi vrednotami klasičnega alpinizma, predvsem kot vzgled skromnosti in požrtvovalnosti. Z njim smo izgubili mnogo obetajočega intelektualca, ki je dobro razumel odgovorno vlogo intelektualnega dela v družbi, lepodušnega človeka, ki je povsod naletel na ljubezen in spoštovanje, in športnika, ki je preizkušnjo svojih telesnih sil izrabljal za svoje študijsko delo, za poklic, ki si ga je izbral. Bil je cenjen član Geografskega društva in Društva za raziskovanje jam, bil je član markacijske komisije pri PZS in to eden od najbolj delavnih in domiselnih, bil pomočnik načelnika AO pri PD Celje, zanimal pa se je tudi za gospodarstvo svojega matičnega planinskega društva. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga imeli radi in smo cenili njegovo dosedanje delovanje, veselili smo se njegovega napredka in zidali nanj. Kako resno je pojmoval planinstvo, kažejo njegovi spisi, ki jih je objavil v Planinskem Vestniku 1954 in 1955. Največ odmeva je imel njegov članek »Na samotnem vrhu«, ki ga lahko imenujemo njegovo oporoko. Bil je proti športiziranju alpinizma, proti plezalstvu, ki je samo sebi namen ali, ki bi bil športna panoga kakor vsaka druga. Sodil je, naj se alpinistično dejanje meri po doživetju, ne pa po težavnosti in rekordu. Naj bi se ta oporoka nikoli ne pozabila! Naj bi ne propadle dobre človeške misli, s katerimi je bil prežet, naj ne propadejo njegovi ideali, kajti brez njih bo življenje prazno in tudi hoja v gore bo izgubila svoj čar. T. O.

DRUŠTVENE NOVICE

III. MEDUNIVERZITETNI ORIENTACIJSKI PLANINSKI POHOD OD 5. DO 10. MAJA 1955

»Pred dvema leti je PD Ritanj Tehnične visoke šole iz Beograda priredilo v čast Dneva republike orientacijsko patrolno tekmovanje. Na to tekmovanje je povabilo vsa študentska planinska društva, obenem pa sklicalo sestanek predstavnikov študentskih planinskih društev. Niti malo si nismo mislili, da bo to važnejši dogodek v delovanju študentskih planinskih društev. In vendar, ko smo se prvič sestali, smo spoznali vso pomembnost takega snidenja. Soglasno smo sklenili, naj bodo ta srečanja in pohodi tradicionalna oblika sodelovanja vseh planinskih društev in njihovih članov na jugoslovanskih univerzah. Planinski pohodi naj imajo poleg izvenarmadne vzgoje tudi namen, da prikažejo udeležencem lepote naše domovine in ugotovijo njihove orientacijske sposobnosti v planinskem svetu.

Po II. planinskem pohodu v Gorskem Kotarju v organizaciji PD Velebit se je koristnost tega sklepa še bolj potrdila. Rezultat obeh srečanj predstavnikov je bila ustanovitev meduniverzitetnega odbora za koordinacijo dela študentskih planinskih društev ob I. kongresu planincev Jugoslavije konca aprila letošnjega leta v Zagrebu. Ta odbor je predložil kongresu resolucijo, v kateri je bilo poudarjeno, da so študentska planinska društva v specifičnem položaju, kar se tiče sestava, materialnega stanja, fluktuacije članstva in načina dela, da so nosilci planinskega pokreta med študenti in deloma srednješolsko mladino ter da bomo kot bodoči intelektualci, razširili po vsej državi, nosilci planinske ideje v krajih, kjer bomo živeli.

Pri letošnji organizaciji planinskega pohoda in sestanka meduniverzitetnega odbora za koordinacijo dela smo šli še nekoliko dalj. Sklicali smo I. Zbor študentov planincev Jugoslavije, zadal je v manjšem obsegu, vendar upamo, da bodo tudi ti zbori postali trajna oblika sodelovanja študentskih planinskih društev. Vse te prireditve niso važne samo za športno odnosno izvenštudijsko življenje na univerzah, ampak so tudi dogodek splošnega pomena.

Letošnji planinski pohod je imel še eno obeležje, namreč to, da se je vršil v času 10. obletnice osvoboditve.

*

S temi besedami je bil 8. maja otvorjen v kino »Komuna« III. meduniverzitetni orientacijski planinski pohod. Udeležence pohoda je pozdravil še pokrovitelj te prireditve, rektor ljubljanske univerze, tov. dr. ing. Anton Kubelj in predstavnik PZS tov. Tone Bučer. Nato je sledilo predavanje tov. Keršiča Marjana-Belača o letošnjem zimskem vzponu v Triglavski steni. Z umetniškimi opisom vseh nadržbnosti vzpona je predavatelj pritegnil poslušalce in žel na koncu zasluženo pohvalo, ki je bila obenem priznanje mladima plezalcema tov. Jegliču in Pintarju za njun podvig. Za zaključek pa so se predvajali še planinski filmi.

Naslednji dan se je pohod pravzaprav začel. Vreme ni bilo naklonjeno. Ko smo v ranih jutranjih urah izstopili iz avtobusov v Črni v Podstudenec in čakali na povratek tehničnega vodje, ki je ta čas že razporejal prve kontrole po obronkih Plešivca, se nismo nadejali, da bo ta dan res preizkušnja ne samo orientacijskih sposobnosti in iznajdljivosti, ampak tudi vzdržljivosti in volje udeležencev. Ko je zadnja ekipa zapustila startno mesto, je iz oblakov, ki so zagrnili nizke vrhove okoli Črne, začelo vedno močnejše pršeti, dokler se ni rahel dež sprevrgel v nahiv, ki je trajal ves dan. Večje neprijetnosti si nismo mogli želeli! Toda ravno ta neprijetnost je imela dobro stran, saj so morali udeleženci okusiti tudi težave, ki jih včasih gorništvu terja.

Ekipa so odšle na pot v 5-minutnih presledkih. Pri odhodu je vsaka ekipa prejela nalogo z nalogi o položaju posameznih kontrol (azimut ali opis), kompas in zemljevid. Ni bilo nujno, da bi ekipa šla mimo kontrolne točke, če pa je šla, je izgubila tudi določeno število točk. Poleg tega se je točkoval še čas. Za takoj v začetku so po izžrebanem vrstnem redu ekipe krenile v 3 različne smeri. Prve kontrolne točke so bile na Plešivcu, Lomu in pri naselju Kaliste. Nato je bila skupna kontrolna točka na vrhu Rogača (Rogatec). Od Rogača proti Ljubnemu so bile zopet 3 različne točke in končno zadnja skupna na Šentflorjanskem vrhu ter cilj v Ljubnem.

Komaj smo prispeli v Ljubno in pripravili vse potrebno za sprejem, večerjo in prenočišče, smo na travniku onkraj deroče Savinje zagledali prvo četvorico. S hitrimi koraki so se spuščali do reke. Hiteli so, toda ni jih priganjal samo dež. Prispeli so premočeni do kože, blatni od glave do pete in zadihani, toda z občutkom zmage nad časom, nad muhavostjo vremena in vsemi neprijetnostmi pota, dobro razpoloženi in

Tudi oddahniti se je treba

Foto Ivo Valič

zadovoljni! Za njimi so kmalu prišli drugi, tretji..., do večera so se vrstili, toda ne vsi v enakem razpoloženju in iz iste smeri. Nekateri so se zbaljali vremena in težav ter krenili do ceste Gornji grad—Ljubno in po njej na cilj. Ena ekipa pa je poiskala zavetje pri nekem kmetu, prenočila ter se drugi dan napotila v — Ljubljano. Z nočjo so prispelle še skontrolerke. Tudi zanje je bil dan težaven, če ne težji, zlasti za one na Rogaču. Prehodili so isto pot, na njihovih stojiščih pa jih je ves čas pral dež, ker niso imeli kritja. Onim na Rogaču pa je ta pošteno »pokazal roge« z vetrom in meglo.

Pot II. etape je držala preko Travnika, Raduhe, Solčave do doma v Logarski dolini. Razlika v tej etapi je bila v tem, da so ekipe dobile nalogo samo do prve kontrolne točke itd. Če torej ekipa ni prišla do kontrolne točke, je izpadla iz nadaljnjega tekmovanja. Zato se je v tej etapi točkoval samo čas. Tudi tu so bile 3 različne smeri, ki so se združile šele na Travniku po drugi kontrolni točki. Prve kontrolne točke so bile na rebreh nad Ljubnim, tretja skupna v bližini kočice na Raduhi, četrta na Durcah med Lanežem in Raduho ter peta v Solčavi.

V negotovosti smo vstali s prvim jutranjim svitom. Bilo je še oblačno in pod Ljubnim v kotlini gosta megla. Na Raduhi pa se je bellil nov sneg. Toda vsa znamenja in poleg tega še »nos«, so kazali, da bo ta dan lepo vreme. Torej na pot! Vendar ni bilo tako lahko. Še preveč je bil v spominu (in nekaterim v nogah) včerajšnji dan in obleka se niti čez noč ni posušila. Poleg tega pa je bilo spanje slabo na slamni ali na tleh. Tudi naši vremenski napovedi mnogi niso preveč verjeli. Vse to je posebno vplivalo na dve zagrebški ekipi. Poslali so listek z odstopom in s pozdravi! V času, ko ga je vodstvo pohoda prejelo, so se že vozili proti Zagrebu. Pa še drug primer: Sarajevska ekipa I., ki je prejšnji dan odstopila, je želela izven konkurence nadaljevati pohod. No, ni jim bilo žal za odločitev, kajti ves dan so hodili v najlepšem vremenu, čeprav so precej kasno utrujeni prispeli na cilj. Prav tako ni bilo žal vsem ostalim ekipam, ki so nadaljevale s pohodom. Sonce jih je pregrelo in jim osušilo obleko, novi sneg je skoraj skopnel, prijeten počitek v prijazni koči na Raduhi, izredno lepa in zanimiva pot ter dom v Logarski dolini — da, utrujeni, toda zadovoljni so po večerji premlevali vtise preteklega dne.

Naslednji dan je bil namenjen predvsem počitku. Toda kdo bo počival v takem lepem, sončnem vremenu! Z izletniki študenti, ki so ta dan prispeli z avtobusom iz Ljubljane na T. zbor študentov planincev, so se razkropili. Skupina za skupino je odhajala proti Okrešlju, občudujoč nepopisno lepoto tega predela na severu naše dežele. Ta dan smo izrabili zastopniki društev. Zasedal je meduniverzitetni odbor za koordinacijo dela. Pogovorili smo se o našem delu in pogojih, izmenjali vabila na posamezne večje prireditve ter končno zaupali organizacijo naslednjega planinskega pohoda Makedoncem, Sumadija, Gorski Kotar, Savinjske Alpe in prihodnje leto make-

Zaključek v Logarski dolini — folklorna skupina Foto Ivo Valič

donske gore! Tudi o sami organizaciji pohoda je bilo dovolj govora, kateremu je treba dati čimbolj planinski karakter. Tako bo pri naslednjem pohodu še bolj in predvsem poudarek na različnih spretnostih, ki jih mora obvladati vsak dober planinec (znanje topografije, ravnanje s kompasom, opis in krokiranje, ravnanje s ponesrečencem in prva pomoč, bivakiranje itd.), ne pa na času.

Protiv večeru je bil zaključek pohoda, katerega se je udeležil pokrovitelj tereditve, zastopniki PZS, ASD Olympie in PD Celja. Predsednik PZS tov. Fedor Košir je pozdravil udeležence pohoda, tov. prof. dr. Stojan Pretnar, predsednik ASD Olympie, v katerem deluje PD Univerza, pa je zmagovalni ženski in moški ekipi ter naslednjim plasiranim 4 ekipam v moški konkurenci podelil lepa praktična darila. Poleg tega so vsi udeleženci prejeli spominske značke. Oktet akademskega pevskega zbora in akademska folklorna skupina pa sta pripravili kratek umetniško-kulturni spored. Po večerji je imel še predavanje prof. dr. ing. France Avčin, spremljano z lepimi, izbranimi diapozitivi.

Zadnji dan se je večina udeležencev udeležila izleta na Kamniško sedlo. Člani AO Univerza so v ta namen dobro zavarovali pot. Izredno lepo vreme, zanimiva in za večino udeležencev nepoznana pot je prispevala k vedremu razpoloženju. Polni vtisov iz preteklih dni so se preko Kamniške Bistrice vrnili v Ljubljano.

*

In še nekaj podrobnosti: Na pohodu so sodelovale ekipe PD Sarplanina (2) iz Skoplja, PD Crepoljsko (2) iz Sarajeva, PD Rtanj in PD Gučevo iz Beograda, PD Velebit (4) iz Zagreba, PD Univerza (6) in kombinirana ekipa PD Miroš iz Beograda ter PD Univerza. Skupno 15 moških in 2 ženski ekipi. Ženski ekipi sta teknovali le v I. etapi, v kateri se je zmagovalna ekipa PD Univerza v postavi Pezdri M., Serneo M., Perc C., Torkar A. v moški konkurenci uvrstila na 6. mesto. Najboljši čas v I. etapi je dosegla zmagovalna ekipa PD Univerza AO I v postavi Kurnik A., Tratnik Z., Aplenc A. in Janko M. 4 ure 45 minut, v drugi pa PD Sarplanina II 7 ur 4 minute. Najdaljši čas v I. etapi je bil 13 ur, v drugi pa 12 ur 10 minut. Lep uspeh je dosegla ekipa PD Univerza — geologi (5. mesto), v kateri sta sodelovali tudi dve planinki. Po I. etapi je odstopilo 6 ekip, ena pa je bila diskvalificirana. Pri pohodu in organizaciji je sodelovalo 93 planink in planincev.

Ivo Valič

Planinci, prispevajte v sklad za »Zlatorog«!

**PLENUM GLAVNEGA ODBORA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
SE JE VRŠIL V NEDELJO, DNE 5. MAJA T. L.**

v prostorih Trgovinske zbornice v Ljubljani. Vodil ga je predsednik PZS tov. Fedor Košir, udeležilo pa se ga je poleg upravnega odbora PZS še 32 članov iz vseh PD.

Za organizacijsko-propagandno komisijo in za komisijo za planinska pota je poročal sekretar tov. Mirko Fetih. Uvodoma je navedel, da je propagandna komisija PZS v preteklem letu pričela delati intenzivneje, čeprav je zavedala pri svojem delu na razne težkoče. Hkrati pa je ugotovil, da društva še vedno posvečajo propagandnemu delu premalo pozornosti. Kaže, da je funkcija propagandista v večini društev več ali manj le na papirju. Poedina PD se navajena, da zaupajo propagandistom organizacij planinskih plesov in drugih prireditvev, vendar to ni način, po katerem naj bi delala propaganda. Večina društev se ne zaveda pravih nalog propagande, ki obstoji v tem, da odkriva ljudem lepoto naših gor, obvešča planince o planinskih kočah in o pomembnejših dogodkih v naših gorah, skrbi za ohranitev gorske prirode z njeno floro in favno ter za kulturno obnasanje v gorah, tolmači pomen planinstva in njegovo vlogo v življenju našega ljudstva ter zlasti, da skrbi za razširitev planinske misli s pridobivanjem članstva in z vzgojo mladine.

Društva naj bi se za ta cilj posluževala predvsem tiska, ki je eno najmočnejših propagandnih sredstev, predvajanja planinskih filmov, predavanj z diapozitivi itd. Četudi je PZS vložila precej denarja v nabavo barvnih diapozitivov, ki jih ima sedaj okrog 900, še vedno ni izvršila sklepa zadnje in predzadnje skupščine PZS, ki ji je naložil standardna predavanja in ustanovitve predavateljskih centrov v Ljubljani, na Jesenicah in v Celju.

V počastitev 10. obletnice osvoboditve bo PZS julija t. l. organiziral v okviru I. turistične razstave planinsko razstavo v novozgrajenih prostorih Gospodarskega razstavišča v Ljubljani. Planinske razstave so organizirala tudi že nekatera planinska društva, od katerih so nekatere zelo uspele. Naj bi ne bilo društva, ki ne bi v kakršni koli obliki počastilo te pomembne obletnice. V proslavo te obletnice bo izšla tudi slavnostna številka Planinskega Vestnika, svojemu namenu pa bo tudi izročena že dolgo pričakovana centralna planinska knjižnica.

PZS bo obnovila radijsko oddajo »Kam v nedeljo« in je dolžnost društev, da čimprej pošljejo na PZS podatke o izletih. Propagandno delo pa se mora vplesti tudi v gospodarsko dejavnost PD. Njena skrb naj bo, da bodo raz sten koč izginili orumeneli ceniki in neokusne parole, da se bodo prodajale v kočah kvalitetne razglednice, da bodo kočje opremljene z lepimi fotografijami in okusno nameščenimi v okvirjih, da bo notranjost postojanke čim lepša. Propagandisti pa se morajo boriti tudi proti pijančevanju in skrbeti za čim cenejšo in zadostno zalogo brezalkoholnih pijač v planinski koči.

Del svojega referata je tov. Fetih posvetil nazadovanju članstva. Padcu članstva do leta 1952 PZS ni posvečala posebne pozornosti, ker je bila pač posledica odstopa

članov konjunkturistov, ki so se vključili v planinsko organizacijo v letu 1950 več ali manj le zaradi prejemanja rekvizitov in takratnega popusta na vožnji. Ob zniževanju članstva v nadaljnjih letih pa ne sme ostati brezbrizna. Leta 1952 je bilo skupno 36.746 članov, leta 1953 skupno 35.504 in konec lanskega leta skupno 34.045, torej gre za letni padec po 1200 do 1400 članov. Ta padec je toliko manj razumljiv, ker ugotavljamo naraščanje obiska v naših planinskih postojankah, tako leta 1951 — 264.000, leta 1952 — 338.000 in leta 1953 — 415.521 in to kljub slabim vremenskim razmeram in zvišanim cenam vozniških kart na železnici. Najobčutnejši padec članstva so v letu 1954 v odnosu na leto 1953 zabeležila PD Most na Soči (50%), Šoštanj (43%), Dovje (43%), Murska Sobota (42%), Crnuče (38%), Domžale (35%), Ajdovščina (35%) in Račeče (35%). Glavni vzrok tako občutnega znižanja števila članstva je brez dvoma slabo delo društev v celoti, zlasti propagande. Vendar je pa opaziti vpadanje članstva tudi v nekaterih velikih, gospodarsko močnih, in sicer agilnih društvih kakor PD Celje (17%), PD Ljubljana-matica (14%) in PD Maribor (12%). PZS sodi, da je vzrok malomarnost članov samih pri plačevanju članarine, delno pa tudi društva pri kastranju članarine in predvsem zelo otežkočena povezava med velikim številom članstva in društvom. Zaradi boljšega kontakta s člani bi bilo zelo umestno ustanoviti v Ljubljani vsaj še eno ali dve društvi ter mestni meddruštveni koordinacijski odbor.

Le maloštevilna pa so društva, kjer se je članstvo zvišalo. Povečanje je v tistih društvih, kjer se je v preteklem letu posvečala večja pozornost organizaciji in propagandi. Predvsem so to PD Mozirje (57%), Zagorje (50%), Jesenice (47%) in Litostroj (14%).

Se večji in resnejši problem pa predstavlja udeležba mladine v PD. To vprašanje, ki se več ali manj pojavlja tudi v nekaterih drugih fizikalnih organizacijah, je za PZS še posebej važno. Ob primerjavi podatkov iz leta 1953 in 1954 PZS ugotavlja naslednje zmanjšanje števila članstva mladine (pionirji in mladinci): PD Račeče 86%, Domžale 76%, Most na Soči 62%, Medvode 47%, Šoštanj 37% in Dovje 28%. Pri večjih društvih PD Kranj 20%, Ljubljana-matica 13% in Celje 12%.

Naraščanje števila mladine se odraža v boljši organizaciji in propagandi predvsem v naslednjih društvih: Mozirje je zvišalo število za 95 ali 30-kratno na leto 1953, PD Kum 205%, Zagorje 53%, Jesenice 38%, Tržič 34% in Postojna 32%.

Morda je eden od vzrokov za to stanje mnenje, da v društvih niso potrebni posebni mladinski odseki, zlasti ne odkar obstaja taborniška organizacija, ki mladino prav tako navaja v gore in prirodo. Res je, da je taborniška organizacija v zadnjih letih močno zrasla, vendar pa se ne sme prezreti, da delo tabornikov zanjema sorazmerno zelo majhen del mladine in da je veliko mladine, ki hodi v gore, pa ni vključena v taborniško organizacijo. Treba bo spremeniti naše stališče in zavzeti realno smer, ki so jo ubrala že ne-

katera PD in ustanovila posebne mladinske odseke. Treba je pritegniti v upravne odbore PD prosvetne delavce ter organizirati mladini primerne izlete. Nujno pa je tudi, da nudimo mladini indirektno materialno pomoč. Pri tem pa se moramo vprašati, kako je z izvajanjem sklepa zadnje skupščine, da se mora 25% vsakoletnega dobička društvenega gospodarjenja odvajati v poseben sklad za vzgojo planinskega in alpinističnega kadra, s čimer je mišljena vzgoja mladine. Žal so le redka društva ta sklep v celoti upoštevala.

Za večje zanimanje mladine za gore je PZS lani s sodelovanjem Sveta za prosveto in kulturo LRS razpisala poseben natečaj za planinske spise in risbe. Razpis je v celoti uspel, saj se ga je v celoti udeležilo nad 10.000 mladih ljudi. Takih in podobnih oblik propagandnega dela bi se morala posluževati tudi društva.

PZS se je letos udeležila 53 občnih zborov PD z željo, da vsaj na ta način vzpostavi tesnejši stik z društvi. Ob analizi letošnjih občnih zborov PZS ugotavlja, da so bili v splošnem boljše pripravljene in izvedene kot pretekla leta. Tudi udeležba je bila večja, vendarle samo v manjših društvih, medtem ko je bila udeležba v velikih društvih pičila. To je zopet dokaz nezadostne in deloma tudi nemogoče povezave s člani. Poročila so bila v glavnem dokaj skrbno pripravljena, vendar je skoro v vseh društvih, ki upravljajo planinske postojanke, v poročilih prevladoval gospodarski značaj. Ostale panoge so bile nakazane le kot bodoče naloge, kar se ponavlja vsako leto — o teh sklepih pa je nato na naslednjih občnih zbora kaj malo slišati.

Ob pregledu poslovanja društev v preteklem letu je PZS ugotovila, da so nekatera društva bolj druga manj uspešno poslovala. Ne le na občnih zbora, tudi na sejah, se je razpravljalo pretežno le o gospodarskih vprašanjih, vmes Ae organizacija plesa ali veselice, in društvena seja je bila zaključena. Društveni odborniki niso v zadostni meri delali homogeno. Vse delo je ležalo v mnogih primerih le na ramah nekaj odbornikov. Le malokatera PD so poslovala v komisijah, t. j. tako, da je za določeno funkcijo izvoljeni odbornik zbral okoli sebe sodelavce, s katerimi je obravnaval vso problematiko določenega sektorja in na seji upravnega odbora predlagal v potrditev le najvažnejše sklepe. Tak način dela je pravičen in se je izredno dobro obnesel v PD Jesenice.

Posebno uspešni so meddruštveni sestanki vseh planinskih društev in ostalih fizikalnih organizacij na določenem področju v okviru SZDL, kakor n. pr. meddruštveni sestanki zasavskih društev. Taki sestanki so izredno priporočljivi, saj je mogoče skupno voditi vse množične akcije, urediti odnose med društvi, odstraniti eventualne nesporazume in podobno.

V nekaterih društvih se je pojavila tendenca, da mora biti društveni funkcionar zaradi vzpodbude k delu in večje odgovornosti honoriran z mesečnim vnaprej določenim honorarjem. PZS ni proti temu, da društva posebno agilne in prizadevne odbornike ob koncu poslovnega leta ali ob kakih drugi priložnosti pohvalijo ali nagrade v tej ali oni obliki, toda stalni mesečni honorar je oblika plače, ki je v nasprotju z družbeno funkcijo PD in njenih

odbornikov t. j. prostovoljnostjo dela. Delo v planinskih društvi je častna in načelno brezplačna funkcija zavednega planinskega delavca, ki mora imeti pred očmi društveni ter družbeni interes, razvoj in uspeh planinstva.

Posebno pogloblje je tov. Fetih posvetil tudi pošiljanju zapisnikov društvenih sej, raznih poročil in statističnih podatkov. Velika večina šteje to za nepotrebno zlo in birokratizem PZS, pri tem pa pozablja, da PZS ni nikak upravni organ društev, temveč osrednja in skupna organizacija vseh planincev in PD v LRS, da mora delati za iste celje, kot jih imajo društva, le da mora to svojo nalogo izvršiti za celotno republiko ter da je upravni odbor PZS le izvršni organ celotne planinske organizacije. Brez pomoči društev, brez poročil in brez podatkov pa PZS te naloge ne more izvršiti.

Ideja Gorske straže je stara približno eno leto. Njena naloga je zaščita planinske flore in favne ter skrb za kulturno obnovo in obnovo v gorah. Medtem ko je ta organizacija v inozemstvu združena z GRS, je to nalogo pri nas prevzela taborniška organizacija. Po izvršenih pripravah, ob sodelovanju taborniške organizacije, PZS in Zavoda za spomeniško varstvo se je vršil že poseben tečaj, kjer so prejeli tečajniki navodila o poznavanju flore, tehniki hoje v gorah, o nevarnosti v planinah, prvi pomoči in podobno. Način njihovega dela obstaja v prepričevanju in v ljudnem opozarjanju. Zato naj društva nudijo Gorski straži izdatno pomoč.

V poročilu komisije za alpinizem je tov. Tone Bučer navajal, da zajema alpinistika v Sloveniji vedno širši krog planincev. Predvsem se v alpinistične odseke, na lastno iniciativo, pa tudi preko organizacijskih ukrepov posodnih PD (plezalnih šol, začetniških alp. tečajev, predavanj, izletov) vključuje mladina. Alpinistični odseki predstavljajo danes v svojih društvi skoraj povsod močno žarišče ne samo alpinistične, temveč splošne planinske dejavnosti. Alpinistični odseki so se v glavnem otresli ozkega gledanja zgolj na lastne probleme. S svojim širokim delom v zadnjem času so dokazali, da alpinistični odseki niso samemu sebi namen, temveč tudi trdna osnovna celica za vsestransko planinsko udejstvovanje. Nekateri odseki so v okviru svojih društev že prevzeli celotno delo za vključitev mladine v planinska društva, za njihove planinske izlete in za njihovo planinsko vzgojo. Kot primer navede alpiniste PD Maribor, ki svojo obveznost, sprejeto na občnem zboru svojega društva, že intenzivno izvršuje.

V preteklem letu so skoraj vsi alpinistični odseki izvedli uspešno letne začetniške plezalne tečaje, nekateri pa tudi zimске. Poleg tega pa so AO Univerza, Ljubljana-matica in Hrastnika organizirali plezalne šole s skupno udeležbo 60 mladincev. Pripomniti je, da vodstva odsekov poudarjajo prvo pomoč v gorah in na tehnično reševanja z namenom, da bo vsak alpinist sposoben nuditi osnovno pomoč v primeru nesreče v gorah. Nova odseka sta bila ustanovljena v Ravnah na Koroškem in na Bledu, odsek pa se snuje tudi pri PD Koper. Povsod se pojavlja perče vprašanje rekvizitov, t. j. predvsem vponk in plezalnih vrvi.

Alpinisti so v preteklem letu obiskali Durmitor in Prenj ter gorovje v Kablaru blizu Čučka. V Durmitorju so prišli v stik s planinci Črne gore, kjer so demonstrirali plezanje v steni. V Prenju pa so sodelovali kot inštruktorji na plezalnem tečaju, ki ga je organizirala komisija za alpinizem Planinske zveze Bosne in Hercegovine. Letos bodo obiskali Prokletije celjski alpinisti, Prenj kranjski alpinisti, zasavski alpinisti pa se bodo podali v Durmitor. Zeleni bi bilo, da se še več odsekov odloči za gorstva našega juga, predvsem zato, da navežejo stike s tamkajšnjimi planinskimi organizacijami in da jim nudijo potrebno strokovno pomoč.

Komisija za alpinizem je izvedla v preteklem letu alpinistični tabor v Vratih, ki se ga je udeležilo 77 alpinistov. Izvedli so nad 80 plezalnih vzponov, med temi tudi direktni prvenstveni pristop na Čopov steber. Alpinistični tabor je doslej najboljše oblika za združevanje alpinistov. V lanskoletnem taboru so sodelovali tudi alpinisti Trsta in Makedonije. V letošnjem letu nameravajo ponovno povabiti alpiniste Koroške, Trsta in alpiniste bratskih republiških planinskih zvez.

Lansko leto je komisija organizirala odpravo 14 alpinistov v Centralne Alpe. Odprava v pogorje Mont Blanca je bila kljub slabemu vremenu zelo uspešna. K temu alpinističnemu uspehu je do neke mere pripomogla tudi specialna oprema, ki jo je nabavila PZS. Izvedeni so bili vzponi po Vražjem grebenu (Arête du Diable), na Mont Blanc du Tacul, prečkane Aiguille Verte, vzpon na Grépon, Les Droites, Dent du Géant, vzhodna stena Aiguille de Moine in vzpon na Mont Blanc. Poleg te odprave je odšla prvič v zgodovini slovenske alpinistike v francoske Alpe samostojna ženska naveza.

Ce dodamo tem uspehom nekaj naših domačih najtežjih vzponov, izvedenih v zadnjem času, kot n. pr. vzpone v Travniku, Utah, varianto v Triglavski steni, v Koglu in Stajerski Rinki, zimski vzpon v Prusik-Szallayevi smeri v Triglavski steni ter inozemske v Lalkderer v Schüsselkar-spitze, v severni steni Velike Zince, v Torre Trieste, v Sass Maoru in Dolomitih in v Marmolati, lahko upravičeno trdimo, da so bili naši najboljši alpinisti kos največjim vzponom v inozemskih gorah. Komisija bo tudi letos organizirala odpravo v Centralne Alpe, finančno pa bo podprla tudi 5-člansko odpravo na Ararat.

Pri PZS se bo ustanovil odbor za pripravo ekspedicije na Himalajo. Vse kaže, da se bo tudi našim alpinistom odprla Himalaja in druga še neraziskana gorstva.

Iz poročila načelnika komisije za GRS pri PZS tov. dr. Mihe Potočnika sledi, da se je GRS v preteklem letu organizacijsko in materialno utrdila. Ponovno sta bili vzpostavljene GRS postaji v Mojstrani in Kranjski gori, tako da šteje GRS danes 16 postaj. Nekatere od postaj GRS pa imajo še več skupin ter ima tako pravzaprav GRS 21 reševalnih središč s kompletnimi reševalnimi ekipami. Dvignilo se je tudi število reševalcev od lanskih 99 na 134 organiziranih reševalcev, ki so vsi zavarovani pri DOZ-u. V tem številu pa je vstetil tudi 12 vodnikov z lavinskimi psi, Število reševalcev pa se bo dvignilo z lovci Uprave drž. gojitvenih lovišč, ki so že lansko leto absolvirali reševalni tečaj,

nekateri od njih pa so se udeležili tudi enotedenskega zimskega reševalnega tečaja na Kriških podih. Tudi starostni sestav reševalcev je sedaj povoljnejši kot lani.

Za vzgojo in obnavljanje teoretičnega in praktičnega znanja gorskih reševalcev je bilo prirejenih več tečajev in praktičnih vaj na terenu: junija 1954 na Zelenici, julija 1954 na Okreščju, junija 1954 pod Storžičem, oktobra 1954 v Kamniški Bistrici in Trenti itd. Posebne omembe sta vredna izredno uspešna in resno izvedena tečaja v novembru 1954 v Kamniški Bistrici z 20 lovci Uprave drž. gojitvenih lovišč LRS in medrepubliški gorski reševalni tečaj na Kriških podih v aprilu 1955, ki so se ga udeležili tudi tečajniki iz Hrvatske (2), iz Makedonije (2), iz BIH (1) in od JLA (5). Na tem poslednjem tečaju je sodelovala tudi aviacija, prvič pa je GRS preizkusila tudi svojo lastno radioodajno in sprejemno postajo, ki je končno le dospela iz Francije. Večje udeležbe iz drugih republik pa vkljub prizadevanju in povablom žal ni bilo mogoče doseči.

Inozemskih tečajev in reševalnih priraditev se GRS razen dveh vodnikov lavinskih psov ni udeleževala, pač pa so se nekateri člani komisije za GRS udeležili v juniju t. l. sestanka UIAA v Monakovem, kjer so se obravnavali tudi gorsko-reševalni problemi.

Oprema GRS se v okviru razpoložljivih denarnih sredstev in možnosti zdržema izpopolnjuje in predstavlja danes vrednost nad 5 milijonov dinarjev. Največja potreba, ki jo ima trenutno GRS, so sredstva za obveščanje in nagel transport. Zeleni bi še več radijskih postaj, boljše telefonske oz. UKW zveze in prevozna sredstva (avtomobile). Na novo je vpeljala tako imenovani sanitetni komplet, s katerim so v zelo praktičnem in ekonomskem enem samem zavitku nadomestili vso sedanjo zelo pestro in često tudi nepotrebno sanitetno šaro.

V letu 1954 je imela GRS vsega skupaj 41 reševalnih akcij. Bilo je osem smrtnih nesreč.

Na kongresu jugoslovanskih planincev v Zagrebu dne 23. in 24. aprila t. l. je bil zelo ugodno in pozorno sprejet referat o GRS Jugoslavije, ki ga je pripravila komisija. GRS pri PZS je bila na tem kongresu tudi odlikovana z zlatim častnim znakom PSJ.

Podano je bilo tudi poročilo o delu Planinske založbe, ki jo zelo uspešno vodi načelnik tov. dr. Urbanc Anton. Doslej je založba izdala monografijo Jakoba Aljaža in Baltazarja Hacqueta, zemljevid Julijskih in Kamniških Alp ter izvrstno opremljeno knjigo »V naših stenah«, ki je vzbudila prav posebno zanimanje doma in v tujini. Celokupna naklada teh pet edicij znaša 24.500 izvodov, kar je za naš knjižni trg prav čedna številka. Zaloga zemljevida Julijskih Alp se bliža h koncu in bo zato založba že letos pristopila k ponatisu v izboljšani obliki. Založila je doslej tudi 13 vrst razglednic s knjižnim znamenjem založbe. Škoda le, da se PD vse premalo obračajo na Planinsko založbo, da bi jim strokovno pomagala in svetovala s svojim fotoodsekom pri izdaji res kvalitetnih razglednic, ki v planinskih postojankah tako primanjkujejo.

V tekočem in prihodnjem letu bo izšla v založbi monografija dr. Klementa Juga,

Valentina Staniča, dr. Kugyja in dr. I. C. Oblaka, med kartami pa »Dolenjska z Belo Krajino«, ki se bo imenovala »Partizanska karta.« V seriji »Planinski vodniki Slovenije« se pripravila nujno potreben vodnik »Triglavske pogorje in njegova soseščina«. Vodniku bo priložena karta in številne ilustracije. Slovenska izdaja, ki bo izšla spomladi 1956, bo trden temelj za hrvaško in nemško izdajo, ki bodo dobro služile v propagando za naše lepe gore.

Tov. Sršen Vekoslav je poročal za gospodarsko komisijo. Poudaril je, da so glavne naloge gospodarjev PD še vedno upravljanje planinskih postojank, za tem pa gradnja planinskih postojank. Letošnji Svet gospodarjev je ugotovil, da je bil prioriteten gradbeni plan, ki ga je sprejela skupščina PZS v Mariboru, skoraj 70 do 80% izvršen. To pa je bilo mogoče le zato, ker je PZS razpolagala s precejšnjimi finančnimi sredstvi. V celoti je dala na razpolago din 36307270.—. PZS je namreč prejela poseben znesek iz regresa, t. j. din 12 000 000.—, ki je znatno pripomogel, da je bil načrt v tako veliki meri izvršen. Zaradi tega je tudi Svet gospodarjev predlagal nov prioriteten gradbeni plan za leto 1956, o katerem naj sedaj sklepa plenum. Svet gospodarjev je tudi dal upravnemu odboru PZS posebno pooblastilo, da lahko sam določi manjše zneske izven tega programa postojankam, ki so nujno potrebne popravila zaradi nepredvidenih okvar. Od PD dobiva PZS pogosto dopise, v katerih se PD odločajo za novogradnje. Gospodarska komisija pri tem opozarja vsa društva na sklep skupščine v Mariboru, ki poudarja, da je mreža planinskih postojank v Sloveniji dejansko že tako izpopolnjena, da je velikokrat novogradnja za sedanje razmere odveč. Zato ponovno poudarja in želi, da PD na vseh sestankih in debatah upoštevajo to dejstvo ter usmerijo svoje delovanje v obnovo, adaptiranje in modernizacijo planinskih postojank.

Društva se tudi često obračajo na PZS glede finančnih sredstev, na drugi strani pa je opaziti, da imajo PD velike količine obratnih sredstev na svojih tekočih računih. Gospodarska komisija priporoča, da PD vsa ta obratna sredstva skušajo v prvi vrsti investirati v planinske postojanke, za svoje poslovanje pa najamejo obratni kredit pri Narodni banki.

PZS je na pobudo PD še pred skupščino PZS v Mariboru sklicala poseben sestanek nekaterih PD, ki naj bi obravnavali vprašanje upravljanja planinskih postojank. Zadnje čase se namreč pojavljajo primeri, da dajejo društva postojanke v zakup oziroma oddajajo upravo postojanke privatnikom pod pogoji, ki so bili običajni pred vojno. Sklep Sveta gospodarjev, ki je tudi obravnaval ta primer, je bil, da se načelno ostane pri takem upravljanju planinskih postojank, kot je bilo doslej, t. j. v režiji društva. Le v izjemnih primerih, kjer razmere narekujejo drugačne oblike upravljanja, se tolerirajo drugačne oblike upravljanja. Vsekakor pa je v vseh takih in podobnih primerih potrebna poprejšnja natančna analiza gospodarskega poslovanja tiste postojanke. Debata je pokazala, da je obstoječi način upravljanja planinskih postojank uspešen in da je vsako opuščanje akodljivo za celotno našo organizacijo. Tov. Sršen je pri tem ponovno opozoril na Pravilnik o go-

spodarskem poslovanju PD, ki je bil sprejet na skupščini PZS v Mariboru in ki določa, da mora biti vsaj en član kolektiva planinske postojanke tudi član gospodarskega odseka PD.

V pogledu nagrajevanja osebja v planinskih postojankah je analiza pkazala, da so oskrbniki dobro plačani. Cestokrat pa se dogaja, da naši oskrbniki kljub pogodbi ne dobivajo tisti odstotek dobička, ki bi jim pripadal. Na posvetu gospodarjev je bila tudi izražena želja, da bi se PD v večji meri ukvarjala z analizo stroškov, posebno režijskih stroškov, s čimer bi lahko znižali cene in povečali rentabilnost planinskih postojank, kar danes v mnogih primerih zelo šepa. Društvom je bila priporočena tudi uvedba butan plina v kočah in podobno.

Poseben problem so cene. Prvotno je PZS potrjevala režijske pribitke, kasneje pa je to opustila in določila, da to vrše sama društva. Na žalost pa v tem pogledu v zadnjem času precej nazadujemo in se vsiljuje dolžnost, da bi poostriili kontrolo cen. Zeleti je, da temu problemu PD posvečajo več pozornosti, posebno tam, kjer so v mešanem zakupu planinske postojanke. Dogaja se, da v teh postojankah cene niso kontrolirane in da oskrbniki samovoljno zvišujejo cene. Posebno velja to za preprosta jedila, ki morajo biti cenejša in dostopna vsem planincem.

Posebno važno pri planinskih postojankah je obračunavanje. Revizije pa so pokazale, da postojanke opuščajo uporabo obračunskih blokov, ki je edino sredstvo, s katerim PD lahko vsaj do neke mere vrši kontrolo. Oračunski bloki odpadejo le tam, kjer obstaja natakarski sistem poslovanja.

Gospodarska komisija je tudi ugotovila, da so PD do skrajnosti slabo založene z razglednicami in zemljevidi. PD naj tudi temu vprašanju posvetijo več pozornosti in skrbe, da bodo postojanke z njimi v zadostni meri založene.

V planinskih postojankah se tudi vse preveč pijačuje. Gospodarska komisija stalno prejema pritožbe, da se v postojankah ne vzdržuje hišni red. Tudi statistika kaže, da je potrošnja alkoholnih pijač v planinskih postojankah vsako leto večja. Naša skrb naj bo zato, da znižamo potrošnjo alkoholnih pijač v postojankah in v čim večji meri uvedemo brezalkoholne pijače. PZS je bila na skupščini zadolžena, da se zanima za dobavo brezalkoholnih pijač brez velike embalaže, s čimer bi se ta pijača znatno pocenila.

Na skupščini PZS v Mariboru je bilo PZS naročeno, da ceni planinske postojanke, vendar zaradi tega, ker društva ne dostavljajo potrebnih podatkov tako, kot bi bilo treba, v tem pogledu nismo dosegli bistvenih uspehov. Po teh podatkih bi lahko ugotovili vrednost planinskih postojank in ali je naše poslovanje v postojanki rentabilno ali ne. Zaključni računi večkrat izkazujejo velik dobiček, to pa zaradi tega, ker niso upoštevani stroški amortizacije. Tako nam tudi ni znano, ali spodjedamo svojo materialno substanco ali ne. Da bi resnično že enkrat prišli do teh podatkov, naj društva pohite z dostavo teh podatkov.

Svet gospodarjev je tudi razpravljal o dohodkih GRS, ki potrebuje za uspešno

Izvajanje svojih nalog določena denarna sredstva. Edini dohodek so dotacije in blok GRS. Ker pa so dohodki od teh blokov posebno v zadnjem času postali minimalni in niso v pravilnem razmerju z izdatki GRS, je že skupščina PZS v Mariboru sprejela predlog Gospodarske komisije, da se v bodoče finansira GRS na ta način, da se uvede v nižinskih postojankah določen odstotek od prometa v korist GRS. UO PZS je bil pooblaščen, da sam določi višino tega odstotka, in je sklenil, da znaša ta odstotek 0.04%. Na zadnjem sestanku gospodarjev pa je bilo predlagano, da se ta sklep o zbiranju denarnih sredstev za GRS od prometa planinskih postojank prenese tudi na višinske postojanke, in sicer naj bi za te postojanke znašal 0.02% od prometa. Na ta način bi realizirali vsaj 40% celotnega proračuna GRS.

Pri PZS obstaja sklad za zaslužne planince, ki pa se v zadnjem času finansira zgolj iz prispevkov PZS. Ker od strani PD ta sklad ne prejema nikake podpore, bi bila dolžnost društev, da zamujeno nadomestijo.

Pri PZS deluje posebna komisija za zemljiškoknjižne zadeve. Ta je do neke mere že zbrala oz. uredila zemljiškoknjižno stanje postojank in parcel, vendar ne more nadaljevati z delom, ker še niso vsa društva poslala potrebnih podatkov. Važnost te zemljiškoknjižne ureditve je v tem, da vemo, da imajo PD številne parcele in gozdove, ki jih sedaj izkoriščajo drugi. PZS pa bo potrebovala finančna sredstva za gradnjo planinskega doma v Ljubljani in se ji prav tu nudi možnost s prodajo gozdov in lesa priti do potrebnih denarnih sredstev.

Referatno je sledila živahna diskusija, v katero so posegali vsi člani plenuma. Plenum je nato sprejel vrsto sklepov, ki so jih posamezni referenti nakazali že v svojih poročilih, nekateri pa tudi iz vrst članov plenuma. Vsi sklepi so bili s posebno krožnico dostavljeni vsem PD.

Zatem je plenum potrdil zaključni račun PZS, GRS in PV za leto 1954, kakor tudi proračun PZS, GRS in PV za leto 1955, sprejel disciplinski pravilnik za uslužbence PD in PZS in spremembe pravilnika za častne znake.

Po določitvi pravilnika o častnih znakih in sprejetih predlogih PD je plenum na predlog UO PZS odlikoval s častnim znakom naslednje zaslužne planince:

s srebrnim častnim znakom:

1. dr. Jurija Hrašovca, člana PD Celje, 2. Ivana Šavlija, člana PD Jesenice, 3. ing. Jožeta Jolence, člana PD Maribor, 4. Božidarja Gajška, člana PD Maribor, 5. Pavleta Kemperla, člana PD Kamnik, 6. Režula Karla, člana PD Trbovlje in 7. Skupnost slovenskih alpinistov.

Pohvalo z diplomom pa so prejeli:

1. ing. Degen Friderik, predsednik PD Maribor, 2. Franjo Klojčnik, predsednik PD Kranj, 3. Franc Medvešek, predsednik PD Laško, 4. Tone Stajdohar, predsednik PD Ljubljana-matica, 5. Tine Orel, predsednik PD Celje.

Ko je plenum izvedel še dopolnilne volitve za skuščino PSJ, je povzel besedo predsednik PZS tov. Fedor Košir in zbranim članom plenuma pojasnil velik pomen,

ki ga ima gradnja planinskega doma v Ljubljani. Dom se bo gradil v sodelovanju z Lovsko in Ribiško zvezo, ki sta zbrali že znatna denarna sredstva. Planinska zveza je dolžna, da tudi ona zbere čim več denarnih sredstev. V domu bodo pisarne vseh treh zvez, planinski muzej in knjižnica, dalje lovski in ribiški muzej, športna trgovina, restavracija, prenočišča itd., inenoval pa se bo »Zlatorog«, Tov. Košir apelira na člane plenuma, da tudi planinska društva doprinesejo svoj delež k tej gradnji.

L. R.

I. kongres Jugoslovanskih planincev. V dneh 23. in 24. aprila t. l. se je vršil v veliki slovesno okrašeni dvorani Doma JLA v Zagrebu I. kongres jugoslovanskih planincev, ki ga je v počastitev 80-letnice hrvaškega in jugoslovanskega planinstva sklical Planinarski savez Jugoslavije. Kongresa se je udeležilo nad 450 delegatov planinskih društev iz vse države. Med vidnejšimi zastopniki oblasti, političnih in množičnih organizacij je bilo opaziti tudi tov. Debeljaka, člana CK ZKII, tov. Marka Belniča, člana Izvršnega veča LRH, generala JLA Blaža Lompara kot zastopnika Sekretariata za posle narodne obrambe FLRJ iz Beograda, tov. Vukana Lemoviča, generalnega sekretarja Saveza rezervnih oficiriz iz Beograda in tov. Djura Podkonjaka, zastopnika Saveza boraca Jugoslavije iz Beograda. Kot zastopniki inozemskih planinskih organizacij so bili navzoči predstavniki nemškega Alpenvereina iz Münchena g. dr. Feizer, avstrijskega Alpenvereina z Dunaja g. dr. Pavel Kaltenecker, Gorske reševalne službe iz Münchena g. Kramer ter g. Ackerman in g. Schöner, Zmagovalec Anapurne g. Maurice Herzog je poslal kongresu pozdravno brzojavko.

Kongres je otvoril predsednik Planinarskega saveza Hrvatske tov. Večeslav Holjevac.

V svojem obširnem in skrbno sestavljenem referatu »Planinstvo in njegov razvoj v naši državi«, ki ga je podal predsednik PSJ tov. Rade Kušič, je analiziral začetek in razvoj planinske organizacije po posameznih republikah z ugotovitvijo, da je bilo prvo planinsko društvo ustanovljeno decembra 1874 v Zagrebu. Tvorilo ga je komaj nekaj desetih najuglednejših hrvaških učenjakov, književnikov in drugih javnih delavcev. Ze leta 1893 je bilo formirano prvo slovensko planinsko društvo s tov. Franom Orožnom na čelu, temu pa so sledila društva v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Makedoniji in Črni gori. V letu 1895 so slovenski planinci oddali že prvo številko svojega glasila »Planinski Vestnik«, ki izhaja še danes in slavi letos lep jubilej — 60-letnico svojega obstoja. Leta 1898 je prvi izšel »Hrvatski planinar«. Planinstvo se je neverjetno hitro širilo in se zlasti po osvoboditvi, ko je našlo v ljudski oblasti vso moralno in materialno oporo, razrastlo v mogočno družbeno organizacijo, ki danes zajema v 350 društvih nad 100.000 članov.

Referat tov. Bogdana Kurepe »O izgradnji planinskih objektov« je vseboval ves potek gradnje planinskih objektov od leta 1871 dalje, ko je bil v Sloveniji zgrajen prvi planinski objekt »Triglavski dom« — torej že 22 let pred ustanovitvijo prvega slovenskega planinskega društva. Nakazal

pa je tudi vso problematiko v zvezi s planinskimi gradnjami. Po osvoboditvi so planinci zgradili oziroma adaptirali 261, obnovili skupno 24, v gradnji pa se nahaja še 27 planinskih objektov. Skupna kapaciteta vseh planinskih domov, koč in zavetih znaša preko 10.000 ležišč, vrednost vseh teh objektov pa preko 4 milijarde dinarjev.

Zadnja leta se uspešno razvija tudi jamarstvo, ki v okviru planinske organizacije beleži lepe uspehe.

O alpinizmu in gorsko-reševalni službi je govoril tov. dr. Miha Potočnik. Podal je vse začetne faze v razvoju planinstva pri nas v primerjavi z alpinizmom v inozemstvu in ugotovil, da je bil prvi slovenski alpinist Valentin Stanič, ki je že leta 1800 izvršil vzpon na Grossglockner. Ideološke osnove slovenskemu alpinizmu je dal šele dr. Henrik Tuma. Nekoliko večji razmah je alpinizem doživel šele po prvi svetovni vojni. Ko pa se je leta 1921 osnovalo TD Skala, je ta klub združil vse tedanje alpiniste, ki so se zanimali za razvoj letne in zimske alpinistike, za visokogorsko smučanje in gorsko fotografijo.

Jugoslovenska planinska organizacija šteje danes preko 1200 alpinistov, ki so v letih po osvoboditvi izvršili 15.574 plezalnih vzponov doma in v inozemstvu, za vzgojo alpinističnega kadra pa je izdala samo po osvoboditvi okrog din 4.500.000.—. Slovenija ima 26, Makedonija 5, Hrvaška 4, Bosna 3 in Srbija 2 alpinistična odseka. Alpinisti so po osvoboditvi preplezali razne težke stene v Italiji, Avstriji, Franciji in Švici, dva srbska alpinista (tov. Rade Košič in dr. Nedeljković) pa sta preteklo leto prestopila mejo 6 tisočaka s svojim vzponom na vrh Klbo v Kilimandžari.

Gorska reševalna služba je bila ustanovljena najprej v Sloveniji, in sicer leta 1912, zatem v Hrvaški. V Sloveniji je 134 organiziranih reševalcev, ki so vsi visoko zavarovani pri DOZ-u. Razpolagajo z najmodernejšo sodobno reševalno opremo, v zadnjem času pa so se oskrbeli tudi z radio-oddajno stanico. Za hitri prevoz reševalcev na kraj nesreče jim služijo lastni jeep. Vse reševalne naprave predstavljajo danes vrednost najmanj 6 milijonov dinarjev. Reševalno moštvo v Sloveniji je organizirano v 15. republike Hrvaške pa v 8 reševalnih postajah.

Glavnim referatom je sledilo še nekaj nadvse zanimivih koreferatov, kakor referat akademika dr. Branka Gušića »Človek v Dinarskih planinah«, ki so ga spremljali izbrani diapozitivi, dalje referat dr. Vojna Smoldake »O važnosti planinstva za fizični in psihični razvoj človeka«, ing. Dušana Čolića »O zaščiti prirodnih lepote«, Raška Dimitrijevića »Planinstvo in kultura«, Dragotina Mlača »Gradnja planinskih domov na Velebitu« in Toneta Škrajnarja »Ekonomske činitelji, ki vplivajo na rentabilnost planinskih koč«.

Predavatelji so za svoja izvajanja želi toplo priznanje.

Kongres je poslal pozdravni brzojavki tov. maršalu Titu in CK SKJ.

Pri tej priložnosti je PSJ odlikoval s častnim zlatim in srebrnim znakom ter z diplomom okrog 200 najzaslužnejših planinskih društev in posrednih društvenih delavcev. Iz Slovenije so prejeli:

a) zlati znak z diplomom:

1. Gorska reševalna služba, 2. PD Celje, 3. PD Jesenice, 4. PD Kamnik, 5. PD Ljub-

ljana-matica, 6. PD Maribor, 7. Fedor Košir iz Ljubljane, 8. Tone Bučer iz Ljubljane, 9. dr. Bogdan Breclj iz Ljubljane, 10. Lavoslav Dolinšek iz Ljubljane, 11. dr. Miha Potočnik iz Ljubljane, 12. Tone Škrajnar iz Ljubljane, 13. ing. Perko Nace iz Ljubljane, 14. dr. Stanko Tominc iz Ljubljane, 15. Rudolf Badjura iz Ljubljane, 16. prof. Pavel Kunaver iz Ljubljane, 17. inšpektor Wester Josip iz Ljubljane, 18. dr. Joža Pretnar iz Ljubljane, 19. prof. Tine Orel iz Celja, 20. Maks Medja iz Jesenic, 21. Joža Cop iz Jesenic, 22. Stane Koblar iz Jesenic, 23. Andrej More iz Jesenic, 24. Janez Krušič iz Jesenic, 25. ing. Degen Friderik iz Maribora in 26. prof. Zorko Jelinčič iz Trsta.

b) srebrni znak z diplomom:

1. Vekoslav Sršen iz Ljubljane, 2. Mirko Felih iz Ljubljane, 3. Milan Kristan iz Radovljice, 4. PD Hrastnik, 5. PD Idrija, 6. PD Kranj, 7. PD Nova Gorica, 8. PD Radovljica in 9. PD Slovenj Gradec.

Na koncu je kongres sprejel naslednjo resolucijo:

»Prvi kongres planincev Jugoslavije ugotavlja, da je planinska organizacija v osmihi desetletjih svojega organiziranega obstoja prešla razvojno pot od prvega društva v Zagrebu do močne organizacije, ki predstavlja v naši socialistični državi pomemben družbeni faktor in ki je v svoji aktivnosti dobila močan razmah in dosega velik napredek. Posebno v zadnjih desetih letih po osvoboditvi je planinstvo pridno v široke množice delovnega ljudstva, razvilo vsestransko dejavnost in tudi dvignilo kvaliteto svoje dejavnosti na visok nivo. Planinarski savez Jugoslavije vključuje danes okoli 130.000 članov, ki so organizirani v 147 društev, ustvarjena pa je bila tudi solidna materialna baza za nadaljnji razvoj planinstva: 322 planinskih domov z okrog 10.000 ležišči, vse to v skupni vrednosti nad 4 milijarde dinarjev. Ta visoki polet v razvoju naše organizacije pa je bil mogoč samo z materialno pomočjo in podporo, ki jo je nudila planinstvu naša organizacija.

Planinska organizacija je v socialistični Jugoslaviji razvila vsestranske karakteristike te aktivnosti in jih vzela za podlago pri svojem delu. Ona danes ni samo organizacija, ki z raznovrstnimi oblikami dela dviga fizično sposobnost delovnih ljudi in utrjuje njihov organizem. Planinstvo je postalo družbena aktivnost z izrecno vzgojnim, kulturnim, znanstvenim in patriotskim, s splošno družbenim pomenom.

Kongres dalje ugotavlja, da ima planinska organizacija, čeprav so bili v razvoju planinstva in utrjevanju njegove organizacije doseženi veliki uspehi, še vedno neštete velike naloge.

Razširjenje organizacije, vključitev novih tisočev delovnih ljudi v planinske vrste, vnašanje planinske misli v naše delovne kolektive, šole, v naše vasi, povsod, kjer žive in delajo naši ljudje — to je ena od najosnovnejših naših nalog.

Planinska organizacija mora zaradi svoje pozitivne vloge, ki jo ima pri vzgoji mladih ljudi, prevzeti kot najvažnejšo nalogo razvijanje planinstva v vrstah naše mladine. Delo in program z mladinci naj bo raznovrsten in pester, do izraza naj pridejo vsa privlačna svojstva planinstva,

hkrati pa naj ima tudi družbeno-vzgojno in zdravstveno vlogo.

Vključevanje mladine v planinstvo predstavlja za planinsko organizacijo in njene delavce zelo odgovorno družbeno nalogo, ker gre za mlade ljudi, ki imajo raznovrstne želje in potrebe.

Vzgojo mladine v planinski organizaciji je treba presojati kot pozitivni prispevek k splošni vzgoji naše mladine kot bodočih nosilcev družbenega napredka. V tem smislu morajo naše planinske organizacije tudi sodelovati z mladinskimi in drugimi organizacijami, ki se bavijo z vzgojo mladine, s pedagoškimi in prosvetnimi ustanovami in mladinskimi vzgojitelji.

Veliko vlogo ima planinstvo tudi v izboljševanju zdravstvenega stanja delovnega človeka. Bivanje in gibanje na svežem zraku v naravi in povečano delovanje človeškega organizma pri hoji v gore povoljno vpliva na funkcije organizma, čigar delovne sicer peša zaradi enoličnega načina življenja, zlasti onih, ki žive v mestih. V tem pogledu planinstvo stanovitno obnavlja moči delovnega človeka.

Planinska organizacija se mora pri svojem delu še tesneje povezati z ostalimi družbenimi organizacijami.

Potrebno je nadaljevati z gradnjo planinskih objektov v okviru razpoložljivih investicijskih sredstev in mreže že obstoječih planinskih domov na celotnem teritoriju FLRJ, paziti pa je tudi na rentabilnost teh objektov.

Planinci morajo biti vedno pripravljeni in sposobni pomagati vsakomur, komur se v planinah dogodi nezgoda ali nesreča. Zato je dolžnost planinske organizacije, da usposobi svoje člane za reševanje, organizacijo CRS pa mora prilagoditi specifičnim razmeram in potrebam poedinih krajev.

Množičnost in raznolikost planinske aktivnosti je osnova za nadaljnje delo in intenzivnejše izboljšanje naših planinskih akcij. Temu vprašanju mora organizacija posvetiti največ pozornosti in sistematično razvijati planinski kader. Po dosežanih uspehih imamo vse pogoje za še večje uveljavljanje našega kvalitetnega planinstva in alpinizma za izvršitev še težjih vzponov, za obvladanje še večjih višin, kakor pa smo jih doslej dosegli.

Velik del praktične dejavnosti planinske organizacije vsebuje tudi mnogo elementov, zajetih v programu izvenarmijske vzgoje, zaradi česar tudi doslej doseženi uspehi splošne dejavnosti organizacije hkrati predstavljajo tudi velik napredek v pogledu izvenarmadne vzgoje. To je treba nadaljevati z nezmanjšano aktivnostjo in posvetiti še večjo pozornost tej sestavini planinstva.

Planinska propaganda, ki je doslej dosegla sicer znatne uspehe, vendar ni izpolnila vseh starih nalog in pričakovanj, s pomočjo katerih bi ta aktivnost mogla in morala nuditi znatno pomoč popularizaciji in nadaljnjemu razširjanju planinstva. Zato pred našo organizacijo stoji naloga, da vzporedno z vsakodnevno problematiko in potrebami dela razvije živahnejšo aktivnost tako v obveščanju neplaninskih krogov o delu planinskih organizacij kakor tudi o obveščanju planincev o uspehih organizacije doma in v inozemstvu.

Planinska organizacija mora v večji meri kot doslej posvetiti vso pažnjo stu-

dentskim planinskim društvom, ker študenti po končanem študiju predstavljajo kader, ki bo planinsko idejo prenašal širje po državi. Delo v študentskih planinskih društvih je treba usmeriti na intenzivnejši dvig strokovnega planinskega kadra, nuditi pa se jim mora večja materialna pomoč.

Dne 23. aprila t. l. ob 19. uri je predsednik mesta Zagreb tov. Vedešlav Holjevac na Dvercih priredil v čast delegatov planinskih društev slovesen sprejem, ki so se ga udeležili zastopniki vseh republiških planinskih zvez.

L. R.

Zbor reševalcev. Dne 28. in 29. maja t. l. se je zbralo v Vojkovi koči na Nanosu 70 reševalcev. Razen GRS postaje Bohinj, Tolmin in Bovec so bile na zboru zastopane vse postaje. Zbor je vodil načelnik komisije za GRS pri PZS tov. dr. Miha Potočnik, navzoča pa sta bila tudi predsednik tov. Fedor Košir in načelnik komisije za alpinizem pri PZS tov. Tone Bučer.

Zbor je pričel s svojim delom takoj po prihodu na Nanos, t. j. ob 20. uri. Uvodno besedo je imel tov. dr. Miha Potočnik, ki je najprej izročil osebne pozdrave podpredsednika Izvršnega sveta LRS tov. dr. Marjana Brečlja, nato pa se je spomnil pok. reševalca tov. Kokosinka Stanka iz Celja, ki se je v tem letu smrtno ponesrečil. Zbor reševalcev je počastil njegov spomin z enominutnim molkom.

Ustanovni občni zbor pionirkega odseka PD Jesenice. Letošnji planinski teden je PD Jesenice posvetilo predvsem mladini. V okviru tega se je vršil dne 23. maja t. l. v Domu Partizana tudi ustanovni občni zbor pionirkega odseka PD Jesenice, katerega se je udeležilo poleg polnoštevilnega upravnega odbora PD 98 pionirjev. Pomen in smisel planinske organizacije so zbranim pionirjem obrazložili društveni funkcionarji tov. Jože Bertonec, Joža Čop, Ivan Savli, Drago Korenini in Jakec Čop. Govorili so o lepotah in o življenju v gorah, o planinski flori in o izletih, pri tem pa naglasili zlasti vzgojno plat planinske organizacije.

Ob zaključku so pionirji iz svoje srede izvolili šestčlanski odbor, ki ga tvorijo pionirji Ivan Metličar, Jurij Terseglav, Jože Gartner, Anton Medja, Zdravko Kavčič in Jože Markizeti.

Občnemu zboru so prisostvovali tudi zastopniki gimnazije in osnovne šole tov. prof. Tavčar ter učiteljica tov. Brice Branko in Blenkuš Zorko. Številna udeležba proforskega zbora na ustanovnem občnem zboru pionirjev dokazuje, da so tudi šolniki v polni meri razumeli željo in cilj planinskega društva in da bo imelo društvo pri njih krepko oporo.

Strokovni posvet na Vršiču. Od 4. do 6. junija so se v Erjavčevi koči na Vršiču sestali k posvetu zastopniki proizvajalcev smučarske opreme, t. j. Elana iz Begunj, Plamena iz Kropce, Alpine iz Zirov in Planicašporta iz Ljubljane z namenom, da bi svoje delo koordinirali in storili vse, da bi se proizvodnja smučarske opreme čim bolj izboljšala. Posvet je vodil direktor Elana tov. Rudi Finžgar, sodelovali pa so tudi predstavniki JLA, Instituta za telesno vzgojo, Smučarske zveze itd. Razpravljali tokrat niso o opremi vrhunskih tekmovalcev, temveč športnikov, ki se

udejstvujejo na smučeh kot ljubitelji tur-
nega smučanja. To je prvi primer sodelo-
vanja med izdelovalci smučí, okovja, stre-
men in čevljev na eni strani in med smu-
čarskimi strokovnjaki iz vrst JLA, smu-
čarske in planinske organizacije na drugi
strani. Posvet je bil v vsakem oziru kori-
sten in upamo, da bodo rezultati tega
posveta prišli do izraza že v bodoči zimski
sezoni.

Nova planinska postojanka. Dne 19. VI.
t. l. so neumorni idrijski planinci izročili
svojemu namenu Kočo na Hlevišah, ki
stoji na lepi razgledni točki, kamor že
od nekdaj prvi radi zahajajo Idričani.
Koča je le poldrugo uro oddaljena od
Idrije, do nje pa drži pot skozi lep smre-
kov gozd.

Kočo so pričeli graditi že pred dvema
letoma. S finančnimi sredstvi jih je podprl
MLO Idrija, precej gradiva pa sta prispe-
vala Rudnik živega srebra in gozdna
uprava. Planinci sami so opravili na tisoče
prostovoljnih delovnih ur. Koča je stalno
oskrbovana.

**Odkritje spomenika padlim borcem pri
Mariborski koči.** Dne 26. VI. 1955 so mari-
borski planinci odkrili pri Mariborski koči
spomenik padlim borcem kot skromno
priznanje vsem onim, ki so dali svoja živ-
ljenja za svobodo. Spominsko slovesnost
je otvoril tov. Tine Lah, za njim pa je
govoril društveni predsednik tov. ing. De-
gen Friderik. Spomenik je odkril v imenu
Zveze borcev tov. Čížmek. Po odigranju
državne himne je vod JLA oddal častno
salvo.

R. L.

PSJ je ob priliki I. kongresa jugoslo-
vanskih planincev v Zagrebu odkoival
GRS z zlatim častnim znakom in diploma
ter je bila tedaj GRS deležna največjega
aplavza. Razen tega je bilo odlikovanih
na tem kongresu še več reševalcev iz
Slovenije z zlatim oz. srebrnim znakom,
kar je GRS samo v čast in v vzpodbudo.

Razveseljivo je nadalje, da opravlja
GRS svoj posej v glavnem zadovoljivo, da
ni posebnih kritik in da nima večjih te-
žav. Komisija pa je pri svojem delu ugo-
toviła tudi nekatere pomanjkljivosti. Ena
od teh je ta, da nima tesne povezave s
poedinimi postajami GRS.

GRS je prostovoljna organizacija in
je ena od njenih temeljnih načel prosto-
voljnost. Zavestno se postavlja na stališče,
da izganja kakršne koli pojave profesio-
nalizma. Zato ima tudi v svojem pravil-
niku, da reševalci ne smejo sprejemati
nagrada za reševanje. Ker pa je GRS na
svojih sestankih ponovno ugotoviła, da
imajo reševalci občutno škodo, ker pri
reševanju uporabljajo svojo obleko in obu-
teve, je komisija v okviru svojih finančnih
možnosti nekaterim reševalcem nabavila
gojzerje ali hlače. Razdelitev teh osebnih
rekvizitov je bila izvedena po statističnih
podatkih, ki so nazorno pokazali, kdo je
opravil največ reševalnih akcij. Ta krite-
rij je bil postavljen že na zadnjem ses-
tanku načelnikov GRS postaj.

V teku so razgovori z Drž. sekretaria-
tom za notranje zadeve LRS za čim ugod-
nejšo rešitev vseh problemov, ki so v
zvezi s tem sekretariatom.

Komisija je v zadnjem času bistveno
izpopolnila reševalni material in rekvizite.
Vendar je treba s tem reševalnim mate-
rialom ravnati čimbolj vestno in pazljivo.
Komisija bo v bodoče z revizijami ugo-

tavljala stanje inventarja, za kar bodo
odgovarjali načelnik GRS postaj, oskrbniki
in društva. Vrednost reševalnega mate-
riala predstavlja danes že preko 5 milij-
onov dinarjev in je GRS s temi rekviziti
primerno opremljena. Utegne pa biti res,
da material ni pravilno razdeljen.

Tov. dr. Potočnik je nato v glavnih
obrisih podal izvršitev proračuna GRS za
leto 1954 in ugotovil, da je bilo porabljenih
din 1000420.— Ker je imela GRS v tem
letu dohodkov din 1368000.—, je bil prese-
žek v višini din 368580.— naložen v po-
sebni sklad GRS. Za leto 1955 predvideva
proračun GRS din 1730000.— dohodkov in
prav toliko razhodkov. Med večjimi po-
stavkami razhodkov so zneski din 460000.—
za nabavo rekvizitov (v tej postavki so
zapopadeni tudi sanitetni kompleti), din
270000.— za izplačila reševalnih, din
250000.— za reparaturo avtomobila, din
120000.— za vzdrževanje avtomobila, din
150000.— za letni reševalni tečaj, din
100000.— za večje reševalnih ekip in zbor
reševalcev in din 70000.— za zavarovanje
reševalcev.

Na lanskeoletnem zboru reševalcev je
bila izvoljena 9-članska komisija. Ker je
član te komisije tov. ing. Dolar med letom
za dalje časa odptoval v inozemstvo, je
bil na njegovo mesto kooptiran tov. Bine
Vengust. Zbor je soglašal s to kooptacijo.

Tov. Milan Kristan je nato podal na-
tančno statistiko o vseh nesrečah in kri-
tično oceno s posebnim poudarkom na
obveščanju. Vse nesreče je nato razdelil
po vrstah poškodb in ugotovil, katere po-
škodbe so najhujše. Po statistiki je na-
dalje ugotovil, s kakšnimi pripomočki so
bili izvršeni posamezni transporti, prika-
zal pa je tudi vzroke nesreč. V letošnjem
letu se je obveščanje znatno izboljšalo
predvsem z nabavo radiooddajnih stanje
in večjo uporabo telefonov. Hvalevredno
je dejstvo, da so se GRS postaje tesneje
povezale s postajami LM in nekaterimi
podjetji, ki razpolagajo s telefoni in pre-
voznimi sredstvi. Nasprotno pa je ugo-
vil, da je osebno obveščanje še vedno zelo
pomanjkljivo. Po podatkih, s katerimi
razpolaga komisija za GRS pri PZS, je
sestavil tudi statistični pregled za leto
1954 in 1953, iz katerega je razvidno, kolikih
reševalnih akcij so se udeležili reševalci.
Pri tem pa je omenil, da so poročila o
nesrečah še vedno zelo pomanjkljiva, da
na številnih poročilih ni naveden datum
in čas nesreče, večkrat pa je poročilo po-
manjkljivo tudi glede samega opisa re-
ševanja.

O inventarju je govoril gospodar komi-
sije tov. Mrc Andrej. Podal je stanje
celotnega inventarja GRS in priporočil re-
ševalcem pazljivo ravnanje z inventarjem.
Ugotovil je, da so v glavnem vse postaje
založene z zadostno količino reševalnega
materiala, razen morda z vrvmi, ki pa so
že naročene in bodo razdeljene na naj-
bolj ogrožene terene. Hkrati pripominja,
da bo že v bližnji prihodnosti izvršena
ponovna inventura v vseh postojankah.
Pri tej priložnosti bo ves inventar vpisan
v nove inventarne kartice, ki so že v
tisku.

Tov. dr. Evgen Vavken je podal nekaj
misli o sanitetnem materialu, ki naj ga
ima vsaka obveščevalna točka, nato pa je
govoril o strokovni sanitetni izobrazbi re-
ševalcev. Za to naj bi skrbela nekaka sa-

nitetna podkomisija, ki bi zbirala diapozitive o prvi pomoči, organizirala po postajah predavanja ter praktične tečaje v bojnišnicah, kjer bi se na pravih položajih naučili pravilnega ravnanja s ponesrečenci. Dalje je predlagal obvezni izpit iz prve pomoči za vsakega reševalca, ki pa bi ga moral vsak reševalec po nekaj letih vedno obnoviti.

Po referatih so podali poročila načelniki GRS postaj, ki so nato tudi dajali svoje pripombe k izvajanjem posameznih referentov. Pojasnjeval je sproti tov. dr. Potočnik. Pri tem je tudi načel problem dotacij, ki jih prejemajo posredne postaje od SZDL, OLO-jev in podobno. Poudaril je, da komisija šteje vse dotacije, ki jih prejmejo posredne postaje izven proračuna GRS, za last GRS kot celote. GRS ima tudi skupni proračun, ki ga črpajo vse GRS postaje. To velja v nabeleu. Komisija pa je tudi za to, da gredo denarna sredstva v korist GRS postaje, ki si je ta sredstva izposlovala. Vendar pa mora biti uporaba tega denarja smotrna. Z denarjem se ne sme lahkomišelnost razmetavati. Denar naj se uporablja za tečaje, vežbe in za nabavo klinov, vponk itd. Pri nabavi osebne opreme je vedno paziti na to, da se da oprema tistemu, ki to najbolj zasluži, t. j., ki ima največ reševalnih akcij. Najbolje pa je, da si reševalci osebno opremo sami nabavljajo, ker nastajajo v zvezi s tem vedno kakšne težave. Mnenja pa je tudi, da se osebna oprema sploh ne bi dajala reševalcem v last. Taka oprema naj bi bila vedno v skladišču GRS postaje. GRS postaje naj o vsaki prejeti dotaciji obveste komisijo s predlogom, kako nameravajo denarna sredstva uporabiti. Naj se ne boje, da bi jim komisija denar odvzela, pač pa jim bo le svetovala, kaj naj nabavijo.

Zbor reševalcev je nato po predlogih, ki so jih podali diskutanti, sprejel več sklepov. Tako je zbor naročil komisiji, da v bližnji prihodnosti prouči možnost izpitov iz prve pomoči; revizija in popis inventarja naj se izvrši še pred sezono; dolžnost načelnikov postaj GRS je, da bodo postojanke v začetku letne sezone dobro opremljene z reševalnim materialom; tečaji in vaje naj se na ta način kot doslej, samoiniciativno in v skladu z denarnimi sredstvi, ki jih dobe posredne postaje izven proračuna GRS, vrše dalje; reševalci se vključijo v Gorsko stražo, postaje GRS naj redno sklicujejo svoje sestanke in o tem obveščajo komisijo, ki bo po možnosti nanje pošiljala svoje predstavnike; ves odvisni sanitetni material, ki je po uvedbi sanitetnih kompletov še ostal v postojankah, naj se zbere in odpremi komisiji; vsako poročilo o nesreči mora obvezno vsebovati tudi sporočilo o eventualni okvari materiala in njega uporabi, prav tako pa mora vsebovati vedno datum in čas nesreče; postaje GRS naj v bodoče vodijo o svojih sestankih zapisnik oziroma kroniko; v času, ko je pričakovati množični obisk gora, morajo postaje GRS uvesti dežurno službo; komisiji je naročeno, da skrbi za čim popolnejšo tehnično opremo.

Na splošno željo reševalcev je bilo sklenjeno, da se vsi prihodnji zbor reševalcev v Ribniški koči na Pohorju.

Ko je nato tov. Dine Vengust obrazložil reševalcem funkcioniranje radiostanic

in jim dal tudi možnost, da so jih sami preizkusili, je tov. dr. Miha Potočnik zaključil zbor.

Oskrbo zbora je prevzelo PD Postojna, ki je svojo nalogo rešilo prav zadovoljivo. Zlasti gre zahvala predsedniku društva tov. Rozmanu, ki se je osebno trudil, da je zadovoljil prav vse.

L. R.

Poročilo o delu komisije za planinska pota v času od aprila 1954. dalje. Komisija za planinska pota pri PZS se je v glavnem držala sklepov skupščine, le da je namesto osmih, ustanovila devet skupin za vzdrževanje planinskih poti, ker je upoštevala predloge primorskih društev. Ta rešitev je v skladu z mnenjem, ki ga je izrazila skupščina, da mora biti nova oblika dela na področju markacij in zavarovanj dinamična in prilagojena potrebam terena. Ustanovitev nove skupine ima eno samo posledico, ki nekoliko minira proračun komisije za planinska pota, ker bo novemu vodji skupine treba izplačati pavšal v znesku din 3000.—.

V lanskem letu so bile pripravljene naprave za zimске markacije na poti od Zgornje Krme preko Kojnskega sedla do Hribaric, nadelana je bila pot od Planike preko Triglavске skrbine, dokončana pot z Okrešlja čez Kriz na Češko kočo, nadalje obnovljena Kopsinska pot na Ojstrico ter popravljena in na novo zavarovana grebenska pot s Skute preko Dolgega hriba na Grintovec. PD Kranj je ob podpori komisije za planinska pota popravilo pot iz Kokre na Kokrsko sedlo. Vsa dela so bila obravnavana na decembrskem zboru markacistov, ki je odobril izvršena dela, potrošeno kreditov ter sprejel predlagani predračun komisije za letošnje leto. V letošnjem letu je že pripravljen material za postavitev zimskih markacij s Hribaric skozi dolino Triglavskih jezer in Lopučnico do Planine na Kraju. Z nastopom ugodnih razmer pa bodo na novo izpeljane in zavarovane poti po severni strani Kanjavca z Doliča do Prehodavce, po severozahodnem grebenu Jalovca, popravljena bo pot s Kokrskoga sedla na Kočno in preko Zdolske Skrbine do Češke kočice ter poti na Rjavino in na Urbanovo špico. Krediti za ta dela so določeni v proračunu komisije za planinska pota za letošnje leto.

Izvršen ni sklep skupščine, naj komisija za planinska pota izda Potočnik o planinski transverzali, to pa iz organizacijskih razlogov, ker ni bilo mogoče sestaviti redakcijskega odbora. Zbor markacistov je v decembru lanskega leta zato sklenil, da je treba začasno izdati nekakšne kontrolne beležnice, v katerih bodo planinci zbirali žige s transverzale, pa tudi ti še niso tiskani, ker so tiskarne preobremenjene z delom.

Iz poročila torej sledi, da so sklepi skupščine v teku in da bo komisija za planinska pota svojo nalogo opravila.

Prosene Zivojin

Spomni na padle borbe bo vedno živ. Na prekrasni planinski postojanki pri Dому na Lubniku pri Skofji Loki, od koder je edinstven razgled po vsej ogorenjski skalnati strani, je v belem marmorju s črnimi črkami vklesano: — V spomin žrtvama nemškega fašizma, vnetima planincema Pavilcu Jožetu in Vergotu Jožetu, ki sta bila tu ustreljena 19. oktobra 1941 — PD Skofja Loka.

Imeni obeh borcev-planincev, ki so jima v nedeljo, 15. maja 1955, na Lubniku ob 10. obletnici osvoboditve loški planincev odkrili spominsko ploščo, pa bosta večno vklesani tudi v naša srca, saj je njuna kri tisti temelj, na katerem gradimo ponosno stavbo socializma v naši domovini. Njuna kri je tudi zacementirala novi Dom na Lubniku, ponos loških planincev in dala pogoje za vsestranski razvoj planinske ideje v svobodni domovini.

Pavlica Jože je bil sin oskrbnice stare koče na Lubniku, Vergot Jože pa mizar-ski pomočnik. Usodnega dne sta bila oba tovariša izdana, da vzdržujeta partizansko zvezo preko Lubnika. Gestapovci in policija so obklopi kočo in ju hoteli aretirati. Oba planinca pa sta preveč cenila lepoto naših svobodnih planin, zato sta se skušala prebiti skozi sovražnikove zasede. Pri tem je bil Pavlica že na stopnicah ranjen v trebuh, a se je kljub temu prebil še do naslednje zasede, kjer je bil zadet v glavo in je bil na mestu mrtev. Njegov prestreljeni klobuk hrani loški Muzej NOB v novem Domu ZB v Skofji Loki. Tri dni gestapovci niso pustili pokopati trupla.

Vergot, čigar lesno intarzijo lasnega izdelka hranijo v Domu na Lubniku, pa je bil ranjen že v koči in mu ni uspelo skočiti ven. Močno krvavečega iz rane na nogi so ga prepeljali na Golnik, kjer je 2. novembra 1941 podlegel poškodbam.

Kljub slabemu vremenu se je dne 15. maja zbrala na Lubniku velika množica pri odkritju spominske plošče, da s svojo navzočnostjo počasti spomin padlih junakov NOB. Predsednik društva tov. Oman Tine je odkril ploščo, nakar so se navzoči z enominutnim molkom poklonili spomenu padlih, enota JLA pa je izstrelila tri salve. Govorila sta tudi zastopnika ZB in JLA, delegacija ZB pa je položila venec. Sodeloval je tudi moški pevski zbor iz Virmaš, ki je občutno zapel tri pesmi.

Prof. Andrej Česen

Predavanje Hermanna Buhla o Nanga Parbatu. Za M. Herzogom, Heckmellerjem in Cassinom smo imeli konec maja priložnost spoznati še brez dvoma najzanimivejšo alpinistično osebnost današnjega časa — Hermanna Buhla. Na povabilo PD Ljubljana-matica je imel o svojem prvem pristopu na vrh Nanga Parbat (8125 m) predavanje v Ljubljani, Celju, Kranju, Trzinu, na Jesenicah in v Mariboru. S skromnim in simpatičnim nastopom si je predavatelj takoj pridobil poslušalce. V kratkem času — s prevodom Janka Blažaja vred je trajalo predavanje kakih dve uri — je mogel Buhl podati svojo pot seveda le v skopih obrisih. Vendar je to opravil spretno, z dokaj dobrim slikovnim materialom, tako da je pred poslušalci res zaživel potek celotne odprave od Genove preko Karadžija do osrčja Nanga Parbata in nato s pomočjo petih laborišč na vrhu. Zadnjemu naskoku od četrtega taborišča dalje je Buhl posvetil seveda največ časa. Tudi tiste, ki so ta podvig poznali že od prej, je pritegnilo njegovo neposredno podajanje, saj je ta njegova samotna pot za običajnega, treznega planinca oziroma alpinista polna ugank in vprašajev. Predavanje je bilo namenjeno seveda najširši javnosti. Zato so izostali mnogi podatki tehničnega značaja, v katere se predavatelj ni mogel spuščati, bi pa bili — posebno za alpiniste — vsekakor zanimivi.

Naše planinsko občinstvo je danes že do neke mere razvajeno in kritično. Posebno po predavanjih o francoskem uspehu na Anapurni in o Huntovski ekspediciji. Zato je predavanje — poleg iskrenega občudovanja res nadčloveškega osebnega dejanja — zapustilo brez dvoma tudi vtis o neki nesolidnosti celotnega vzpona. Nekatere pomanjkljivosti so preveč očitne in niso ostale skrite niti laikom, čeprav se Buhl ni niti z besedico spustil v kako kritiko in se je dosledno izogibal kočljivih vprašanj. Če sta bila vzpona na Anapurno in Mount Everest plod odlične organizacije, discipline udeležencev, last celotne odprave, je zmaga nad Nanga Parbatom enkratni uspeh čnega človeka. Če bi ne bilo Buhla, bi se odprava vrnila praznih rok, še enkrat podobna avantura pa bi se po vsej verjetnosti tudi za Buhla nesrečno končala.

Težke okoliščine, v katerih je Buhl dosegel vrh, seveda samo še močneje podčrtujejo njegove izredne sposobnosti. Buhl je danes človek, ki ga ne moremo več meriti z običajnimi alpinističnimi merili. Z njegove ture v Alpah nam to potrjujejo.

Med svojim bivanjem v Sloveniji se je predavatelj pozanimal tudi za naše gore. Obiskal je Kamniško Bistrico, Vrata, Vršič in si ogledal Spikovo skupino ter ostenje Travnika in Sit. V nedeljo, 29. maja sta v navezi z Alešem Kunaverjem v najslabšem vremenu in obupnih razmerah preplezala raz Jalovca. Vsekakor tipičen podvig Buhlove vrste.

Naše stene so napravile nanj zelo dober vtis. Izjavil je, da jih bo v jeseni še enkrat obiskal. Km

Otvoritev poti skozi Hudičev graben. V nedeljo, dne 26. junija 1955 je PD Celje odprlo pot skozi Hudičev graben. Pot so celjski izletniki zadnja leta že skoraj popolnoma opustili, kajti potrgana je bila vsa varovalna žica, klini in skobe so bili polomljeni, v skalo vsekane stope pa je voda, ki dere skozi Graben, ponekod že izlizala. Savinjska podružnica SPD je pot napravila l. 1929. Bil je res že skrajni čas, da se pot obnovi. To je terjal turistični značaj mesta Celja, pa tudi spoštovanje

do turističnega izročila celjskega mesta. Mnogi starejši Celjani so se vpraševali, zakaj planinci ne skrbe več za ta romantični dohod na Tovst, Svetino in Celjsko kočo. Eden od vzrokov je bil pač ta, ker se je l. 1954 v planinstvu uveljavilo načelo, da laže dostopne izletniške postojanke v bližnji mestni ne spadajo več v oskrbo planinskih društev, ki so imela res polne roke dela z obnovo in gradnjo porušanih planinskih koč in domov, z obnovo in nadelavo potov v višjih gorah. Izkazalo pa se je, da tudi nižje postojanke prispevajo k razvoju planinstva, ker bude v ljudeh smisel za naravo, za njene lepote in vrednote, s tem pa izvršujejo namen, ki ga v urejeni družbi izletništvo ima.

Pot je strokovnjaško obnovil Solčavan Jože Plesnik, ki se po svoji vestnosti in solidnosti prav lahko uvršča med naše klasične gorske scetarje, znamenite Trentarje, ki so s svojim delom prepredli čez in čez Julijske Alpe. Jože Plesnik je lani skoraj sam, brez pomoči izpeljal drzno plezalno, a odlično zavarovano pot preko Križa, južno od Vrha Mrzelce dolca. Vse stroške, ki znašajo preko 120.000 din, je poravnal LOMO Celje in s tem pokazal razumevanje za turistične in planinske potrebe mesta in okolice. Dan pred otvoritvijo si je pot ogledal predsednik tov. Fedor Gradišnik in bil z obnovo poti zadovoljen.

V nedeljo pred 10. uro je bil Hudičev graben zaprt s »šrangom« iz srobeta. Pred njo se je zbralo kakih 50 izletnikov, med katerimi so bili tudi zastopniki PD Celje in OTD Celje tov. dr. Mejak in tov. Pelikan, ki sta oba imela kratek nagovor o pomenu in namenu te poti. Na vrhu soteske je čakal družbo oskrbnik Celjske koče tov. Novak in jo nato sprejel v dobro oskrbovani postojanki.

Pot skozi Hudičev graben je res vredna ogleda. Ne zaradi svojih klinov, skob in žice, marveč zaradi svoje tihe odmaknjenosti, tajinstvenosti in mikavnosti. Ožvljaja jo bistra vodica, ki si je izvrtala pot skozi skalnati bok gozdnatega hribovja, potopljenega v morje gostega drevja. Človek bi ne verjel, da imamo Celjani na robu mesta prirodno divjino, dragocenost, ki jo morajo drugi meščani iskati ure in ure daleč.

Poročilo o poteku reševanja in pogrebu pok. Vladka Fajglja. V nedeljo 26. VI. t. l. ob 8. uri zjutraj je žalostna novica prišla v Celje. Minili sta dve uri, preden je bil mobiliziran reševalni avto, s katerim so se iz Celja odpeljali ob 10. uri tov. Meštrov Mirko, Gradišnik Dušan, dr. Cetina Jože, Lednik Slavko in Orel Tine. V Logarski je prisedel še Solčavan Herle Jože. Reševalci so bili na Okrešlju ob 13.15, ponesrečena pa so sprejeli pri Šumanovi plošči pod Mrzlo goro iz rok tov. Keršiča Marjana, ki je na obvestilo tov. Dobrofiška Toneta mobiliziral alpinistične tečajnike iz Medvod in Celjana Mirnika Janka, zdaj vodjo AO v Medvodah. Reševanje iz stene ni bilo težko, ker se je nesreča pripetila v prvih dveh vstopnih dolžinah, kakih 60 m višje od vstopa v znano smer Modce-Reček v severni steni Štajerske Rinke. Celjski reševalci so ponesrečena prenesli v Logarski kot, od koder ga je avto odpeljal v solčavsko mrtašnico ob pol petih pop.

V torek 28. t. m. ob pol šestih popoldne smo dragega pokojnika spremlili na zadnji

poti. Pogreba so se udeležili njegovi tovariši iz gimnazije in univerze, zastopniki alpinističnih odskov in množica meščanov, ki so sočustvovali s težko prizadeto družino. Pevski zbor Ivan Cankar mu je ob odprtem grobu zapel tri pesmi, nato pa je v imenu PD Celje spregovoril posiovinne besede podpredsednik tov. Mirnik Bogdan, v imenu slovenskih geografov univ. prof. dr. Svetozar Ilešič, v imenu slovenskih speleologov pa dr. Valter Bohinc. Vsi govorniki so poudarjali umske in moralne odlike pokojnika, predvsem pa hvallili njegove lepe lastnosti, ki so mu pridobile nedeljeno priznanje, prijateljstvo in ugled. Ob grobu so govorili še zastopniki mladih geografov in ožjih tovarišev IV. let., dalje zastopnik PZS tov. Bučer T. in sošolce iz gimnazijskih let tov. Beg.

Novi planinska koča na Kočevskem. Dne 15. maja t. l. so marljivi kočevski planinci slovesno otvorili planinsko kočo »Pri Jelenovem studencu« (350 m) na Mestnem vrhu nad Kočevjem, ki je naša prva planinska koča v tem predelu. Zgrajena je iz lesa, ima kuhinjo in sobo s 16 posteljami. Vsi prostori so elektrificirani. Finančna sredstva za postavitev te preprotebe koče so dali OLO Kočevje, rudnik, Gozdna uprava in podjetja v Kočevju. Društveni člani so opravili pri gradnji postojanke nad 3500 prstovojnih delovnih ur.

V neposredni okolici postojanke so javnosti še malo znane jame kot Ledena Jama, Jama treh bratov in Eleonorina jama, ki bodo nedvomno privabile veliko izletnikov. Poleg teh pa je tu tudi vrsta spomenikov NOB, ki bodo prav tako v velikem številu privabljali turiste.

Požrtvovalnim članom PD Kočevje k temu velikemu uspehu iskreno čestitamo.

Planinski teden PD Jesenice. V počastitev 10-letnice osvoboditve je PD Jesenice izvedlo pester program. Od 22. do 30. V. t. l. se je vrstil niz raznih prireditev, ki so bile vse dobro obiskane. Program so pričeli s skupinskim izletom na Trstelj in skupinsko plezalno turo alpinistov po grebenu Rateških Ponc, končali pa s predavanjem znanega avstrijskega alpinista Hermanna Buhla, ki je ob spremljavi zanimivih barvnih diapozitivov predaval o svojem drznem vzponu na Nanga Parbat v Himalaji. V okviru teh prireditev so dalje imeli dne 23. V. t. l. ustanovni občni zbor pionirskega odseka PD Jesenice, vrsto skupinskih izletov osnovnošolske mladine iz Jesenic v Tamar, ki se ga je udeležilo okrog 500 pionirjev, osnovnošolske mladine Hrušice v Martuljek in Srednji vrh, osnovnošolske mladine iz Blejske Dobrave na Planino pod Golico in na Crni vrh ter izlet gimnazijske mladine iz Jesenic na Golico. Dne 29. V. t. l. so organizirali množični izlet na Golico in ga združili z odkritjem spominke plošče ob 50-letnici otvoritve Kadilnikove koče. Na slavnostni seji, ki se je vršila dne 25. V. t. l., pa je zastopnik PZS izročil zaslužnemu društvenemu delavcu tov. Ivanu Šavliju srebrni častni znak z diplomom, s katerim ga je za njegove velike zasluge odlikoval pleturni PZS. Med tednom so predvajali tudi planinske filme.

S tem svojim bogatim sporedom je društvo nadvse dostojno proslavilo našo osvoboditev, hkrati pa tudi nakazalo, kako je treba vključevati mladino v svoje vrste.

PD Univerza je tudi letos konec maja priredilo tradicionalen izlet pod Jalovec. Izlet je bil združen s komemoracijo v spomin ponesrečenih tovarišev 1. 1950 v steni Jalovca in se ga je udeležilo 44 planink in planincev, članov PD Univerza. Pri spominski plošči ob vstopu v steno Jalovca je bila skromna slovesnost. Kvintet kluba koroških študentov je zapel dve žalostinki, zastopnik PZS tov. Godec pa se je spomnil ponesrečenih z izbranimi besedami. Zastopnik PDU je nato položil skromen, a lep venec. S sten Jalovca, Šit, Travnika, Mojstrovke in Ponc so snežni plazovi s svojo divjo pesmitjo spremljali to pristržno slovesnost. Po končani komemoraciji je prireditelj organiziral društveni planinski smuk za VTK memorial (V-avpotič, T-ominac, K-ovačičev memorial). Zaradi novega snega je bil start pod steno Jalovca in ne na Kotovem selu, kot je bilo določeno. Proga je bila dolga 2000 metrov s 500 m višinske razlike. Startala sta dva tekmovalca hkrati in sta morala tudi skupno prispeti na cilj. Obveznih vratc ni bilo. Tekmovalci so morali voziti z obteženimi nahrbtniki. Pri točkovanju so se upoštevali tudi padci, tako da je zmagala dvojica (Zupančič V., Valič A.), ki je pokazala najbolj varno vožnjo in najmanj padcev. Prireditelj je s takim načinom organizacije in ocenjevanja hotel poudariti planinski značaj tekme, na kateri naj bi tekmovalci pokazali svoje znanje v visokogorskem smučanju, obvladanje terena in smisel za kolektivno vožnjo, ne da bi čas pri tem igral glavno in edino vlogo. Letos je bila ta edinstvena prireditev pri nas le poizkus, naslednje leto pa bo PDU priredilo podobno tekmovanje, na katero bo povabilo vsa planinska društva Slovenije.

-vi.

Planinski večer v Zireh. V okviru praznovanja in proslav ob desetletnici osvojitve so žirovski planinci s sodelovanjem gimnazije priredili v sredo 20. aprila večer in planinsko svež večer, ki so se ga udeležili ne le člani, ampak skoraj vsi mladi pa tudi starejši žirovci. Nad dve uri dolg program so spremljali z živim zanimanjem, se ob njem oddahnili, nasmejali in navdušili za lepi planinski šport. Predsednik PD Žiri Lojze Kopač je pozdravil goste in spremljal pester program, ki je bil vsestransko pripravljen. Slišali smo odlomek iz žirovske planinske kronike. Ravnatelj gimnazije nam je na svojsko prijeten način prebral duhovit Mlakarjev spis: V katero vrsto planincev spadaš ti? Žirovski moški zbor, 14 mladih fantov in mož — delavcev nam je zapel pod vodstvom Janeza Oblaka štiri lepe planinske pesmi. Moramo reči, da zelo lepo in občuteno. Naši četrtošolci pa so nam s pomočjo tov. Končeve zaigrali dva vesela prizorčka: Zemljepisno uro in Amerikanska možička. Moramo jih pohvaliti, saj smo se nasmejali ob njihovi vedri igri, katere snov je bila vzeta iz njihovega mladega življenja. In na koncu pestrega programa smo poslušali še zanimive opise domačih hribov in gora, kakor so jih videli in doživeli naši učenci in dijaki na raznih izletih. PD Žiri je namreč ob svoji petletnici obstoja razpisalo denarne nagrade za najboljše naloge. Nagrajeni so bili trije učenci osnovne šole, štiri dijaki gimnazije in še trije učenci industrijske čevljarke šole v Zireh. Prijetno je bilo

poslušati preprosto, pa vendar iskreno in doživljeno kramljanje in opisovanje. Planinskemu društvu se za to lepo pozornost zahvaljujemo.

S prvim planinskim večerom v Zireh smo bili vsi zelo zadovoljni in želim samo, da bi ne bil zadnji.

Planinska razstava na Gospodarskem razstavišču. V julijski številki našega Vestnika smo naznanili Planinsko razstavo v okviru velike gospodarsko-turistične razstave od 2. do 14. julija 1955. Razstava je bila nameščena v paviljonu D, potisnjena nekoliko v ozadje, čeprav bi po svoji povedni in propagandni vsebini zaslužila vidnejše mesto. Organizatorjem razstave je treba je čestitati. Gotovo je to doslej najboljša planinska razstava in je v čast propagandni komisiji PZS, ki jo vodi tov. Rupko Godec. Prav bi bilo, da bi se razstava ne razdrla, marveč da bi kot stalna planinska razstava govorila svoj nazorni jezik vsem, ki jim gore pomenijo pot v prvobitnost narave, obenem pa bi opozarjala na kulturne in idejne vrednote planinstva, pomembno sestavino našega narodnega življenja. Razstava je lep osnutek za Planinski muzej, nalogo, ki jo namerava PZS čimprej urediti. Ne bomo navajali, kaj vse razstavlja in s čim obuja smisel za življenje v gorah in z gorami. Tu je seveda mogočna Pernhadtova »Panorama«, najstarejši zemljevidi naših Alp, izbrane starinske fotografije naših gor, koč in dogodkov iz zgodovine planinstva, vrsta kvalitetnih posnetkov novejših in sodobnih fotoamaterjev, spominske in vpisne knjige pomembnih dokumentov iz arhivov planinskih društev, nekaj maket planinskih domov, planinska literatura z vsemi letniki Planinskega Vestnika, alpinistični rekviziti zadnjih 50 let, pomazoritve najvažnejših tehničnih manevrov z vrvov, med drugim Modčevega dvojnega skripena, priprave za bivak, oprema in oprava alpinista in planincev in še marsikaj.

Razstava je nameščena smotno in v vitrinah, ki skoraj ustrezajo modernim načelom muzejskega razstavljanja predmetov, pa tudi izbor in slog razstave kaže spretno in umno roko. Če pomislimo, da prostor ni dovoljeval razstaviti vseh stvari, ki so jih posamezna društva poslala, lahko sklepamo, da je Planinski muzej ena najbolj konkretnih in najbolj nujnih nalog propagandne komisije naše planinske organizacije.

T. O.

IZ DRUŠTVENIH OBČNIH ZBOROV

PD Vipava. Po daljšem prestanku je bilo društvo obnovljeno dne 7. VIII. 1953, naslednji občni zbor pa je imelo šele dne 20. V. 1955. Konec leta 1954 je štelo društvo 88 članov, od teh pretežno število mladincev in pionirjev. Z izgubo podpredsednika, tajnika, propagandista in enega člana nadzornega odbora, ki so bili med letom premeščeni na nova službena mesta, je nastala v društvu sicer velika vrzel, ki pa so jo premostili na ta način, da so preostali funkcionarji prevzeli njihove dolžnosti. Brez vsakih finančnih sredstev, vendar pa z razumevanjem tamkajšnjih podjetij jim je uspelo, da so že 24. I. 1954 otvorili »Pri Blažonu« na Nanosu planinsko zavetišče, ki jim je do konca leta 1954 prineslo že 125 979.— čistega dobička. Vsa ta denarna sredstva so porabili za nabavo inventarja, razglednic itd. Markacijski od-

sek je markiral Stancovo stezo, t. j. pot, ki drži od Vipave čez Sleme do zavetišča pri Blažonu, na odcepih te steze pa je namestil smerne tablice. V Vipavi je namestil orientacijsko tablo.

Sklenili so, da bodo v tekočem letu izvedli čim več skupinskih izletov predvsem na domače hribe, več paznje pa posvetili tudi mladini. Diskutanti so se tudi zanimali za predvajanje planinskih filmov in za tečaje o prvi pomoči, ki naj bi jih izvedlo zdravstveno osebje tamkajšnje bolnišnice.

Na čelo društva je bil ponovno izvoljen tov. Janko Miklavčič, čigar zasluga je, da je društvo v Vipavi ponovno pričelo z delom.

PD Križe. Z dobro oskrbo svojih postojank v Gozdu, Trsteniku in na Križki gori tor med letom ustanovljene okrepčevalnice na Mali poljani si je društvo ustvarilo din 268 653.— čistega dobička, ki ga bo lahko prav s pridom uporabilo za letošnje investicije. Dobitek vseh teh postojank je znašal sicer din 417 513.—, vendar so nekaj sredstev porabili že med lanskim poslovnim letom za nabavo inventarja in gradnjo nove cisterne na Križki gori, kjer sedaj ne bo več primanjkovalo vode. Kot posebno velik uspeh pa je pripisati društvu, da jo končno vendarle enkrat prišlo na čisto s knjigovodstvom, ki je sedaj popolnoma ažurno in da se sedaj redno vršijo mesečne inventure po postojankah, česar doslej ni bilo. Uspeh te ažurnosti v knjigovodstvu in rednem poslovanju postojank pa je razviden tudi v letnem zaključku, ki je znatno povoljnejši od vseh prejšnjih let.

Tudi društvena propaganda je bila živahna in uspešna. Nedvomno je njej pripisati uspeh, da je kočbo na Križki gori obiskalo v preteklem letu kljub skrajno neugodnemu vremenu 100% planincev več kot v prejšnjem letu. K temu so pripomogli članki v dnevnem časopisju, radioreportaže, planinsko urejene izložbe, lepaki, kratka propagandna sredstva na vsakem koraku. Na najvidnejšem mestu v Križah so namestili lepo pregledno orientacijsko tablo, ki služi v orientacijo vsem, ki prihajajo tja z vlakom ali drugimi prometnimi sredstvi. Se pred začetkom sezone pa so na več mestih namestili tudi lične opozorilne tablice, ki planince na vljuden način opozarjajo naj ne trgajo planinske flore.

Zelo delaven je bil tudi markacijski odsek, ki je prav zadovoljivo izvršil vse na prejšnjem običnem zboru prevzete naloge.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Vinko Golmajer, ki je že kot načelnik propagandnega odseka pokazal velik smisel za planinstvo.

PD Most na Soči. Društvo je v preteklem letu usmerilo svoje delo predvsem na adaptacijo bivše vojaške karavle na Crni prsti, ki jo je preuredilo v planinsko kočbo. S pripravljalnimi deli je pričelo leta 1953, dokončali pa so je 27. VIII. 1954, ko so jo na slovesen način izročili svojemu namenu.

Prezaposlenost večine odbornikov je bila kriva, da društvo ni tako delalo, kot bi bilo moralo. Kljub temu pa so bili vendarle doseženi še dokaj lepi uspehi. Društvo šteje 89 članov, od katerih pa je skoraj polovica mladincev oziroma pionirjev. Zelo delovni sta bili skupini v Anho-

vem in Podmeleu, zlasti v prirejanju skupinskih izletov. Organizirali so tudi dva skupinska izleta pionirjev z zadovoljivo udeležbo. Markacijski odsek je obnovil in markiral nekaj potov ter namestil nekaj smernih tablic, večji načrt pa si je postavil za tekoče leto.

Diskusija je bila zelo živahna in se je predvsem gibala okoli vprašanj, kako vključiti čim več mladine, o organizaciji predavanj in izletov, predvajanju filmov, čuvanju planinske flore itd. V diskusiji se je oglasil k besedi tudi pionir tov. Murnih Tadej, ki je ošibal ravnanje nekaterih udeležencev skupinskih izletov, ki jih prirejajo nekatera podjetja. Izjavil je: »Mlad sem še, vendar se mi ne zdi planinsko, da udeleženci izleta, ki ga organizirajo nekatera podjetja v planinsko postojanko, potem ko se napijejo, ne čuvajo planinske flore, inventarja postojank itd.« Prinašamo dobesedno izjavo tega pionirja z željo, da bi kaj zalegla in da neplaninsko ponašanje nekaterih starejših planincev ne bi dalo več povoda za kritiko naših najmlajših.

Za predsednika društva so izvolili tamkajšnjega zdravnika tov. dr. Andlovica Jožo, ki se je obvezal čimprej ustanoviti tudi alpinistični odsek. V odsek se nameravajo vključiti tudi alpinisti iz Tolmina, ki so zaradi bolezni tov. Ceklina ostali brez vodstva.

PD Kostanjevica. Društvo se je ustanovilo šele jeseni 1953. Četudi društvo večkrat ni našlo v javnosti, dostikrat pa celo ne pri samih članih onega razumevanja, ki mu pritiče, se je s svojim delom vendarle toliko utrdilo, da mu je nadaljnji uspeh zagotovljen. Največ zaslug pri tem ima nedvomno tajnica in ustanoviteljica društva tov. Fonova.

Naloge, ki jih je moralo opraviti društvo v preteklem letu, niso bile majhne. Največ težav so imeli vsekakor z adaptacijo bivše gozdne hiše »Na Polomu«, t. j. na Opatovi gori na Gorjancih, v katero so investirali več milijonov dinarjev. Koča ima dva gostinska prostora in šest opremljenih postelj, v kratkem pa bo dobila še šest nadaljnjih postelj. Na podstrežju je prostor za skupna ležišča. Postojanka bo imela tudi umivalnico, kuhinjo pa so opremili s plinskim rešojem na butan plin. Stranišča so urejena po vseh predpisih higijene. V neposredni bližini se nahajajoča njiva bo kočbo zalagala z vedno svežo povrtnino, ne da bi bila kdaj v zadregi pri večjem nenapovedanem obisku. Dom bo na slovesen način izročil svojemu namenu še letošnje leto in to najbrž ob otvoritvi avtomobilske ceste Kostanjevica—Sošice—Karlovec.

Društvo je v preteklem letu izvedlo nekaj skupinskih izletov na Polom. Hotelo je namestiti na vseh večjih krajih na področju Gorjancev kakor tudi na večjih cestnih križiščih in na kolodvorih velike shematične zemljevide za orientacijo in je ta njihova pobuda tudi pri vseh privzetih PD naletela na ugoden odmev. Ker pa so markacije v Gorjancih še zelo pomanjkljive in bi te orientacijske tablice zaradi tega še ne imele zaželenega uspeha, so to zamisel zaenkrat odložili.

Markacisti pod vodstvom agilnega tov. Alojzija Grudna so kljub slabemu vremenu markirali oz. obnovili 8 potov, in sicer: Male Vodenice preko Špiljarjeve

špice do Tisovca; pobožje preko Šutne, Hraštko in Gradaca na Planino; iz Kostanjevice preko Grada, Vodenice in Mirčevega križa k Domu na Polomu; od Doma na Polomu—Pogane Jame—Ječmenišča — na Dom na Polomu; iz Kostanjevice preko Grada, Orehovec k Domu na Polomu; dalje Dom na Polomu—Trdinov vrh; iz Kostanjevice preko Ržišča in Bana na Javorico ter iz Kostanjevice na Rakovnik, kartuzijo Pleterje in Javorico.

Tudi v propagandi niso zaostajali. Skrbeli so za predavanja, da bi pa vzbudili čim večji interes za Gorjance tudi med učečo se mladino, so brezplačno razdelili med vse šolske knjižnice v bližnji okolici lepo vezane Planinske Vestnike in to predvsem one, ki vsebujejo članke o Gorjancih. Od skupnega števila 77 članov ima društvo 29 pionirjev in 3 mladince.

Diskutanti so pohvalili delo odbora, hkrati pa vsi ugotovili, da je planinstvo še vse premalo zasidrano v tem predelu Dolenjske in da je treba domačinom venomer tolažiti, kakšen pomen sploh imajo planinska društva. Tov. Kobe Roman, ki se je udeležil obnove zbornice v imenu PD Novo mesto, je predlagal stalno povezavo med sosednjimi društvi, zlasti v pogledu markacij, in nasvetoval, da bi se čimprej vršil sestanek vseh dolenjskih PD na Polomu, na katerega naj bi povabili tudi PD iz Karlova, Podsuseda, Samobora in Jaske. Dolenjska PD pa naj bi se udeležila proslave osvoboditve Karlova, ki bo dne 27. VII. t. l. Priporočil je čim večjo propagando za Gorjance, zlasti pa še med domačini. Dokler domačini sami ne bodo znali ceniti svojih lepot, bodo te ostale prikrite tudi tujcem. Zanimiva je bila ugotovitev, da velika večina mladine še ni bila nikdar na Gorjancih, medtem ko so ji dobro znani vsi obmorski turistični kraji.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Jankovič Jože.

PD Rateče. Društvo je izvedlo obnovo zbor dne 9. maja t. l., vendar pa šele po dolgem odlašanju — po dveh letih. Udeležba je bila minimalna. Zaradi nedelavnosti društva odhroniki v svojih poročilih niso imeli kaj poročati. Društveno poslovanje je bilo v letu 1953 pasivno za ca. din 27.000.—, v letu 1954, ko je upravljalo kočjo Tamar le nekaj mesecev, je izkazalo izgubo samo ca. din 2.000.—, v prvih štirih mesecih v letošnjem letu pa je zopet izkazalo izgubo ca. din 53.000.—. (Kakor je znano, je zaradi slabega upravljanja postojanke Tamar prišla ta kočja januarja 1954 pod prisilno upravo PZS in jo je šele septembra ali oktobra 1954 prevzelo nazaj v svojo upravo PD Rateče.) Vendar pa se ti podatki ne ujemajo s podatki, ki jih navaja oskrbnik kočje, in bo ta izguba verjetno nekoliko manjša. Poleg tega je društvo toženo za dolg pri KZ Rateče v višini din 148.000.—. Do t. z. zadruge pa ima društvo protizahtevek za 8 m³ lesa in 25 vreč cementa, kar zneso približno enak znesek. Društvo je že mislilo na to, da bi prenehalo z delom, prepustilo kočjo drugemu društvu, članstvo pa bi se vključilo v PD Kranjska gora, vendar pa jim ponos tega ni dopustil. Sklenili so, da bodo v letošnjem in v prihodnjih letih krepkeje poprijeli za delo, dvignili število članstva, ugled društva in renome kočje. Sporazumeli so se, da bo kočja v Tamarju oskrbovana

vsaj do 15. oktobra stalno, finančni uspeh med letom pa bo odločil o tem, kako bo kočja oskrbovana v zimski sezoni.

Dolgoletni in zaslužni društveni predsednik 75-letni tov. Jože Dolinar je bil izvoljen za častnega predsednika, v odbor pa so bili izvoljeni v glavnem mlajši ljudje, med njimi tudi tov. Makše Franc ter tamošnji učitelj.

PD Slov. Bistrica. Letna bilanca tega društva je kar zadovoljiva. Delali so vsi odseki, zlasti pa moramo pohvaliti propagandni in alpinistični odsek, ki so imeli poleg gospodarskega oziroma gradbenega odseka tudi največ uspehov.

Propagandnemu odseku je uspelo dvigniti število članstva od 456 v letu 1953 na 504 v letu 1954. Zasluga za to gre v prvi vrsti tov. Jožici Utenkarjevi, ki je zato tudi od obnove zbornice prejela soglasno priznanje. Društvo ima svoje skupine v Smartnem v Spodnji Polskavi, medtem ko so skupino v Tinju zaradi premajhnega števila članstva ukinili. Skupina Smartno je pridobila na novo 30 članov in šteje danes 36 članov. Zelo prizadevni v tej skupini sta bili tov. Klančar Marija in Miljan-ka Podvrčnik. Planinska skupina v Polskavi šteje 41 članov. Društvo ima 392 moških in 112 ženskih članov, od teh 91 delavcev, 12 kmetov, 224 uslužbencev, 128 učencev osnovnih šol in dijakov, 30 študentov ter 21 ostalih poklicev. Odstotek mladine je vsekakor zadovoljiv in porok za to, da bo društvo tudi v bodoče uspešno vršilo svoje poslanstvo. Razen na svojo postojanko k Trem kraljem skupinskih izletov niso organizirali. Tridesetletnico svojega obstoja so proslavili s planinskim taborom pri Treh kraljih od 22. do 26. julija. Pri tem so tudi podelili 10 najzaslužnejšim in najstarejšim članom lične diplome. Za propagando so postavili v centru mesta in na kolodvoru Črešnjavec 2 m veliko orientacijsko tablo, z vsemi potmi in planinskimi kočami v tem predelu Pohorja. Organizirali so tudi nekaj predavanj, ki so bila dobro obiskana.

Alpinistični odsek je s svojimi 6 člani in 9 pripravniki izvršil med letom 52 plezalnih vzponov, med temi tudi nekaj vzponov 5. težavnostne stopnje. S pomočjo društva, ki je za to prispevalo din 25.000.—, je odsek organiziral na Okrešlju plezalni tabor, ki se ga je udeležilo 8 članov in pripravnikov, tabor pa je trajal 10 dni. Odsek tesno sodeluje z društvom in je svojo pomoč nudil povsod, kjer se je za to pokazala potreba. Velike težave pa ima odsek glede plezalne opreme, saj ima n. pr. še vedno samo eno plezalno vrvo.

Markacijski odsek je zadovoljivo izvršil svojo nalogo. Preglavice pa mu delajo brezvestneži, ki še vedno zbijajo smerne tablice in izsekavajo markacije.

Delo gradbenega oz. gospodarskega odseka pri gradnji nove postojanke, je v preteklem letu nekoliko popustilo in to iz objektivnih razlogov, prepričani pa smo, da bo stavba v letošnjem letu že pokrita. Za to govori predvsem dejstvo, da je celo streho iz aluminija podaril delovni kolektiv Impol v Slov. Bistrici in da je streha že v društvenem skladišču. S posojilom, ki ga je društvo prejelo za letošnje leto od PZS in z lastnimi silami bo društvu gotovo uspelo, da bo zamujeno nadomestilo.

V neposredni bližini zasilne postojanke so na pobudo oskrbnika tov. Vičica zgra-

dili Kekčevco bajto in v njej namestili ležišča z novimi mrežami in žimnicami. Prenočevanje v tej bajtici je kar udobno. Nove mreže so namestili tudi v stari postojanki. Verando so obili z deskami in s tem povzročili, da je postojanka veliko toplejša kot prej. Da pa bodo kapaciteto ležišč še zvišali, bodo uredili nekaj sob tudi še v baraki nad kletjo.

Obisk postojanke je napram letu 1953 skoraj za polovico nazadoval, povečal pa se je finančni promet. Zanimivo je, da je med domačimi obiskovalci obiskalo postojanko tudi nekaj Avstrijcev, Nemcev, Angležev in Holandcev.

Društveni bruto dobiček je znašal v letu 1954 din 750 512.—, po odbitku režije din 429 368 pa še din 321 154.—.

Pd Sežana. Društvo stopa šele v tretje leto svojega življenja in zato ni čudno, če se še vedno nekoliko boji z organizacijskimi težavami. Vkljub temu pa je bilo delavno in je doseglo določene uspehe. Društvo se je veliko ukvarjalo s pripravljalnimi deli za gradnjo koče na Slavniku, ki pa jo je končno sporazumno z društvom in PZS zaradi boljših pogojev, ki jih ima PD Koper, prevzelo to društvo. Pd Sežana bo tudi še v bodoče sodelovalo pri gradnji postojanke in je članstvo na občnem zboru obljubilo, da bo vsak opravil pri tej gradnji vsaj 16 prostovoljnih delovnih ur. Za gradnjo koče na Slavniku je društvo dobilo v svojem proračunu za leto 1955 podporo din 171 000.—.

Društvo je v preteklem letu izgubilo nekaj članov, žalostna pa je ugotovitev, da vključuje v svoje vrste le 5 mladincev in nobenega pionirja. Stopiti bo moralo v tesnejše stike s tamošnjimi vzgojitelji in pritegniti mladino k planinstvu. Pristopiti bo moralo tudi čimprej k ustanovitvi planinskih skupin v Komnu, Stanjelu, Divači in Kozini ter v večjih podjetjih, kar je bilo sklenjeno že na lanskoletnem občnem zboru.

Skupinski izleti so se vršili na Slavnik, Vremščico, Trstelj in na Nanos, manjše skupine pa so se podale tudi v Julijske in Kamniške Alpe. Na vrhu Slavnika so že ponovno namestili spominsko knjigo, ker je prejšnja skrinjico razbila strela. Sedaj so si pomagali tako, da so namestili zasloni strelodod. Enake težave imajo tudi na Vremščici. Vpisno knjigo in stampljko bodo namestili tudi na vrhu Razsušice. Markacijski odsek je obnovil markacije na poti Herpelje—Slavnik, Materija—Slavnik, Skadansčina, Markovščina, Podgorje—Slavnik, Vreme—Vremščica, na novo pa je bila markirana pot (nova varianta) Podgorje—Slavnik, dalje Slavnik—Razušica (Glavačurka) 1084 m in Vodice—Jelovica—Podgorje. Nova varianta Podgorje—Slavnik se odcepi od stare takoj pri znamenju ob poti Podgorje—Vodice na desno in gre vse do roba po gozdu in v prijetni senči. Je krajša od stare poti in tudi ne tako utrudljiva. V vaseh Jelovica in Vodice sta gostilni, v katerih je mogoče tudi prenočiti.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Avgust Drnovšek, ki je že doslej pokazal veliko zanimanje za planinstvo in za to žrtvoval ves svoj pičlo odmerjeni prosti čas.

PD Bovec. Društvo je v preteklem letu vidno napredovalo. Uspelo mu je zvišati

število članstva, zlasti pa vključiti v svoje vrste več mladine, saj ima v svojih vrstah že 58 dijakov in 10 članov delavne mladine, skupaj torej 68 mladincev. Ljubezni in veselje do planin med šolsko mladino je znala vzbuditi predvsem tov. Sozjo Zdenka, tamkajšnja učiteljica in agilna društvena delavka, ki prav vzorno vodi pionirski odsek. Organizirali so 6 mladinskih izletov, katerih se je udeležilo 159 mladincev. Poleg mladinskih so organizirali tudi še 7 članskih skupinskih izletov, ki so bili vsi prav dobro obiskani. Število naročnikov na Planinski Vestnik sicer niso zvišali, pač pa so marsikoga prepričali, da je ostal še nadalje naročnik na revijo, če jo je hotel iz tega ali onega razloga odpovedati. Tajniške posle je z veliko vnemo vzgledno opravljala tov. Gizela Smielowsky, ki pa je prav pridno pomagala tudi pri delu drugih odsekov, zlasti v knjigovodstvu in v upravi njihovih postojank.

Društvo upravlja dve planinski postojanki, t. j. kočo Zlatorog v Trenti in kočo Petra Skalarja pod Kaninom. Obe sta kljub največji štednji letno sezono zaključili z malim primanjkljajem: prva z manjkom din 5056.—, druga din 9996.—. Izguba se je krila z dotacijo din 50 000.— OLO Tolmin in darilom din 20 000.— PD Jesenice ter z odpisom dolga KZ Bovec v znesku din 12 267.—, tako da je končno društveno poslovanje izkazalo še nekaj dobička. Kočo Zlatorog v Trenti je v preteklem letu obiskalo le 2435, nočitev pa je imela samo 1196, kar je za 400 manj od prejšnjega leta. Znatno se je zvišala tudi režija. Da ni postojanka zašla še v večji primanjkljaj, je velika zasluga tudi oskrbnika in njegove družine, kar je v svojem poročilu poudarila tudi tajnica tov. Gizela Smielowsky. V Zlatorogu so izvršili razne nujne adaptacije, tako da je kočica sedaj popolnoma v redu in prikopna planinska postojanka.

Velike težave pa imajo s kočjo Petra Skalarja pod Kaninom, ki jo je zaradi obmejnih razmer obiskalo le 178 obiskovalcev. Ker je obisk koče in Kanina zvezan z dovolilnico notranje uprave, in prihaja semkaj le malo planincev, se društvo ne izplača kočo stalno oskrbovati. Kočo oskrbuje ob sobotah in nedeljah tov. Kravanja Franco-Zajc, ki je tudi veliko doprinesel, da ni kočica izkazala še večjega deficita. Znosil je vsa drva na svojih ramah, prav tako tudi vso hrano zase in marsikaj za utrujenega planinca iz Bovec na Kanin, vendar pa ni za to nikdar predložil računa. Zares škoda za to lepo kočjo, ki je vedno tako osamljena, četudi ima vse pogoje za svoj razvoj, saj so tu v spomladanskih mesecih tako idealna smučišča kot maiokje v Sloveniji.

Težišče društvenega dela pa bo v letošnjem letu preneseno na Mangrt, kjer je društvo že lansko leto pričelo z gradnjo nove koče. Postavili so že lesenjašak za delavce in material ter pripravili pesek in gramoz, nato pa so morali z deli prekiniti, ker se OLO Tolmin ni strinjal s predloženimi načrti.

Imena Ostan Miran, Ostan Boris, Jonke Ciril, Smielowsky Gizela, Sozjo Zdenka, Jože Mrakič, Emil Kravanja, Ciril Komac, Joško Repič, Breginc Peter in še mnoga druga so nam zadosno jamstvo, da bo društvo uspevalo tudi v bodoče. I. R.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Dr. Karl Herrligkofer: **Nanga Parbat 1953.** Mit 84 Abbildungen und 9 Vierbildtafeln. J. F. Lehmanns Verlag München 1954.

Maja 1953 so se Angleži povzpeli na Everest in ta vzpon je močno odjeknil po vsem svetu. Pičlega pol leta kasneje je že izšla Huntova knjiga o vzponu in je bila prevedena v številne jezike, med drugimi tudi v hrvaščino. Celo Slovenci smo brali v »Poletu« v nadaljevanjih izvlečke iz knjige, izdaje celotnega dela pa nismo zmogli. V senci te angleške zmage je planila v svet novica, da so se tudi nemški in avstrijski plezalci povzpeli na Nanga Parbat. Novica je vsaj v alpinističnih krogih dobila širok odmev. Zanimanje za odpravo je naraščalo, ko se je razvedelo, da je bil vzpon izveden brez kisika, da je bil na vrhu samo Hermann Buhl, ki je prehodil zadnji dan sam 1300 m višinske razlike do vrha itd. Močan odmev je imel tudi nelepi epilog odprave, ko so se nesoglasja reševala pred sodiščem in se še niso dokončno rešila, dokler ni čas milostno že v sodanosti ublažil najhujših ostrin.

Tudi vodja avstrijsko-nemške odprave dr. Karl Herrligkofer je napisal o odpravi zajetno, z znanstvenim dodatkom skoraj 200 strani obsegajoče delo. Knjiga je izšla januarja 1954, torej le nekaj mesecev po vzponu in je učinkovala kot prava senzacija. Že v uvodu beremo, da knjigo že prevajajo v angleški, francoski, italijanski, španski in norveški jezik, in vsaj v Angliji je naletela knjiga na ugoden sprejem. Čas je, da se tudi Slovenci, vsaj po tej recenziji v Planinskem Vestniku seznanimo po enem letu s tem delom, saj ni upati, da bi ga kljub zelo ugodnim pogojem založbe dobili v slovenskem prevodu.

O pripravah in poteku odprave pripoveduje avtor na 155-tih straneh knjige. Vsaj za prvi del je značilno, da govori več o preteklosti in o žrtvah prejšnjih odprav kot o živih

udeležencih sedanje odprave. Na prvi strani je slika Willyja Merkla, ki je Herrligkoferjev brat. Njegovemu spominu je bila posvečena tudi vsa odprava.

Herrligkofer ni imel pri pisanju pisateljskih ambicij in se ni poglobljajal v duševno življenje udeležencev. Pustil je torej neizkoriščene številne možnosti, da dvigne literarno ceno knjige. Zatekel se je k reportažnemu načinu podajanja, pri katerem psihološke potankosti in druge obrobne stvari niso važne. Le pomembnost dogajanja navdihne pripovedovalca in mu položi več dinamike in prizadevnosti v pero. Temu reportažnemu in nekako poslovnemu načinu podajanja ustreza tudi razdelitev knjige na poglavja, idejno neenotna in nepovezana. Po raznih posvetilih in uvodu sledi kratko poglavje o pripravah, zaključeno s suhim seznamom udeležencev in historiat dosedanjih poizkusov. Naslednja poglavja pripovedujejo o potovanju od Münchena do Gilgita, o poti do vznožja gore, o aklimatizaciji in o prvem poizkusu. Na teh straneh je govora o gospodarskih problemih Pakistana, o velikih zneskih rupij, ki jih je prihranil Herrligkofer pri carini z raznimi obiski visokih osebnosti in z različnimi intervencijami itd. Skratka — ta del je zelo povprečen in nezanimiv in takih tipično nemških in včasih že nadtutih opisov smo brali že precej v različnih nemških potopisih, ki so bili tudi Herrligkoferju vzgled ali pa vsaj šablona.

Prvi nemški poizkus ni uspel in nastopilo je slabo vreme. Opis tega prvega obdobja, ko se je odprava nahajala pod goro in postavljala posamezna taborišča in je imela številne težave z nosači iz plemena Hunza, je prav tako vsebinsko razbit in nedramatičen. Med posameznimi udeleženci odprave so bila trenja, ki imajo svoj odmev tudi v knjigi; govora je o tehnični opremljenosti odprave, kar naravnost

ubija dinamiko dogajanja in na neki sliki si udeleženci prav po nemško sentimentalno prisegajo tovarištvu, kar je privlačeno za lase. Tega druge odprave niso delale, a se tudi po nobeni odpravi udeleženci niso tako sprli med seboj kot po tej.

Dogajanje pa nenadoma steče s polno paro in postane nadvse napeto, ko nenadoma nastopi obdobje lepega vremena in se Hermann Buhl s tovarišem poda na pot proti vrhnjemu taborišču in po nesporazumu s tovarišem v šotoru naslednji dan sam na pot proti vrhu. Buhlova zmaga je edinstveno dejanje v zgodovini alpinizma in ga je mogoč izvesti le fenomenalen plezalec, a še ta ne bi uspel, če mu ne bi stala ob strani sreča in naključje. Tako trdi v knjigi Herrligkofer in tudi bralec sam ima občutje, da se pred njim razvija edinstveno dejanje. Po tem magistralu se dejanje presenetljivo naglo zaključí in zastor pade po veliki predstavi na Nanga Parbatu.

V knjigi pa sledita še dve kratki poglavji, ki sta obe enako nepotrebni. V prvem je govora o izkušnjah odprave, ki se tičejo v glavnem le malenkostnih nedostakov na opremi, naslov zadnjega poglavja pa je: »O nerazveseljivem potem«. Vnašanje posrtrskih dejanj, ki ne pospešujejo dinamike pripovedovanja, ves čas škodi delu in gotovo bi bil avtor marsikaj opustil, če bi bil pisal svojo knjigo v miru in v daljšem časovnem obdobju po vzponu. Tako pa s svojimi navidez objektivnimi in zadržanimi izjavami le vzbuja v bralcu vtis svoje prizadetosti v sporu.

Jezik v delu ni izbrusen. Čutimo, da avtor ni pazil na jezik. Knjiga je pisana v stilu poslovnega pisma in nekateri angleški ali pa mogoče celo ameriški izrazi v nemškem tekstu le še podčrtujejo internacionalni značaj poslovanja na zapadu.

Kljub vsem navedenim nedostatom je knjiga izvrstno informativno in zaradi prodanih avtorskih pravic verjetno tudi edino originalno in izčrпно delo o vzponu na Nanga Parbat. Knjiga tudi ni brez dobrih strani in je že zaradi svoje vsebine eno najznačilnejših evropskih alpinističnih del. Zato bi bilo želeči, da jo tudi naši bralci dobe vsaj v skrajšanem slovenskem prevodu.

J. B.

Kratek povzetek vsebine: Prvi poizkus vzpona na Nanga Parbat je izvršil že leta 1895 Anglež A. F. Mummery, a je s svojima nosačema brez sledu izginil na gori. Prva nemška odprava pod vodstvom Willyja Merkla leta 1932 je bila neuspešna. Pri naslednji odpravi leta 1934 je zalotil plezalca v vrhnjem predelu gore nov sneg in le Peter Aschenbrenner in Ervin Schneider sta se rešila iz tega pekla. Plezalci Wieland, Merkl, Weizenbach in dva šerpa so umrli od izčrpanosti in šele čez nekaj let so prišli do njihovih trupel. Leta 1937 se je v noči od 14. na 15. junij utrgal na pobočju Nanga Parbata ogromen plaz in pokopal pod seboj vse taborišče, v katerem je bilo sedem nemških plezalcev in devet šerp. Odprava leta 1938 je bila zopet neuspešna, leta 1939 pa je izbruhnila druga svetovna vojna in nemške plezalce so internirali v Indiji. Leta 1950 so brez sledu izginili na gori v snežnem viharju trije Angleži, ko so se skušali povzpeti na vrh.

Nemško-avstrijska odprava leta 1953 je potovala preko Sredozemskega in Arabskega morja v Pakistan in preko Karačija v Gilgit. Tehnični vodja je bil Peter Aschenbrenner, sodelovali so poleg ostalih mladi münchenski ekstremiti: Köllensperger, Kempfner in Bitterling ter avstrijska dvojica Rainer-Buhl. Prve tedne so imeli plezalci težave v vremenu, v nosači in s postavljanjem taborišč. Resno je zbolel Kuno Rainer. Prišel je padati nov sneg in kazalo je, da je že nastopilo obdobje inosuma. Odprava je že izgubljala upanje na uspeh. 30. junija pa se je vreme nenadoma spremenilo. Nastopilo je obdobje žudovitega sončnega vremena, ki je trajalo brez prestanka 13 dni. Drugega julija zvečer sta prenočila v najvišjem taborišču, v višini 6900 m pod Srebrnim sedlom Hermann Buhl in Otto Kempfner. Naslednji dan je Buhl ob treh zjutraj zapustil šotor in odšel proti vrhu, kasneje za njim tudi Kempfner. Vendar se je pri Kempfnerju kmalu pojavila izčrpanost in razdalja med plezalcema se je na snežni ploskvi večala. Dopoldne se je Kempfner obrnil in tako je Buhl ostal sam na poti proti vrhu. Do višine 7500 m je napredoval zelo dobro. Kasneje ga je ovirala višina in je pozno popoldne prišel do skrbine pod prvim vrhom, kjer je pustil nahrbtnik s spalno vrečo in z brašnom ter z opremo, misleč, da se vrne do večera. Zaužil je tablete pervitina, ki so mobilizirale njegove moči in po napornem in tehnično zahtevnem plezanju je dospel Buhl dne tretjega julija 1953 ob sedmih zvečer sam na 8125 m visoki vrh Nanga Parbata. Izčrpan in brez globljih občutkov je ostal na vrhu četr ure, fotografiral in pustil v snegu cepin s pakistansko zastavo. Na povratku ga je na ostrem grebenu dotekla noč in nepripravljen je moral bivakirati stoje, opt na smučarske palice v višini skoraj 8000 m. Noč je bila mirna in luna je sijala z neba. Noge so mu otrpnile in postale brezčutne, a tablete padutina so ga obvarovale hujših ozebin. Naslednje jutro je izplezal do nahrbtnika in se nato izčrpan prebijal do taboriščev. Zaužil je znova pervitin. V živčnih blodnjah se mu je dozdevalo, da ga kličejo tovariši in hite proti njemu, a so bile le posamezne skale na snežnem pobočju. Šele zvečer, po šesti uri je prispel, do skrajnosti izčr-

pan, do svojih tovarišev Friuensbergerja in Ertla, ki sta v višini nad 7000 m odkrivala spominsko ploščo za žrtvami iz leta 1934. Ta sta ga naslednji dan spravila v glavno taborišče, od koder se je vsa odprava z velikim triumfom vrnila skozi Pakistan v domovino. J. B.

Angleška literatura o Everestu se še nadalje izpopolnjuje. Po knjigah Johna Hunta in Wilfrida Noyca (South Col) o uspešni odpravi, so ponatirnili Angleži še švicarsko knjigo fotografij z neuspelega švicarskega poizkusa leta 1952. Knjiga pod naslovom »Everest« ima le 44 strani uvoda, vsebuje pa 150 fotografij in več slik ter zemljevidov. »Te številne slike nas seznanjajo skoraj s slehernim metrom poti od Katmanduja pa do vrha,« je zapisala o knjigi kritika. Sedaj, ko je vrh Everest zavzet in je bila javnost zadostno obveščena o poteku odprave, se je spomnil Howard Marshall tudi prejšnjih poizkusov na severni strani in je združil na kratko vse napore predvojnih odprav, ki so bile temelj uspeha v letu 1953, v knjigi pod naslovom »Men against Everest«. Knjiga ima le 64 strani teksta, poleg tega pa tudi 27 fotografij s severne strani, ki so dragocene v primerjavi s slikami z juga, od koder je bil izvršen vzpon. J. B.

Borba za knjigo Nanga Parbat 1953. Spor med člani posrečene ekspedicije je zbudil v alpinističnem svetu veliko zanimanje in še večje začudenje in obžalovanje. Kazalo je, da je spor poravnan; ob izdaji knjige je pa zopet izbruhnil v prvotni jakosti.

Glavna akterja spora sta vodja ekspedicije dr. Herrligkofer in Hermann Buhl, ki trdi, da je knjiga o Nanga Parbat od kraja do konca zlagana in pomeni popolno zavijanje dejstev. Dr. Herrligkofer in založba sta dosegla pri sodišču izdajo začasne odredbe z dne 15. II. 1954, s katero se Buhlu pod pretnjo denarne globe neomejene višine ali pripora do 6 mesecev prepoveduje govorjenje, da bi bila vsebina knjige zlagana. Sporni predmet se je ocenil na 5000 DM.

Hermann Buhl je zoper izdajo začasne odredbe vložil po svojem odvetniku upor, zahteval razpis ustne razprave in predlagal, da se zasljišijo razne priče (der Bergkamerad, št. 12 z dne 6. III. 1954).

Hermann Buhl je hkrati sporočil »Münchener Abendzeitung«, da za in-

tervju »Vendar enkrat resnica o Nanga Parbat« ne zahteva honorarja. -c

Sbirka smučarsko-planinarskih kart (1) — Kopaonik. Izdaje »Sportska knjiga«. Izrada in reprodukcija »Geokarta« Beograd b. I. Format 11,5 × 17,5. V cirilici, din 50.—

Delce obstoji iz omota: naslovena stran nosi lik Kopaonika s planinsko zasneženo kočjo. Slika je lična, prikupna in vabi v nakup priložne karte. Druga stran ima potrebno informativno gradivo o Kopaoniku: splošni opis gorovja, prihodi z železnico, planinske in smučarske postojanke, pristop k postojankam, eno- in večdnevni izleti. Za splošno informacijo kar dovolj; na tretjo stran je prilepljena lepo izdelana zložljiva karta v 4 barvah v merilu 1:75 000 v velikosti 38 × 32 cm; 4. stran ima instruktivno skico celokupnega ozemlja Kopaonika zaradi potrebne orientacije; začrtano je, kje leži odsek, ki ga predstavlja karta.

Beremo, da so podobne karte v pripravi: Sar planina, Korab, Prokletije, Durmitor, Jahorina in Bjelašnica.

Na karti so narisane plastično planinske postojanke: v središču planinski dom v Krstu, v njegovi bližini smučarski dom, zavetišče »Glog«, smučarsko zavetišče »Zvezda«.

Kdor se bo podal kot turist ali planinec v to gorovje, mu bo lična karta v nahrbtniku, ki je dosti pregledna, dobro služila. -c

Mazama — Portland, Oregon, USA, 1954. — Zbornik istoimenskega ameriškega planinskega kluba, ki si je nadel ime po neki divji kozi in ki v svoje vrste članov ne sprejema kar na čez (o tem smo že lani poročali), vsebuje za leto 1954 mnogo zanimivega. Iz obširnih društvenih poročil za prešlo poslovno leto se lahko posnamo, da sledi smernicam ostalih ameriških planinskih klubov: Zelo malo ali skoraj nič se ne posveča pozornosti planinskim zgradbam (pri nas velja nasprotno). Te nadomešča vsakoletni outing v odročnih gorskih pokrajinah, od koder se vršijo izleti na okoliške vrhove, in campingi. Z vso vnemo delajo različni odseki: Plezalni s šolo ob ledeniku Eliot, izletniški, smučarski z obširnim smučarskim izletnim programom, reševalni, ob številu natančnih 999 članov. Za tako

število pa je izvršeno delo zelo obsežno.

Boj za varstvo narave postaja kljub obsežnosti teritorija tudi v Ameriki vedno oostrejši. Tako se vprašuje članek Ali moremo obdržati našo dediščino divjine in poudarja, da je bila že s kongresnim aktom iz leta 1872 podana pravna osnova ne samo za ustanovitev slovitnega Yellowstone Parka, temveč tudi za druge, leta 1916 pa National Park Service — varstvena policija. Pa nakljub vsem zakoni-tim predpisom se je društvo v zvezi z drugimi moralo boriti zoper umetne zajezitve v Dinosaur National Monumentu, zoper izsekavanje v Olympic National Parku, zoper tramvaj iz Paradise Valley v Camp Muir in drugod. Interesi zagovornikov neokrnjene narave se pogosto križajo z onimi gozdnih uprav, kajti najgloblja vrednost teh parkov je, »da skrbijo za svetišče, kjer sledi življenje rastlin, grmičevja, drevja, ptic, žuželk in vseh drugih vrst živali njihovemu vzoru in kot le mogoče nemoteno od človeških raziskavanj, preučevanj in zabav«. V članku Nova zlata doba planinstva pravi avtor, da je bila prav tako v Alpah v letih 1850 do 1865 (Whymper na Matterhornu) zaključena, čemur so sledili pač prvenstveni vzponi v Andah, v Afriki 1889 (Kilimandžaro) in v ZD v Aljaski 1913 (Mt. Mc. Kinley), a z Everestom in drugimi nedoseženimi osemtisočaki vstaja nova zlata doba. Zanimivo je, da avtor za osemtisočak dosledno rabi nemški izraz Achttausender. V članku Kamera v planinah niti za nas ni povedanega nič novega, poročilo o gibanju ledenikov v ZDA pa trdi, da so odraz splošno slabega vremena leta 1934 in da niso nazadovali, pač pa se raztegnili. V oblake poglej, pravi drug član-kar, pa boš vedel vreme naprej.

Od opisov tur pridejo v poštev članki iz Sier (Mt. Merriam, Mt. Darwin, Hermit), Fred D. Ayres popelje bralca na Chopicalqui (21 000 č.) v Andah centralnega Peruja, ki je bil dosežen samo enkrat prej, in sicer 1932 od ekspedicije AV. V članku Planinske počitnice pa pripoveduje Earl R. Meissner, kaj si je s pomočjo aeroplana, avtomobila, vzpenjač, kope

vodnikov in šopov dolarjev lahko v Evropi privoščiti: Grossglockner, jodlanje v penzionu v Heiligenblutu, Rifugio Longeres nad jezerom Misurino (na Zinne ni šel), z žičnico v Rif. Gardecca v Rosengartenu, v Pontresino, St. Moritz in v Zermatt. Ker pa je na Matterhorn padel nov sneg, je skočil na M. Roso, se vrnil nato pod Matterhorn, z dvema vodnikoma splezal nanj, kar obširneje popisuje. Končal je svoje ture z Jungfrauochom in Simmelistockom — vse to v času od 14. avgusta do 5. septembra.

Kot posebnost priobčuje zbornik poleg drugih lepih slik posnetek vrha K 2, napravljen leta 1909 od Italijana Vittoria Selle ob priliki ekspedicije vojvode Abruškega, s podpisi udeležencev italijanske odprave 1955, ki je dosegla vrh. Sella je bil odličen planinski fotograf, znan po odpravi na Kavkaz. Priobčena slika je taka, kakor da je bila napravljena včeraj, ne pa s primitivnim materialom pred skoraj 50 leti.

Dr. Pr.

Fritz Lense: Naturschutzdienst der Bergwacht - München 1954. Knjižica, izdana v zbirki knjižnice Gorske straže, prinaša poleg slik in kratkih opisov na Bavarskem brezpogojno in pogojno zaščitene rastlin, predpise o varstvu narave sploh in pa navodila za Gorsko stražo. Vrhovno organizacijsko mesto je ministrstvo za notranje zadeve, prvo stopnjo pa tvori najnižja upravna edinica (Landratsamt). Na vsch teh mestih pa obstajajo sosveti strokovnjakov za vse vrste varstva narave in Gorske straže, poleg tega pa tudi privatna društva, med njimi tudi planinska društva. Gorska straža je torej tam le del širše organizacije v varstvo narave (varstvo gozdov, rastlinstva, živalstva, pokrajinske slike, oseb. lastnine in kontrola prodajaln). — Navodila za Gorsko stražo zahtevajo vljudno vedenje napram roparjem, če ti niso surovi, priporoča v prvi vrsti opomin in poduk in ovadbo šele v primeru renitence ali večjega plena. Poudariti je treba, da uredba izrecno prepoveduje trganje vsakega, tudi najmanjšega števila primerkov brezpogojno zaščitene flore »za spomin«, kar se pri nas tolerira v nasprotju z našimi predpisi. Dr. Pr.

PLANINCI, PRISPEVAJTE V SKLAD ZA »ZLATOROG«!

RAZGLED PO SVETU

ÖGV (Österreichischer Gebirgsverein) je, kakor smo že poročali, s 15 000 člani, s 25 kočami in 65-letnim izročilom stopil v Alpenverein, v katerem je bil že tudi v dobi od 1931 do 1945. Ta vključitev ni šla brez incidentov. Tako je dunajski Touristenklub sprožil zoper sekcijo ÖGV v Linzu hudo pravdo zaradi prestopa v AV. Linška sekcija je na svojem občnem zboru sklenila, da ne bo nikoli več vzpostavila stikov s Touristenklubom, tudi če bi se ta odločil, da vstopi v AV.

Panevropski planinski kongres se obeta še letos in bo baje v Grodenu. Organizacijski komite se je ustanovil.

Društvo za raziskovanje jam se je lani ustanovilo v Münchenu z nalogo, da razišče kraške pojave v Bavarskih Alpah od Allgäu do Berchtesgadena, jih turistično in znanstveno obdela in se zato obrača na geologe, geografе, hidrologe, meteorologe, zoologe, botanike, paleontologe, antropologe, zgodovinarje, etnologue in ekonomiste, da društvu s svojim delom pomagajo.

Franz Nieberl, ki ga imenujejo »Kaiserpapst« (Kaiserski papež) in je znan po svojih turah in spisih, je star 80 let. V Wilder Kaiser ima nekaj prvenstvenih tur (severno steno Kleine Halt, zahodno steno Totenkirchla, Nieberlov kamin), plezal je severno steno Kaltwasserkarspitze, Bettelwurfa in Kirhdacha, Tribulaun (Pflerscher), severno steno Poliškega Spika (Montaž), Marltov greben v Ortlerju, Campanile di Val Montanaia, bil na 56 štiritisočakah, prehodil korzikanske gore, Pireneje, bil na mnogih vrhovih v Srbiji in Makedoniji. Imenujejo ga tudi apostola turizma. Pred dvema letoma je bil dvaindevetdesetih na Totenkirchlu in stodvajsetih na Scheffauerju.

Observatorij na Somblicku v višini 3106 m je najvišji observatorij v Avstriji, ki ga je l. 1806 zgradilo Dunajsko meteorološko društvo s sode-

lovanjem DuÖAV. Do l. 1938 se je vzdrževal s privatnimi podporami, z udnino in podporo Društva cesarja Viljema. Po l. 1938 so z veliko težavo zbirali letnih 50 000 šilingov, ki so za vzdrževanje potrebni. Šolska mladina je zbrala osnovno vsoto za gradnjo tovarne žičnice, društvo Somblick pa je začelo izdajati planinsko-znanstveni list »Somblick«, da bi z njim nabiralna akcija še bolj uspevala.

Za varstvo prirode je izdal DAV po dvodnevnih posvetovanih resolucijo o žičnicah in vzpenjačah, v kateri pravi, da je v zadnjih letih že večkrat svaril, naj se gradnja teh objektov zavira. Vendar je kljub temu v nemških Alpah že 41 žičnic, pri čemer niso vštetu smučarski lifti, v delu pa je še cela vrsta novih. DAV je proti žičnicam ne samo zato, ker so gore poslednji otok osebne svobode, osrečujoče prirodne lepote in tihote, marveč tudi iz gospodarskih razlogov, kajti tehnizacija gora bo uničila njihovo turistično vrednost. Mednarodna komisija za Alpe v Innsbrucku pa je izdala navodila, kako naj se planinska društva pobrigajo za snago v gorah, da ne bo okoli koč in potov polno odpadkov, kako naj skrbе za odvajanje fekalij po kočah itd.

Nove žičnice vsepovsod — v Švici so z njimi odprli nov smučarski paradiž Pardiell na Piz Sol nad Ragazom (severovzhodna Švica). Zgradili so moderno žičnico z gondolami in smučarski lift v višino 2222 m, od koder drže spusti na vse strani. Pri Luzernu je začela delati najdaljša žičnica v Evropi. Žičnica gre iz Kriensa po lepem smučkem svetu na 1415 m v severnem pobočju Pilatusa. Žičnica ima gondole (sistem Wallmannsberger, Salzburg—München), je dolga 4940 m in v pol ure premaga 900 m višinske razlike, v eni uri pa prevozi v obe smeri po 400 oseb. Pri St. Moritzu je žičnica zavzela Piz Nair (3025 m) iz dolinske postaje Corviglia (2489 m). S

tega vrha se bodo smučarji lahko posluževali severnih strani smučkega sveta okoli St. Moritza, kjer se drži dober sneg še v pozni spomladi.

Vzroki nesreč so po statistikah varovalnih družb zelo različni, vendar odpade 78 % nesreč na pomanjkljivo opremo in neizkušenost, samo 12 % nesreč povzročijo naravne katastrofe, 10 % pa organske bolezni. Tirolski filmski producent E. Wieser je zato izdelal film »Klic gora«, ki nazorno kaže, kakšne nevarnosti preže na planinca in gornika. Pri filmu so sodelovali znani avstrijski planinski pisatelji in gorski vodniki.

Zenevska sekcija SAC, ki ima 40 000 udov in je največja sekcija v Švici, je bila ustanovljena l. 1865. Takrat se je zbralo 14 planincev okoli generala Dufourja in ustanovilo deseto sekcijo SAC. Letos torej praznujejo v Ženevi 90-letnico.

Za zaščito gozda so v Avstriji ustanovili poleg vseh oblasti, ki morajo skrbeti za gozdno gospodarstvo, tudi posebno društvo. Gozdovi pokrivajo v Avstriji 37 % površine in se po mnenju avstrijskih gozdarjev preveč izkoriščajo. Od l. 1945 so posekali 9 milijonov kubikov. Dr. Hosch je izračunal, da to pomeni vsako sekundo en kubik. Društvo bo skušalo navajati gozdne posestnike k umnemu gozdnemu gospodarstvu (borilo se bo proti izsekavanju planinskih gozdov, proti prehudi trebilni sečnji itd., proti podolžni sečnji, sploh proti brezglavi eksploataciji gozdov v višjih legah), da zaščiti ta nepogrešljivi kapital za narodno gospodarstvo, neobhodno potreben za celo vrsto gospodarskih panog, za lepote pokrajine, za turizem itd.

Ekspedicija dr. Tichyja na Čo-oju je v Avstriji povzročila veliko navdušenje. Geografska družba, ki bo prihodnje leto praznovala 100-letnico, je dr. Tichyja imenovala za častnega uda. Slavnostni govornik dr. G. Göttinger je v tej »žepni« ekspediciji slavil tipični avstrijski idealizem in požrtvovalnost in skromnost po izvršenem uspehu. Dr. Tichy je dobil tudi Rennerjevo medaljo na slavnostni seji občinskega sveta mesta Dunaja. Dr. Tichy je imel svoje prvo predavanje o Čo-oju pred delavci tekstilne tovarne v Bad Vöslau in je v njem slavil sposobnosti avstrijskega delavca, ki

je s svojim kvalitetnim delom zaščitil ekspedicijo pred himalajskim mrzom.

Japonski alpski klub je stopil v stike z ÖAV in obnovil prijateljstvo, ki je oživelo že l. 1905. Izmenjavali bodo letne publikacije, eden od japonskih alpinistov, ki so se poskušali na 8125 m visokem Manasluju v Himalaji, pa se je udeležil tečaja ÖAV, ki ga je vodil Wastl Mariner.

Rjavi alpski medved (*Ursus arctos arctos L.*) živi baje samo še v Italiji v zapadnem Trentinu (Brenta in Adamello). Abruški medved (*Ursus arctos marsicanus Altobelli*) je spet druga vrsta. Trentinski medved je sicer zaščiten, vendar izumira, saj teh živali ni več kot 20 do 24. Število se je zelo zmanjšalo med vojno, po vojni pa je iz Trentina bežal zaradi velikih hidrotehničnih del, še bolj pa zaradi izsekavanja planinskih gozdov, v nižjih predelih pa izsekavanja leščevja, ki ga ima medved zelo rad. Zaradi majhnega števila povzročajo krvno sorodstvo degeneracijo (pred 10 leti je sled merila 25–27 cm, zdaj komaj 18–20 cm, teža je padla na povprečno en kvintal). Zato so vzbudile nekaj upanja novice, da se je balkanski medved pojavil v koroških gorah. Ni pa gotovo, da se bo trentinski medved, ki se raje giblje proti Švici, srečal z balkanskim. Te novice so za nas mikavne še zato, ker imamo zdaj že drugo leto v gosteh krvočnega kosmatinca v Zg. Savinjski dolini, ki bi se ga kmetje radi odkrižali, ščitijo pa ga lovci in notranja uprava.

Letošnjo spomlad so sledove medveda opazili v Robanovem kotu, kjer je hotel vdreti v ovčji hlev na Travniku, dalje na Klemenškovi planini, kjer se je pri belem dnevu mudil na poti, in med Logarjem in Plestjem, kjer ga je v rani jutranji uri videla nedaleč od poti sprehajalka. Spomladi, ko je po gozdovih ležal še sneg, je mrcina ugrabil nekaj ovac, v poletnih mesecih pa ni bilo slišati kaj podobnega. Vsekakor je medved za te kraje nekaj, kar se ni pojavilo že več desetletij.

Število težjih fraktur pri smučarskih nesrečah se množi. Dr. Rudolf Campell iz Pontresine piše, da komplicirane zlome povzročajo moderne smučke vezi, ki nogo preveč uklenejo. »Današnja smučka tehnika je vedno

bolj tehnika za dirkališča (piste), za pripravljene strmine. Z njo razvijamo enostranski, na rekord in demonstracijo usmerjen šport, ki nima skoraj nobene zveze z naravnim smuškim gibanjem. Tak razvoj terja nek popravek ali vsaj dopolnitev. Vedno večja brzina, enostranskost, pretiran naklon telesa, toge vezi, vse to res izboljšuje rezultate, povečuje pa tudi nevarnost, posebno če drvečega smuškega dirkača vrže s piste v neobdelani sneg. Številnost zlomov pri dobrih smučarjih ni naključnega značaja, marveč posledica oficialne tehnike in mehaničnih čintiljev.

S tem ni rečeno, da bomo pridigali zoper današnjo tehniko, ki je omogočila današnjo brzino in lepoto smuškega spusta po smuški pisti, obdani od gledalcev. Ne! Pač pa se morajo smuški tečajniki naučiti, kako obvladati sleherni sneg, obvladati turno smučanje in mnogo hoditi navkreber (pri nas ni vzpenjač, zato še ni bojazni, da bi hoje navkreber ne bilo dovolj). Turno smučanje je tudi notranja, vsebinska zveza s planinstvom, je pravzaprav del planinstva. Treba bo gledati tudi na kako manj nevarno vezavo pri smučeh ali pa deliti smučarje na dirkalne »leve« in na turne »popotnike«.

Kondenzirano sladko mleko je še vedno izredno pomembno hranivo za daljše ture, čeprav so nekateri mnenja, da pri kondenziranju izgubi hranilno vrednost. Moderni načini kondenziranja pa omogočajo, da mleko obdrži tudi občutljivi vitamin C, proteine pa celo v izredno lahko prebavljivi obliki.

Reševalno službo na smučarskih dirkališčih so vpeljali tudi v Švici. Udje te družbe nosijo vetrovke kričeče oranžne barve.

Delo za planinski muzej se zadnje čase pri nas spet poživlja. Res bi bilo prav, da se ta prepotrebna nazorna ilustracija razvoja našega gorohodstva in odkrivanja naših gora oživo-tvori. Lep zgled bi si letos lahko ogledali v Ženevi, kjer prireja SAC razstavo »Osvajanje Alp«, razstavo, ki so jo podprli ženevski umetnostni muzej, knjižnica z rokopisi, fizikalni inštitut, deželna topografija, Planinski muzej, zermattske muzej in mnogi privatniki. Razstava obsega doku-

mente, spomine in predmete od Hal-lerja in de Saussurea do večerajšnjih junakov s Himalaje, dalje planinsko slikarstvo (Calame, Diday, Hodler, Albert Gos), znanstvene instrumente, ki so jih uporabljali v Alpah zadnjih dve sto let, kartografijo, mineraloške zbirke, zgodovino koč, zimski alpini-zem in zbirko znamk s planinskimi motivi. Delo za naš planinski muzej bi moralo čimprej dobiti svojo organi-zacijsko obliko in svoj proračun.

Velika škoda bi bila, če bi se Pla-ninska razstava, ki jo je zbrala PZS na Gospodarskem razstavišču v letu 1955, spet razkropila. Važnost planin-skega muzeja za planinsko vzgojo in propagando pa tudi za usmerjanje planinske organizacije je neprecen-ljiva.

Avstrijski nacionalni park bodo vzpostavile deželne vlade v Salzbur-gu, tirolska in koroška, in sicer v za-padnem delu Visokih Tur. Park bo obsegal 1300 m² (skupine Glockner, Granat, Venediger in Zillertal). V parku bo zaščiten flora in favna pa tudi sečnja v čisto (v frato), prepove-dano bo nameščati reklamne napise in zidati objekte, ki kvarijo videz pokrajine. Zaščita torej ne bo tako stroga kakor v Spodnjem Engadinu v Švici.

Hekatombo gamsov imenujejo ne-srečo, ki se je pripetila čredi 20 gam-sov, ki so v Saentisu pri Oehrliju zdr-snili na zaledenem pobočju in se vsi pobili. Nekateri mislijo, da jih je mor-al vzeti plaz.

Na globo 3000 franklijev je bil ob-sojen smučar, ki je drveč po pisti težko ranil gledalko na robu. Sodbo je izreklo sodišče v Luzernu in jo obširno utemeljilo.

Prof. Ardito Desio, šef italijanske ekspedicije na K 2, je predaval 18. fe-bruarja 1955 v Zürichu. Na predavanju je dr. Staub poudarjal njegove zasluge za geologijo Karakoruma, Desio sam pa je posebno slavil požrtvovalnost in zdržljivost zmagovite naveze (Achille Compagnoni in Lino Lacedelli). Prof. Desio se je doslej udeležil 11 inozem-skih ekspedicij in je star 57 let.

Japonski alpski klub praznuje le-tos svojo 50-letnico. 50 let pa je tudi preteklo, odkar so predrli simplonski glavni predor I. Dela so trajala 5 let

(20 km predora). Šentgotardski predor pa je letos praznoval 75-letnico obstoja. Predor je naredil ženevski podjetnik Louis Favre.

Botanično-geografsko ekspedicijo v Ande je vodil prof. dr. Rauh iz Heidelberga. Ekspedicija se je vrnila z lepo bero botaničnih ugotovitev, delala pa je 10 mesecev v Peruju v višinah nad 4000 m.

33 smrtnih nesreč so v drugi polovici l. 1954 zabeležili na področju DAV. Vsega skupaj je bilo 108 nesreč.

Druga najvišja gora na svetu naj bi po mnenju indijskih geofizikov bila Kančendzenga, ne pa K2. Hierarhična lestvica vršacev našega planeta naj bi torej bila: Everest 8888 m, Kanč 8662 m, K2 8559 m. Do tega indijskega mnenja pa je bilo takole: Everest 8888 m, K2 8611, Kanč 8580 m.

Mreža planinskih zavetišč je dovolj gosta, ne samo pri nas, marveč tudi drugod v Alpah. Tako je sklenila tudi konferenca predsednikov švicarskih planinskih sekcij letos marca meseca. Tudi število neoskrbovanih fiksnih bivakov naj se omeji in naj se grade samo s privoljenjem centralnih forumov.

Tudi naši centralni forumi bodo morali z vso avtoriteto urejati in odrejati, kje naj se še izpopolni mreža planinskih postojank, kajti skupščine PZS že ugotavljajo, da je mreža dovolj gosta, pač pa je veliko bolj pereča načrtna obnova starih, častitljivih naših planinskih koč in domov.

Južna stran Matterhorna je po dekretu italijanskega ministrstva za prosveto iz l. 1954 s posebnim dekretom uvrščena med zaščitene predelce. S tem je odpadla nevarnost, da bi s te strani potegnili na ta simbol gorske individualnosti vzpenjačo.

Inštitut za alpsko arhitekturo so ustanovili na Tehnični visoki šoli v Turinu. Skrbel bo za arhitekturo gradbenih objektov v gorah, da bo upoštevala duha in pogoje gora in gorske pokrajine. Inštitut bo razpiso-

val stalne natečaje za najboljše rešitve. Doslej so dobili nagrado en Avstrijec, en Francoz, dva Italijana in en Švicar.

270 žičnic in vzpenjač obratuje v Avstriji, 32 pa jih še gradijo.

Avstrijska ekspedicija leta 1954 v Ande (dr. Kinzl, Mariner, Lugmaier) je skoraj vsa sredstva zbrala od privatnikov, ÖAV je dal komaj šestino stroškov. ÖAV prireja ekspedicije v Ande že 22 let. Tudi ta poslednja je dala lepe rezultate. Dr. Kinzl, znan glaciolog, je ugotovil tudi za Ande hudo pojevanje ledenikov in dokaze poldenitve v ledeni dobi. Poročila omenjajo njegovo predavanje po vrnitvi in kot posebno senzacijo omenjajo čudovite rože, ki imajo do 10 m višine in izredne cvetove živih barv. Wastl Mariner je izjavil, da je v Peruju (Cordillera Huayhuash) videl vrsto drznih vrhov, s strmimi pobočji, pokritih z ledom in sipkim snegom, ki so bili tudi za pogumne in izurjene Tirolce preveč tvegani. Po njegovem je tu za bodoče alpinistične generacije še dovolj dela, vendar ni dovolj samo volja in sposobnost, marveč prav tako ugodne razmere in še sreča povrh. ÖAV je dobil od province Huaras častno diplomu za raziskovanje skupine Cordillera Blanca.

O starosti dreves imajo gozdarji nekaj zanimivih podatkov. Na neki smreki v Bosni so našli 795 letnic in pravijo, da je v Bosni mnogo smrek, ki so stare 300 let in več. V pogorju Rofan na Tirolskem imajo macesen v višini 1500 m s 672 letnicami. V Dürrensteinu, kjer imajo Avstrijci še pravcati pragozd, je leta 1951 vihar podrl črn bor s 514 letnicami. V Bosni imajo jelke, stare 350 do 400 let, ena je bila celo 512 let stara. Podobne so v ostanku gozda Neuwald na Nižjem Avstrijskem. Pri hrastih je možno govoriti tudi o tisoč letih, čeprav je to težko ugotoviti, ker začne jedro trohneeti. Mamutska drevesa v Kaliforniji pa so stara 2000 do 3000 let.

Planinska društva, zbirajte denarna sredstva za skupni dom prijateljev narave »ZLATOROG« v Ljubljani.

PIHAVEC

DR. T. KRISPER

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

***D
OZ**

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

MARIBOR

Poštni predal 9 / Telefon 24-32 / Brzojavni naslov: TEKSTILTVOR
NB podružnica Maribor št. 640-T-150

**PREDILNICE
TKALNICE
BARVARNE**

**TISKARNA
APRETURE**

Proizvaja:

bombažno prejo, sukance za šivanje in vezenje, hlačvino, klote, bombažne in umetno svilene podloge, flanele, popeline za srajce in pižame, tiskanine iz bombaža in stanične volne

Vse naše tkanine iz stanične volne ter tropikala so apretirane proti mečkanju in so opremljene s posebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost apreture tudi po večkratnem pranju.

Izvaža:

sukance za šivanje, klote, svilene serže, popeline, ce-firje ter tiskanine za moško perilo in ženske obleke

Uvaža:

surovine, barve, kemikalije, utenzilije itd.

Vsi naši izdelki so znani po izredno dobri kvaliteti in nizkih cenah